

Een kleurrijke vrijetijd

Een kwantitatief onderzoek naar de cultuur- en sportdeelname van Turken, Marokkanen, Surinamers en autochtonen in de stad Rotterdam.

Doctoraalscriptie 11 april 2006

Jeannet Peters

Anr: 64.13.59

Doctoraalscriptie 11 april 2006

Jeannet Peters

Anr: 64.13.59

Universiteit van Tilburg

Faculteit Sociale Wetenschappen

Dept. Vrijetijdwetenschappen

Afstudeerbegeleider: Dr. W. Uunk

Voorwoord

Na ruim vier jaar studeren ligt hier het eindresultaat van mijn studie Vrijetijdwetenschappen. Hoewel het schrijven van deze scriptie meer tijd vergde dan ik had gedacht, heb ik wel ruim de tijd gehad om de theorie van Vrijetijdwetenschappen eindelijk eens in de praktijk te brengen. Het is dan ook fijn om te zien dat de colleges van de afgelopen 4 jaar toch wel degelijk ergens goed voor zijn geweest!

Maar na vele uren te hebben doorgebracht in de bibliotheek en op mijn kamer, zit de studie Vrijetijdwetenschappen er nu voor mij op. Daarom wil ik een paar mensen bedanken die er mede voor hebben gezorgd dat mijn scriptie, en daarmee mijn studie, tot een goed einde zijn gebracht.

Allereerst mijn afstudeerbegeleider van Sociologie, Wilfred Uunk. Ik wil hem bedanken voor zijn kritische kanttekeningen en vernieuwende blik. Daardoor heb ik zeer veel van (het schrijven van) deze scriptie geleerd.

Daarnaast wil ik van de studie Vrijetijdwetenschappen Koen van Eijck bedanken. Na maanden tevergeefs zoeken naar een afstudeeropdracht in het bedrijfsleven, ben ik uiteindelijk via hem aan een leuk onderwerp gekomen voor een onderzoek voor de universiteit. Sandra Trienekens heeft een belangrijke bijdrage geleverd door het uitlenen van het data-bestand en de vragenlijst welke ik voor dit onderzoek heb gebruikt.

Ook wil ik mijn ouders bedanken, mijn zus Mariël en vrienden en vriendinnen (met name Niels) die mijn verhalen over het verloop van deze scriptie hebben moeten aanhoren, hoofdstukken hebben doorgelezen en voorzien van commentaar, die geholpen hebben bij het maken van tabellen en figuren, gezellig hebben geluncht op de UvT om bij te komen van het werken en wat allemaal nog meer.

Tot slot bedank ik iedereen die hierboven niet bij naam is genoemd, maar die wel zeker heeft bijgedragen aan een succesvol einde van ‘mijn Vrijetijdwetenschappen’.

Jeannet Peters

Samenvatting

Allochtonen zijn in Nederland niet meer weg te denken. Er is veel onderzoek gedaan naar de mate in hoeverre zij economisch, sociaal-cultureel en politiek geïntegreerd zijn in de Nederlandse samenleving. Maar hoe staat het met de integratie in de vrijetijd? Gaan allochtonen net zo vaak naar de bioscoop en naar de tennisbaan als autochtonen?

In dit onderzoek zal de vrijetijdsbesteding, specifiek de cultuur- en sportdeelname, van de eerste en tweede generatie Surinamers, Turken, Marokkanen en autochtonen centraal staan. Eerdere onderzoeken gaan nauwelijks in op de cultuur- én sportdeelname of op verschillende groepen allochtonen. Vaak missen ze ook een autochtone referentiegroep. Met dit onderzoek wordt daar vernieuwing in gebracht. Bovendien brengt dit onderzoek systematiek aan in bestaande verklaringen voor de gevonden verschillen in deelname. Met behulp van de tijdbestedings-, micro-economische- en informatieverwerkingstheorie wordt getoetst in hoeverre verschillen in zowel de algemene cultuur- en sportdeelname als in de cultuur- en sportdeelname naar de dimensies tijd, inkomen en opleiding, verklaard kunnen worden. De volgende vraagstellingen worden in dit onderzoek beantwoord:

- 1a) In hoeverre verschillen autochtonen en allochtonen (Turken, Marokkanen en Surinamers) in deelname aan cultuur en sport?*
- b) In hoeverre verschillen de eerste en tweede generatie allochtonen in hun deelname aan cultuur en sport?*
- 2a) In hoeverre worden etnische groepsverschillen in cultuur- en sportdeelname verklaard door factoren als de hoeveelheid vrije tijd, het inkomens- en opleidingsniveau?*
- b) In hoeverre worden de verschillen tussen de eerste en tweede generatie allochtonen verklaard door factoren als de hoeveelheid vrije tijd, het inkomens- en opleidingsniveau?*

Om deze vraagstellingen te beantwoorden, is een secundaire analyse uitgevoerd op het databestand VrijeTijdsOmnibus uit 1999 (VTO'99). Het VTO is een kwantitatief survey van het Centrum voor Onderzoek en Statistiek naar onder andere de vrijetijdsbesteding van autochtone en allochtone Rotterdammers. De steekproef bestaat uit 1733 respondenten, waarvan 511 Turkse, 364 Marokkaanse en 401 Surinaamse respondenten, ongeveer gelijkmatig verdeeld naar eerste en tweede generatie. Daarnaast bestaat de steekproef uit 457 autochtone (Nederlandse) respondenten. In dit onderzoek worden alleen de respondenten in

de leeftijd van 18 tot en met 65 jaar meegenomen, omdat men een score moet kunnen hebben op opleiding en inkomen. Dit leidt tot een steekproef van 1479 respondenten.

Met behulp van een beschrijvende analyse (means-analyse, F-toets, kruistabellen, chi-kwadraat-toets) is getoetst in hoeverre Surinamers, Turken, Marokkanen en autochtonen van elkaar verschillen in cultuur- en sportdeelname. Met behulp van een verklarende analyse (lineaire regressie-analyse met F-toets) is onderzocht welke factoren van invloed zijn op verschillen in cultuur- en sportdeelname tussen Surinamers, Turken, Marokkanen en autochtonen. Leeftijd en geslacht zijn in het onderzoek meegenomen als controlevariabelen.

Uit deze analyses is gebleken dat allochtonen met gemiddeld 6,1 culturele activiteiten per jaar minder aan cultuur deelnemen dan autochtonen met een gemiddelde van 8,5. Ook aan sport nemen allochtonen met een gemiddelde van 2 sporten per jaar minder deel dan autochtonen met een gemiddelde van 3. Bij soorten cultuur nemen allochtonen met name minder deel aan dure en veel kennis vereisende (dus hoge) culturele activiteiten. Maar ze nemen ook met name minder deel aan activiteiten die veel tijd kosten (niet-flexibele activiteiten). Bij soorten sport nemen allochtonen met name minder deel aan sporten die niet-flexibel zijn, niet-duur en niet-cognitief (geen kennis vereisend). De meest actieve autochtonen en allochtonen verschillen echter alleen van elkaar in cultuurdeelname, niet in sportdeelname. Onder allochtonen nemen Surinamers meer deel aan cultuur dan Turken en Marokkanen. Surinamers nemen met name meer deel aan niet-flexibele, niet-dure en lage cultuur. Het is opvallend dat Surinamers, Turken en Marokkanen in sportdeelname niet verschillen. De tweede generatie allochtonen neemt meer deel aan cultuur en sport dan de eerste generatie allochtonen en ze neemt met name meer deel aan niet-flexibele, niet-dure en lage/niet-cognitieve activiteiten.

De verschillen in zowel cultuur- als sportdeelname worden voor gemiddeld een derde veroorzaakt door opleidingsniveau. Allochtonen nemen minder deel dan autochtonen, omdat ze lager opgeleid zijn. Dit duidt op de informatieverwerkingstheorie. De tijdbestedingstheorie wordt verworpen, aangezien meer tijd niet tot een hogere maar tot een lagere deelname leidt. Een hoger inkomen leidt soms wel tot een hogere deelname, maar het effect wordt overschaduwed door het opleidingsniveau. De factoren opleiding, tijd en inkomen tezamen verklaren echter nooit de gehele verschillen. Daarom zullen in vervolgonderzoek meerdere factoren zoals de activiteit van gezinsleden en de fysieke afstand tot voorzieningen moeten worden getoetst. Voor beleidsplannen is het belangrijk dat dit onderzoek nogmaals heeft uitgewezen dat opleidingsniveau tot verschillen in deelname aan vrijetijdsactiviteiten leidt.

Inhoudsopgave

Voorwoord	i
Samenvatting	ii
Hoofdstuk 1 Inleiding	1
1.1 Allochtonen en integratie	1
1.2 Literatuurbespreking	2
1.2.1 Allochtonen en cultuurdeelname	2
1.2.2 Allochtonen en sportdeelname	5
1.2.3 Overzicht en samenvatting resultaten cultuur- en sportdeelname	8
1.3 Doelstelling en probleemstelling	11
1.4 Vraagstellingen	13
1.5 Relevantie	14
1.6 Opbouw scriptie	14
Hoofdstuk 2 Theorie en Hypothesen	15
2.1 Tijdbestedingstheorie	15
2.2 Micro-economische theorie	19
2.3 Informatieverwerkingstheorie	21
2.4 Onderzoeksmodel	24
Hoofdstuk 3 Methoden van Onderzoek	26
3.1 Data	26
3.1.1 Wijze van dataverzameling	26
3.1.2 Steekproef	27
3.1.3 Sample of analyse	28
3.1.4 Representativiteit van de steekproef	28
3.2 Operationalisering	31
3.2.1 Afhankelijke variabelen	31
3.2.2 Onafhankelijke variabelen	41
3.3 Data-analyse	46
3.3.1 Analyse vraagstelling 1	46
3.3.2 Analyse vraagstelling 2	47

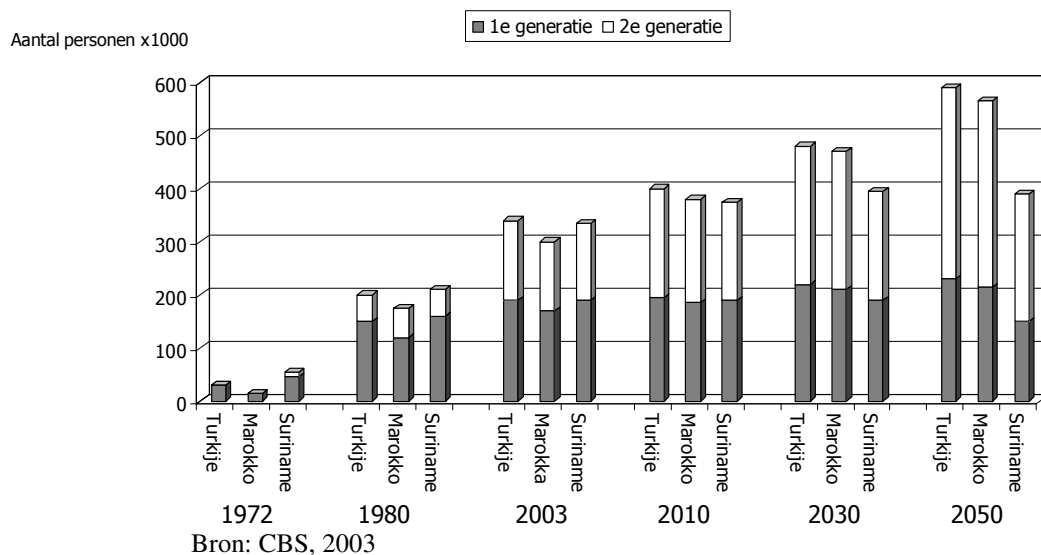
Hoofdstuk 4	Cultuur- en sportdeelname van Surinamers, Turken, Marokkanen en autochtonen	48
4.1	Cultuurdeelname	48
4.1.1	Algemene cultuurdeelname	48
4.1.2	Specifieke cultuurdeelname	50
4.1.3	Cultuurdeelname naar dimensies	52
4.2	Sportdeelname	57
4.2.1	Algemene sportdeelname	57
4.2.2	Specifieke sportdeelname	59
4.2.3	Sportdeelname naar dimensies	61
4.3	Cultuur- én sportdeelname	65
4.4	Algemene samenvatting	68
Hoofdstuk 5	Verklaringen voor de deelname van Surinamers, Turken en Marokkanen aan cultuur en sport	70
5.1	Cultuurdeelname	70
5.1.1	Algemene cultuurdeelname	70
5.1.2	Cultuurdeelname naar dimensies	77
5.2	Sportdeelname	85
5.2.1	Algemene sportdeelname	86
5.2.2	Sportdeelname naar dimensies	91
5.3	Algemene samenvatting	99
Hoofdstuk 6	Conclusie, Discussie en Aanbevelingen	101
6.1	Conclusie	101
6.2	Discussie en aanbevelingen vervolgonderzoek	103
	Literatuurlijst	106
	Bijlage I: Achtergrond van de vrijetijd	110
	Bijlage II: Operationalisatie cultuurvariabelen	118
	Bijlage III: Correlatie-matrixen	126
	Bijlage IV : Additionele tests sportdeelname	129
	Bijlage V: Vragenlijst VTO'99	135

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Allochtonen en integratie

De allochtone groeperingen in Nederland zijn sinds de komst van de eerste allochtonen na de Tweede Wereldoorlog in hun aandeel sterk gegroeid. Telde het aantal niet-westerse allochtonen in 1972 nog ongeveer 160 duizend (CBS, 2003), tegenwoordig leven bijna 1,7 miljoen niet-westerse allochtonen in Nederland (CBS, 2005). Dat is ruim 10% van de totale Nederlandse bevolking. Verwacht wordt dat dit aantal niet-westerse allochtonen in 2050 meer dan verdubbeld is naar 3,5 miljoen, ruim 16,5% van de totale Nederlandse bevolking.

Figuur 1.1 Aantal niet-westerse allochtonen in Nederland naar herkomstgroepering, generatie en jaartal.

Er is al veel onderzoek gedaan naar de wijze waarop en de mate waarin allochtonen in de loop van de tijd in de Nederlandse samenleving zijn geïntegreerd (o.a. Veenman & Roelandt, 1994; Mulder & Kleef, 1999; De Valk, Esveldt, Henkens & Liefbroer, 2001; SCP, 2003; CBS, 2004). Zo neemt de arbeidsparticipatie, het opleidings- en inkomensniveau van niet-westerse allochtonen toe en worden de verschillen met autochtonen ook kleiner (CBS, 2004). Er is dus sprake van een toename in de 'structurele integratie'. Dit geldt ook voor de 'sociaal-culturele integratie'. Er is een ontwikkeling te zien van meer toenadering tussen allochtonen en autochtonen. Zo heeft vooral de tweede generatie veelvuldig sociale contacten met autochtonen (Weijters & Scheepers, 2003) en huwen Turken, Marokkanen en Surinamers steeds vaker met een Nederlander (Hooghiemstra 2000a, in: De Valk, 2001). Dit bevordert de sociale integratie. Ook oriënteren allochtone groeperingen, met name Surinamers en

Antillianen, zich meer op de ontvangende Nederlandse cultuur en gaan ze niet meer alleen uit van de eigen cultuur (CBS, 2003). Hierdoor wordt de culturele integratie versterkt. Daarnaast groeit de politieke integratie, aangezien niet-westerse allochtonen meer gebruik maken van het actieve en/of passieve kiesrecht (Fennema, Tillie, Van Heelsum, Berger & Wolff, 2001). Kortom, de integratie op economisch, sociaal, cultureel en politiek gebied is in volle gang.

Maar hoe staat het met de integratie op het gebied van de vrijetijd? In hoeverre komt de vrijetijdsbesteding van allochtonen overeen met die van autochtonen en waaraan liggen eventuele verschillen ten grondslag? Hiernaar zal in deze scriptie worden gekeken. In de volgende paragraaf zal allereerst de literatuur die op dit gebied al bekend is, worden besproken. Vervolgens zullen de probleemstelling, doelstelling, vraagstellingen en relevantie in dit hoofdstuk aan bod komen.

1.2 Literatuurbespreking

In de literatuur over het integratieproces is tot nu toe het één en ander bekend over de vrijetijdsbesteding van allochtonen. Aangezien in deze scriptie de focus zal liggen op de cultuur- en sportdeelname, zullen hieronder enkele onderzoeken aan de orde komen die ingaan op deze twee vormen van vrijetijdsbesteding.

1.2.1 Allochtonen en cultuurdeelname

Het artikel 'Kunst, cultuur en allochtonen' van Trienekens (1999) beschrijft de deelname van allochtonen aan hoge en lage cultuur. Dit gebeurt aan de hand van twee onderzoeken. Het eerste onderzoek van Van der Hoogen en Van der Berg (1997) kijkt naar cultuurdeelname van Turken, Marokkanen, Surinamers, Antilianen en Molukkers van alle leeftijden in de stad Groningen. Uit dit kwantitatieve onderzoek blijkt dat de eerste generatie leest, muziekinstrumenten bespeelt en graag danst. De eigen cultuur speelt hierbij echter wel een grote rol; men leest voornamelijk in de eigen taal, bespeelt muziekinstrumenten die in het herkomstland ook bekend zijn en men houdt van etnische muziek. Dit geldt niet voor de tweede generatie. Over het algemeen geldt dat de cultuurparticipatie van Groningse jongeren van allochtone afkomst nauwelijks onder doet voor die van autochtonen. Zo gaat de tweede generatie allochtonen wel naar de bioscoop. Er wordt alleen gesproken van een achterstand in cultuurdeelname van allochtonen op autochtonen, wanneer de activiteiten geld kosten, voor de activiteiten gereisd moet worden of wanneer de kunst als 'te wit' wordt ervaren.

Het tweede onderzoek, dat wordt beschreven in Trienekens (1999), is uitgevoerd door Van Wel (1998) en kijkt naar de cultuurdeelname van jonge autochtonen en allochtonen van Turkse, Marokkaanse en Surinaamse afkomst in Utrecht. Ook uit dit kwantitatieve onderzoek is gebleken dat de cultuurparticipatie van allochtonen en autochtonen overeenkomt wanneer men kijkt naar het beoefenen van 'kunstzinnige activiteiten' als het bespelen van een muziekinstrument, tekenen en schilderen. Er ontstaan echter verschillen wanneer men kijkt naar het bezoeken van culturele voorzieningen als popconcerten en dansvoorstellingen. Autochtone jongeren kennen een hoger bezoekerspercentage dan allochtone jongeren. Gedeeltelijk worden hiervoor dezelfde verklaringen aangedragen als door Van der Hoogen en Van der Berg (1997). Zo komen kosten en de afstand tot de culturele instelling in beide onderzoeken naar voren. De nadruk ligt bij Van Wel echter op de culturele activiteit van de ouders en broers/zussen. Jongeren die geen ouders of broers/zussen hebben die aan cultuur deelnemen, voelen zich niet bekend met culturele activiteiten waardoor ze minder vaak naar musea, ballet en klassieke muziekvoorstellingen gaan. Naast het niet hebben van actieve gezinsleden, de kosten die aan deelname verbonden zijn en de fysieke afstand die moet worden afgelegd, is de toestemming die jongeren nodig hebben van hun ouders ook van belang bij cultuurdeelname. Bij allochtone jongeren speelt daarnaast ook de geringe informatie die er bij hen bekend is over culturele voorzieningen, waardoor de voorzieningen vaak niet gevonden kunnen worden en ze in principe van deelname worden uitgesloten. Geslacht, leeftijd, opleiding en etniciteit lijken daarentegen een minder grote rol te spelen.

In tegenstelling tot het onderzoek van Van der Hoogen en Van der Berg (1997, in: Trienekens, 1999), komt uit het onderzoek van Jókovi (1999) niet naar voren dat de cultuurparticipatie van autochtonen en de eerste generatie allochtonen verschilt. Jókovi heeft onderzoek gedaan naar de mate waarin de vrijetijdsbesteding van de eerste generatie Turken, Marokkanen en Surinamers in Nederland verschilt van die van sociaal-economisch overeenkomstige autochtonen in de leeftijd van 16 tot 75 jaar. Door middel van een analyse op de data uit de Rotterdamse Vrijetijdsomnibus wordt gekeken naar het recreatie-, horeca- en cultuurgedrag (zowel hoge als lage cultuur). Hieruit blijkt dat de cultuurparticipatie van de eerste generatie allochtonen min of meer overeenkomt met die van autochtonen wanneer sociaal-economische factoren constant worden gehouden. Alleen de bioscoop/film wordt meer door autochtonen bezocht dan door Turken en Marokkanen. Bij dit onderzoek moet opgemerkt worden dat het om een specifiek geselecteerde groep autochtonen gaat, namelijk een groep die overeenkomt met allochtonen op sociaal-economisch gebied, en dat geldt niet voor het onderzoek van Van der Hoogen en Van der Berg (1997, in: Trienekens, 1999).

In een tweede onderzoek van Jókovi (1999) naar de vrijetijdsbesteding van allochtonen werden 50 personen geïnterviewd van de tweede generatie Turken, Marokkanen en Surinamers in Amsterdam. Hierin komt terug dat de cultuurparticipatie van de tweede generatie allochtonen lijkt op die van autochtonen. Zo neemt de tweede generatie allochtonen deel aan typisch Nederlandse activiteiten zoals uitgaan en winkelen. De verklaringen die worden gegeven verschillen echter van de onderzoeken van Van der Hoogen & Van der Berg (1997, in: Trienekens, 1999) en Van Wel (1998, in: Trienekens, 1999). Jókovi geeft aan dat de tweede generatie zich minder verbonden voelt met de etnische cultuur dan de eerste generatie, dat ze persoonlijke voorkeuren ontwikkelt, over meer vrije tijd beschikt en dat ze jonger zijn in leeftijd. Toch behoudt de tweede generatie ook nog typische ‘eigen’ etnische elementen in de vrijetijd, zoals etnische muziek of dans.

Ook uit het onderzoek CKV1-Volgproject naar de cultuurdeelname van scholieren in de leeftijd van 14 tot en met 19 jaar op 67 middelbare scholen in Nederland, komt naar voren dat de cultuurdeelname van allochtone jongeren overeenkomt met die van autochtone jongeren (Van Iperen, 2002 in: Ganzeboom, 2003). Net zoals bij het onderzoek van Jókovi (1999) geldt dit alleen wanneer sociaal-culturele factoren constant worden gehouden. Uit de schriftelijke enquêtes komt naar voren dat allochtonen minder aan ‘klassieke’ cultuur deelnemen dan autochtonen. Hiervan blijkt echter geen sprake meer wanneer rekening wordt gehouden met de sociaal-culturele achtergronden. Allochtone jongeren kennen hetzelfde patroon in hoge cultuurdeelname als laagopgeleide autochtone jongeren met ouders die laag opgeleid zijn en weinig cultureel actief. Zoals uit het onderzoek van Van Wel (1998, in: Trienekens, 1999) naar voren komt, komt ook hier de culturele activiteit van gezinsleden terug. Maar daarnaast komt uit het onderzoek ook naar voren dat het opleidingsniveau van de kinderen en van de ouders van invloed is op deelname aan klassieke cultuur. Dit is opmerkelijk, want opleiding kwam uit de voorgaande onderzoeken (Van der Hoogen & Van der Berg, 1997 en Van Wel, 1998, in: Trienekens, 1999; Jókovi, 1999) niet naar voren als van invloed zijnde op cultuurdeelname¹. Wanneer men kijkt naar de deelname aan populaire cultuur, zoals film, blijken geen verschillen tussen allochtone en autochtone jongens. Bij de meisjes is wel sprake van een verschil; allochtone meisjes nemen minder vaak deel aan populaire cultuur dan autochtone meisjes. Ook hier blijkt de mate waarin ouders cultureel actief zijn van invloed op de cultuurdeelname van de kinderen.

¹Het meeste onderzoek naar cultuurdeelname laat wel effecten van opleidingsniveau op cultuurdeelname zien.

Zoals uit bovenstaande onderzoeken is gebleken, speelt het verschil in etniciteit geen grote rol bij verschillen in cultuurdeelname. Dit verandert met het volgende onderzoek. Het onderzoek van Trienekens (2002) is uitgevoerd naar de invloed van etniciteit in vergelijking met geslacht, leeftijd en opleiding op de deelname aan hoge, populaire en eigen culturele activiteiten. Dit is gedaan voor autochtonen en de eerste en tweede generatie Turken, Marokkanen en Surinamers in Rotterdam. Uit dit survey-onderzoek komt allereerst naar voren dat allochtonen ongeveer in dezelfde mate deelnemen aan cultuur als autochtonen. Wel zijn verschillen te vinden in de manier waarop door de groeperingen aan cultuur wordt deelgenomen. Zo nemen de oudere autochtonen het meest deel aan hoge culturele activiteiten en is de tweede generatie Surinamers het meest actief in de populaire en eigen culturele activiteiten. Ook zijn verschillen op te merken tussen generaties. De tweede generatie Turken, Marokkanen en Surinamers neemt meer deel aan cultuur dan de eerste generatie. De toename valt voornamelijk toe te schrijven aan de grotere deelname aan populaire cultuur van de tweede generatie. Kijkend naar verklaringen voor bovengenoemde verschillen, dan wijst Trienekens, in tegenstelling tot bovenstaande onderzoeken, naar het verschil in etniciteit. Twee dimensies van etniciteit zijn onderzocht in vergelijking met geslacht, leeftijd en opleiding; etniciteit als herkomstland/ras en etniciteit als etnische oriëntatie. De etnische oriëntatie geeft aan in hoeverre iemand zich richt op de etnische dan wel op de Nederlandse cultuur. Uit het onderzoek van Trienekens komt naar voren dat beide dimensies van etniciteit meer van invloed zijn op cultuurdeelname dan geslacht, leeftijd en opleiding. Van de twee dimensies blijkt dat de etnische oriëntatie de meeste invloed heeft op cultuurdeelname. Dit geeft aan dat verschillen in cultuurdeelname worden veroorzaakt door de mate waarin men gericht is op de Nederlandse cultuur. Hoe meer iemand gericht is op de Nederlandse cultuur, hoe vaker deze persoon deelneemt aan hoge, populaire en eigen culturele activiteiten.

1.2.2 Allochtonen en sportdeelname

In het overzichtsboek van Janssens (1996) worden door Lagendijk en Van der Gugten enkele onderzoeken naar sportdeelname beschreven in de periode 1984 - 1995.

Om een beeld te krijgen van de sportdeelname van allochtonen en autochtonen in 1984 worden twee onderzoeken uit die periode gecombineerd. Het eerste onderzoek is afkomstig van het CBS en is afgenomen onder Turken en Marokkanen in Nederland. Het tweede onderzoek komt van het ITS en omvat de gehele Nederlandse bevolking. Door deze twee onderzoeken te vergelijken, kan geconcludeerd worden dat Turken en Marokkanen binnen en buiten verenigingsverband minder sporten dan autochtonen (resp. 24%, 16% en 75%). Het

sportlidmaatschap is onder Turken en Marokkanen (13%) beduidend lager dan onder de gehele Nederlandse bevolking ($\pm 30\%$). Ook komt naar voren dat bij Turken en Marokkanen, het ouder worden gepaard gaat met een sterkere afname in sportdeelname dan bij de gehele Nederlandse bevolking. Leeftijd speelt dus een belangrijke rol bij de verschillen in sportdeelname tussen autochtonen en allochtonen.

Ook beschrijven Lagendijk & Van der Gugten (in: Janssens, 1996) de inventarisaties naar sportdeelname van de gemeenten Haarlem en Amsterdam. Door verenigingen enquêtes te laten invullen, is gebleken dat allochtonen in Haarlem en Amsterdam begin jaren '90 nog altijd minder in verenigingsverband sporten dan autochtonen. Zo is onderzocht dat in 1991 35% van de Turken, 26% van de Marokkanen en 55% van de autochtonen in de gemeente Haarlem sporten. Verder valt bij Turken op dat de mannen meer sporten dan de vrouwen en dat vooral de Turkse jongens van 6 t/m 18 jaar aan sport deelnemen. Ook de gemeente Amsterdam heeft in 1993 verenigingen enquêtes laten invullen onder de personen van 18 jaar en ouder. Ook hieruit blijkt dat allochtonen in Amsterdam minder vaak deelnemen aan intensieve sportbeoefening dan autochtonen (Surinaams/Antilliaans 36%, Turken 19%, Marokkanen 13% en autochtonen 43%). Verder komt naar voren dat vooral de personen die een laag inkomen hebben en die onderwijs volgen, deelnemen aan intensieve sport. Hieruit kunnen we opmaken dat het dus voornamelijk studenten, dus jonge mensen, zijn die in Amsterdam aan sport deelnemen.

Zoals uit bovenstaande onderzoeken naar voren is gekomen, laat ook het TNO-onderzoek (1992/1993, in: Janssens, 1996) naar lidmaatschap bij sportclub(s) onder leerlingen uit groep 7/8 en klas 2 in heel Nederland zien, dat allochtone jongeren minder sporten dan autochtone jongeren. Turkse/Marokkaanse en Surinaamse/Antilliaanse kinderen sporten minder in verenigingsverband dan autochtone kinderen. Verklaringen die in dit onderzoek worden gegeven, verschillen met vorige onderzoeken. Hier wordt de oorzaak toegeschreven aan het opleidingsniveau van de ouders en van de kinderen zelf. Hoe hoger het opleidingsniveau, hoe vaker de leerlingen lid zijn van een sportvereniging. Deze verklaring komt ook terug in het onderzoek naar cultuurdeelname (o.a. Van Iperen, 2002 in: Ganzeboom, 2003). Ook is uit het TNO-onderzoek gebleken dat de leerlingen van lager opgeleide ouders en allochtone ouders, gemiddeld minder tijd aan sport besteden dan kinderen met hoger opgeleide ouders of Nederlandse ouders.

Niet alleen binnen verenigingsverband, maar ook buiten verenigingsverband sporten allochtonen nog altijd minder dan autochtonen (Janssens, 1996). Dit blijkt uit een inventarisatie van landelijke en lokale onderzoeken naar georganiseerde sport. Voor dit

verschil worden echter geen verklaringen gegeven. Wel toont de inventarisatie de invloed van cultuur aan binnen verenigingsverband. Allochtonen sporten binnen verenigingsverband minder dan autochtonen, omdat ze vanuit hun cultuur niet bekend zijn met verenigingen. Dit verschil wordt kleiner naarmate meer allochtonen in Nederland opgroeien en bekend raken met verenigingen. Over verschillen in sportdeelname tussen en binnen de allochtone groeperingen kan gezegd worden dat Surinamers en Antillianen vaker lid zijn van sportverenigingen dan Turken en Marokkanen en dat allochtone jongeren vaker lid zijn dan hun ouders. Ook komt naar voren dat Turkse en Marokkaanse vrouwen bijna niet sporten. Over het sportgedrag van de tweede generatie allochtonen wordt geconcludeerd dat dit lijkt op het sportgedrag van autochtonen in de sociaal-economisch lagere posities. Dit komt overeen met het TNO-onderzoek, waarin duidelijk werd dat het opleidingsniveau van de kinderen en van de ouders van invloed is op de verschillen in sportdeelname tussen allochtonen en autochtonen. Ondanks het constant houden van deze factoren, sport de tweede generatie nog altijd minder dan jonge autochtonen en kiest ze voornamelijk voor sporten die populair zijn in het herkomstland, zoals voetbal, gymnastiek, dans (aerobics) en atletiek. Daarnaast valt op dat Surinamers veel aan vechtsporten deelnemen, Marokkanen aan acrobatische- en vechtsporten en Turken aan worstelen. Ook raakt de allochtone jeugd steeds meer geïnteresseerd in sporten als basketbal, kickboksen, fitness, mountainbiken en skateboarden.

Het onderzoek van Schmeink en Ten Wolde (1999) beschrijft het sportgedrag van allochtonen indirect door te kijken naar het recreatiegedrag. Dit gebeurt door middel van literatuurstudies en een aantal interviews onder Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht. Hieruit komt naar voren dat allochtonen meer in groepen en meer met familie recreëren dan autochtonen. Zo gaan Turken en Marokkanen regelmatig met de familie naar het park waar de mannen voet- of volleyballen. Hieruit zou opgemaakt kunnen worden dat allochtonen liever buiten dan binnen verenigingsverband sporten. Verklaringen die worden gegeven voor het buiten recreëren, zijn de geringere bestedingsmogelijkheden van allochtonen, waardoor het niet mogelijk is om veel geld uit te geven aan de vrijetijd. Ook komt hier de cultuur weer terug. Allochtonen zijn het vanuit hun cultuur niet gewend om geld uit te geven aan en om te reizen voor de vrijetijd, aangezien zij de vrijetijd vanuit hun cultuur niet los zien van het dagelijkse leven. Verder wordt geconcludeerd dat de eerste generatie nauwelijks deelneemt aan sportieve activiteiten als wandelen en fietsen. Dit geldt niet voor de tweede generatie. De tweede generatie is opgegroeid met de Nederlandse cultuur en staat losser van de eigen cultuur, waardoor zij meer sport dan de eerste generatie en vaker activiteiten als fietsen en wandelen onderneemt.

Eenzelfde verklaring kwam ook terug in het onderzoek van Jokovi (1999) naar verschillen in cultuurdeelname.

Ook uit het onderzoek 'Rapportage Sport 2003' van het Sociaal Cultureel Planbureau (2003) komt naar voren dat er in Nederland in 1999 nog altijd minder allochtonen sporten dan autochtonen (resp. 51,5% en 66,0%). Ook wanneer gecontroleerd wordt voor de invloed van opleiding, inkomen en leeftijd, sporten allochtonen minder. Het verschil in sportdeelname tussen allochtonen en autochtonen wordt kleiner bij de jongere allochtonen, met name bij jongens, maar een verschil blijft bestaan. De sporten die door allochtonen het meest beoefend worden zijn zwemmen (23,1%), fitness/aerobic (13,3%), veldvoetbal (9,5%), joggen (7,0%) en skaten/skeeleren (6,9%). Deze sporten worden ook veel beoefend door autochtonen. Wanneer men kijkt naar het aantal beoefende sporten, dan is dit aantal bij allochtonen net wat lager dan bij autochtonen. Daarentegen zijn allochtonen nog beduidend minder lid van sportverenigingen dan autochtonen. Ondanks dat bij beide groepen het aantal lidmaatschappen in 1999 is afgenomen ten opzichte van 1995, is het verschil tussen het aantal lidmaatschappen van allochtonen en autochtonen toegenomen.

1.2.3 Overzicht en samenvatting resultaten cultuur- en sportdeelname

Tabel 1.1 en tabel 1.2 tonen de resultaten van de onderzoeken naar respectievelijk de cultuur- en sportdeelname, die beschreven zijn in paragraaf 1.2.2.

Samenvattend: De cultuurdeelname van de eerste generatie allochtonen is niet gelijk aan die van autochtonen. De eerste generatie neemt minder vaak deel en wanneer ze deelneemt is het met name aan etnische en niet aan Nederlandse activiteiten. De cultuurdeelname van de tweede generatie lijkt echter wel op die van autochtonen; zo gaan beide groeperingen naar populaire Nederlandse activiteiten zoals de bioscoop. De verschillen in deelname tussen autochtonen en allochtonen kunnen verklaard worden door de culturele activiteit van gezinsleden, de kosten van deelname en de fysieke afstand die moet worden afgelegd. Ook komt opleiding naar voren als verklarende factor. Hoewel er meer vooruitgang is in het systematisch verklaren van de verschillen in deelname naar allochtone groeperingen en naar soort activiteit (hoog en laag), liggen de verklaringen die uit de onderzoeken naar voren komen nog niet op één lijn.

Wat betreft de sportdeelname van allochtonen en autochtonen, komt ook duidelijk naar voren dat allochtonen, zowel binnen als buiten verenigingsverband, minder sporten dan autochtonen. De tweede generatie allochtonen sport meer dan de eerste generatie, waardoor

het verschil met autochtonen kleiner wordt. Als verklaringen voor het verschil in sportdeelname, worden vaak opleidings- en inkomensniveau en de culturele achtergrond genoemd. Hoewel er steeds meer systematiek is in het verklaren in verschillen van sportdeelname, is dit niet terug te vinden bij de onderzochte groeperingen. Er wordt nauwelijks onderscheid gemaakt naar allochtone groeperingen en naar soorten sport.

Tabel 1.1 Overzicht van onderzoek naar verschillen en verklaringen voor de verschillen in deelname aan cultuur tussen 1^e en 2^e generatie allochtonen en autochtonen, gerangschikt naar auteur.

Auteur	Gen.	Cultuur (Multi-variaat)	Verklaring
Van der Hoogen en Van der Berg, 1997	1 ^e gen	T/M/S/A/Mol $\neq$ aut	
	2 ^e gen	T/M/S/A/Mol $\approx$ aut	T/M/S/A/Mol minder wanneer: -hogere kosten -fysieke afstand -onbekendheid met gesubsidieerde kunst -veel kunst te wit ervaren
Van Wel, 1998	2 ^e gen	Kunstzinnige act. : T/M/S $\approx$ aut Bezoeken cult.vorz.: T/M/S $<$ aut	-geen actieve gezinsleden -kosten -fysieke afstand -ouderlijke toestemming -informatie-kloof
Jokovi, 1999 (vanaf 16 jaar)	1 ^e gen	T/M/S $\approx$ aut	Bij constant houden sociaal-econ. factoren
Jokovi, 1999	2 ^e gen	T/M/S: Etnisch + typisch NL act	-minder verbonden met eigen cultuur dan 1 ^e gen -jong qua leeftijd -persoonlijke voorkeuren -meer vrije tijd dan 1 ^e gen
Van Iperen, 2002 (alleen jongeren van 14 t/m 19 jaar)		Alg: all $\approx$ aut Hoog: all $\approx$ aut Pop: all $\approx$ aut	Bij constant houden sociaal-culturele factoren (opleiding, opleiding ouders, culturele activiteit ouders)
Trienekens, 2002		Alg: T/M/S $\approx$ aut	-etniciteit als herkomstland/ras
		Hoog: All $<$ aut	-etniciteit als etnische oriëntatie
		Pop: All $\approx$ aut	

	(S 2e gen>aut)
2 ^e gen	Comm:All≈aut (S 2e gen>aut) Alg: allo 2e>allo 1e Alg: T/M 2 ^e <aut 2 ^e S 2e >aut 2e

Bron: eigen bevindingen, uit eerdere studies.

Tabel 1.2 Overzicht van onderzoek naar verschillen en verklaringen voor de verschillen in sport-deelname tussen 1^e en 2^e generatie allochtonen en autochtonen, gerangschikt naar auteur.

Auteur	Gen.	Sport (Multi-variaat ^a)	Verklaring
CBS/ITS, 1984		Binnen en buiten vereniging: T/M < aut	/ (leeftijd)
Gem.Haarlem, 1991		Binnen vereniging: T/M < aut	/
Gem. A'dam, 1993 (vanaf 18 jaar)		Binnen vereniging: Allo < aut	/ (student = sporten)
TNO, 1992/1993	2 ^e gen	Binnen vereniging: Allo < aut	-opleiding -opleiding ouders -etnische afkomst ouders
Lagendijk & vdr Gugten, 1996		Binnen en buiten vereniging: Allo < aut Binnen vereniging: S/A > T/M	-andere cultuur (kennen geen verenigingen)
	2 ^e gen	All < aut	Ondanks constant houden sociaal-econ. factoren
Schmeink & Ten Wolde, 1999		Binnen en buiten vereniging: Allo < aut	-cultuur/geloof -minder bestedingsmogelijkheden
	2 ^e gen	Allo 2 ^e > Allo 1e	-culturele achtergrond
SCP, 2003		Binnen en buiten vereniging: All < aut	Ondanks gecontroleerd voor: -inkomen -opleiding -tijd
	2 ^e gen	All < aut	(verschil kleiner dan bij 1 ^e gen allochtonen)

Noot: ^a Met uitzondering van CBS/ITS (1984), Gem. Haarlem (1991) en Gem. Amsterdam (1993).
Dit zijn beschrijvende onderzoeken.

Bron: eigen bevindingen, uit eerdere studies.

1.3 Doelstelling en probleemstelling

In deze scriptie onderzoek ik de cultuur- en sportdeelname van allochtonen en autochtonen. Het doel is om meer inzicht te verkrijgen in de deelname aan verschillende soorten culturele en sportactiviteiten van allochtonen groeperingen en hoe dit zich verhoudt ten opzichte van autochtonen. Ook een meer gestructureerd inzicht in de factoren die van invloed zijn op de cultuur- en sportdeelname behoort tot de doelstelling. Met deze doelstellingen wordt op de volgende punten een verbetering aangebracht in de literatuur;

Ten eerste zal deze scriptie vernieuwing brengen door voor de drie allochtone groeperingen (Turken, Marokkanen en Surinamers) de deelname aan soorten sport te onderzoeken en deze te vergelijken met de deelname van autochtonen. In voorgaande studies naar sportdeelname ontbreekt vaak een autochtone referentiegroep en ook een onderscheid in allochtone groeperingen, waardoor het niet mogelijk is om te kijken naar verschillen tussen allochtonen en autochtonen en tussen allochtonen onderling. Dit laatste is vooral belangrijk, aangezien allochtone groeperingen verschillen in achtergrondkenmerken zoals inkomensniveau en dit kan voor verschillen in het vrijetijdsgedrag zorgen. Zo zou een hoger inkomensniveau van Surinamers tot een hogere sportdeelname kunnen leiden dan Turken en Marokkanen, omdat Surinamers meer geld te besteden hebben. In voorgaande studies ontbreekt daarnaast vaak een onderscheid naar verschillende soorten cultuur en sport. Bij cultuurdeelname wordt wel steeds vaker een onderscheid gemaakt, maar vooral alleen in hoge en lage cultuur. Surinamers nemen misschien over het algemeen wel meer deel aan sport dan Turken en Marokkanen, maar zijn er nog steeds verschillen in deelname aan bijvoorbeeld niet-dure sporten? En nemen Turken en Marokkanen misschien wel meer deel aan niet-flexibele sporten dan Surinamers, omdat Turken en Marokkanen meer vrije tijd beschikbaar hebben? Het is dus belangrijk om naar soorten activiteiten te kijken om te voorkomen dat een vertekend beeld ontstaat over de vrijetijdsbesteding van Turken, Marokkanen en Surinamers. Hetzelfde geldt voor verschillen in de vrijetijdsbesteding tussen allochtonen en autochtonen; ook hier kunnen verschillen ontstaan wanneer men verder kijkt dan alleen de algemene deelname. Tevens geeft het meten van verschillen in soort activiteit inzicht in de factoren die van invloed zijn op de deelname. Nemen autochtonen meer deel aan dure sporten en minder deel aan niet-flexibele sporten dan allochtonen? Dit zou kunnen duiden op de invloed van het inkomensniveau en de hoeveelheid beschikbare vrije tijd op sportdeelname. Het is dus belangrijk om verder te kijken dan de algemene deelname om verschillen op te sporen.

Ten tweede zal deze scriptie vernieuwing brengen door de cultuur- en sportdeelname van allochtonen samen te onderzoeken. Uit voorgaande studies komt naar voren dat meestal

maar naar één aspect van de vrijetijdsbesteding wordt gekeken, bijvoorbeeld alleen naar cultuurdeelname en niet cultuur- én sportdeelname. Dit is opmerkelijk. Sport en cultuur behoren namelijk beiden tot vormen van je leefstijl. Door te sporten en ook door deel te nemen aan culturele activiteiten laat je zien wie je bent, wat je belangrijk en leuk vindt in het leven. En door het ene te doen, hoef je het andere niet uit te sluiten. Het is niet dat men óf voetbalt óf een bezoek aan de bioscoop brengt. Het is mogelijk om deel te nemen aan sport én aan cultuur. In hoeverre is daarover iets bekend bij allochtonen? Het is tot nu toe bekend dat allochtonen minder aan cultuur en minder aan sport deelnemen dan autochtonen. Daarnaast is bekend dat de tweede generatie allochtonen in cultuur- en sportdeelname steeds meer gaat lijken op het vrijetijdsgedrag van autochtone jongeren. Maar in hoeverre bestaat er onder allochtonen een groep met een divers vrijetijdsgedrag, oftewel een groep die aan cultuur en aan sport doet? Of zijn er alleen groepen die enkel aan sport of cultuur deelnemen? Om dit te kunnen toetsen, zal in deze scriptie naar de cultuur- én sportdeelname van allochtonen gekeken worden.

Ten derde zal deze scriptie vernieuwing brengen in de verklaringen die worden gegeven voor de etnische groepsverschillen in cultuur- en sportdeelname. Zo komen uit de literatuur diverse verklaringen naar voren als het inkomen, de hoeveelheid tijd en het opleidingsniveau. Echter, er is nog geen eenduidigheid over de factoren, vooral niet bij de factoren die van invloed zouden zijn op cultuurdeelname. Zo komt bijvoorbeeld naar voren dat etniciteit van groter belang is voor cultuurdeelname dan geslacht, leeftijd en opleiding (Trienekens, 2002). In datzelfde onderzoek is echter niet getoetst op inkomen, terwijl uit andere onderzoeken blijkt dat deze factor juist van grote invloed is. Om meer gestructureerd te werk te gaan in de verklaringen, zullen in dit onderzoek de volgende factoren onderzocht worden: de hoeveelheid vrijetijd, de hoogte van het inkomen, het opleidingsniveau en etniciteit. Deze factoren komen regelmatig uit verschillende onderzoeken naar voren en zullen daarom hier gezamenlijk worden getoetst². Het is namelijk mogelijk dat deze factoren elkaar beïnvloeden. Zo geldt over het algemeen dat personen met een hoger inkomen, meer aan cultuur en sport deelnemen. Maar personen met een hoog inkomen hebben vaak een druk bezette baan en dus weinig tijd voor cultuur en sport. In hoeverre neemt nu een persoon met een hoog inkomen en een drukke baan, deel aan cultuur en sport? En welke mate van invloed mag toegeschreven worden aan inkomen en welke aan de hoeveelheid vrijetijd? De

²Ook komt regelmatig uit onderzoek naar voren dat leeftijd en geslacht van invloed zijn op cultuur- en sportdeelname. In Bijlage I staat een uitwijding over de achtergrond van de vrijetijd. Hierin wordt onder andere de Nederlandse cultuur- en sportdeelname in de periode 1975-2004 beschreven, met specifieke informatie naar leeftijd en geslacht.

hoeveelheid vrijetijd, inkomen en opleiding zullen achtereenvolgens in deze scriptie meegenomen worden onder de tijdbestedings-, micro-economische- en informatieverwerkingstheorie. In het volgende hoofdstuk zullen deze mechanismen (theorieën) uitgewerkt worden. De factor etniciteit komt niet terug in de theorie. Als gecontroleerd is voor bovengenoemde theorieën zal blijken of verschil in etniciteit van belang is voor cultuur- en sportdeelname.

Naast het beschrijven en verklaren van de etnische groepsverschillen tussen autochtonen en allochtonen, zal onderzocht worden of de vrijetijdsbesteding van de eerste en tweede generatie Turken, Marokkanen en Surinamers verschilt en hoe deze verschillen verklaard kunnen worden. In onderzoek wordt namelijk niet altijd onderscheid gemaakt naar generatie. Dit is echter wel belangrijk. Opleidingsniveau, hoogte van het inkomen en de hoeveelheid vrije tijd blijken van invloed op cultuur- en sportdeelname (o.a. SCP, 2003; Ganzeboom, 1989). Aangezien de tweede generatie onder andere een hoger opleidings- en inkomensniveau heeft dan de eerste generatie, wordt verwacht dat de cultuur- en sportdeelname tussen de eerste en tweede generatie van elkaar zullen verschillen.

Aan dit onderzoek zitten ook enkele beperkingen. Zo blijkt uit ander onderzoek dat de culturele activiteit van gezinsleden van sterke invloed is op de cultuurdeelname. Deze variabele wordt echter niet in dit onderzoek meegenomen, aangezien ze niet in het databestand voorkomt. Hetzelfde geldt voor de fysieke afstand die moet worden afgelegd tot de (culturele) voorzieningen. Ook deze variabele komt uit onderzoek naar voren als van invloed zijnde op de cultuurdeelname, maar wordt niet in dit onderzoek meegenomen.

1.4 Vraagstellingen

Naar aanleiding van bovenstaande, worden in deze scriptie de volgende twee vraagstellingen beantwoord:

- 1a) In hoeverre verschillen autochtonen en allochtonen (Turken, Marokkanen en Surinamers) in deelname aan cultuur en sport?*
- b) In hoeverre verschillen de eerste en tweede generatie allochtonen in hun deelname aan cultuur en sport?*
- 2a) In hoeverre worden etnische groepsverschillen in cultuur- en sportdeelname verklaard door factoren als de hoeveelheid vrije tijd, het inkomens- en opleidingsniveau?*
- b) In hoeverre worden de verschillen tussen de eerste en tweede generatie allochtonen verklaard door factoren als de hoeveelheid vrije tijd, het inkomens- en opleidingsniveau?*

1.5 Relevantie

De wetenschappelijke relevantie van deze scriptie ligt in de culturele integratie van de allochtone groeperingen in Nederland. Hierbij zal gekeken worden naar de integratie op het gebied van de vrijetijd. In hoeverre kan gesproken worden van integratie in de vrijetijd? Hierin biedt deze scriptie vernieuwing door de sportdeelname uitgebreid te onderzoeken en door de twee vrijetijdsvormen cultuur- en sportdeelname tegelijkertijd te bestuderen. Behalve dat op deze manier vernieuwing plaatsvindt in de literatuur over de vrijetijdsbesteding, vindt ook vernieuwing plaats in de literatuur over etniciteit. Er is al het een en ander bekend, maar vooral op het gebied van sportdeelname wordt de groep allochtonen vaak niet meegenomen of vindt geen uitgebreid onderzoek plaats naar deze groepering.

De maatschappelijke relevantie komt terug in het feit dat allochtonen in de Nederlandse samenleving vaak het onderwerp van gesprek zijn. Zo komen ze regelmatig in de media terug bij vraagstukken over criminaliteit. Vooral de jongere allochtonen moeten het ontgelden. Deze gesprekken belemmeren de (sociale) integratie van allochtonen. Daarentegen staat sporten bekend als het middel tot verbroedering. Voor allochtonen is sportdeelname daarom belangrijk, opdat ze kunnen integreren in de Nederlands samenleving. Cultuurdeelname is ook een middel tot integratie, aangezien allochtonen zo in aanraking kunnen komen met de Nederlandse cultuur en gewoonten. Cijfers over cultuur- en sportdeelname zijn dus een middel en een maatstaf om te kijken in hoeverre allochtonen geïntegreerd zijn in de Nederlandse samenleving.

1.6 Opbouw scriptie

Hoofdstuk 2 beschrijft de theorieën die van belang zijn bij het verklaren van (verschillen in) patronen in cultuur- en sportgedrag van allochtonen en autochtonen. Hieruit volgen de hypothesen die in deze scriptie worden onderzocht. Als laatste wordt het onderzoeksmodel gegeven dat bovenstaande beknopt weer geeft. Hoofdstuk 3 gaat in op de methoden van onderzoek. Hier komen de wijze van dataverzameling, het onderzoeksinstrument, de steekproef, de operationalisering van de variabelen en de opzet van de analyses aan bod. Vervolgens worden in hoofdstuk 4 en 5 de resultaten van het onderzoek besproken aan de hand van de analyses. Tot slot worden in hoofdstuk 6 de conclusies en aanbevelingen gegeven.

Hoofdstuk 2 Theorie en Hypothesen

In dit hoofdstuk worden enkele theorieën beschreven over de mechanismen tijd, inkomen en opleiding, waarvan uit vorige onderzoeken gebleken is dat deze van invloed zijn op de vrijetijdsbesteding van autochtonen. Allereerst komt in paragraaf 2.1 de tijdbestedingstheorie aan bod, vervolgens de micro-economische theorie in paragraaf 2.2 en tot slot wordt in paragraaf 2.3 de informatieverwerkingstheorie beschreven. Deze theorieën gaan in op de factoren hoeveelheid beschikbare vrije tijd, inkomens- en opleidingsniveau.

2.1 Tijdbestedingstheorie

Deelname aan allerlei vrijetijdsactiviteiten spreekt niet voor zich. Het hebben van beschikbare vrije tijd is een belangrijke voorwaarde. Zonder tijd is het namelijk niet mogelijk om aan vrijetijdsactiviteiten deel te nemen (Van der Poel, 1999). Alleen wanneer een persoon vrije tijd beschikbaar heeft, kan deze die tijd besteden. Wanneer heeft een persoon vrije tijd? Het al dan niet hebben van vrije tijd hangt af van hoeveel tijd een persoon per dag nodig heeft voor taken als arbeid, onderwijs, huishoudelijk werk, persoonlijke verzorging en nachtrust (Van der Poel, 1999; SCP en partners, 2001³). Alleen wanneer deze taken zijn uitgevoerd en er nog tijd over is, kan men spreken van vrije tijd.

De hoeveelheid vrije tijd verschilt per individu, aangezien niet iedere Nederlander evenveel tijd kwijt is aan taken zoals arbeid en persoonlijke verzorging. Zo hebben werkenden minder vrije tijd dan werklozen en arbeidsongeschikten (SCP en partners, 2001). Werklozen en arbeidsongeschikten zijn namelijk geen tijd kwijt aan het werk dat ze niet hebben. Deze personen kunnen wel meer tijd besteden aan bijvoorbeeld het huishouden, maar uit gegevens van het TBO (SCP en partners, 2001) blijkt dat de uren besteed aan andere taken als huishoudelijk werk en nachtrust over het algemeen gelijk zijn voor werkenden en niet-werkenden. Arbeid bepaalt daarmee in grote mate of personen veel of weinig vrije tijd hebben.

Niet alleen heeft arbeid een sterke invloed op de hoeveelheid vrije tijd. Ook onderwijs zorgt voor verschillen tussen schoolgaanden en niet-schoolgaanden. Aangezien in Nederland een leerplicht geldt, is het niet verwonderlijk dat jongeren in de leeftijd van 12 tot 19 jaar veel

³Het TijdBestedingsOnderzoek (TBO, zie SCP en partners) is onderzoek waarbij een gedeelte van de Nederlandse bevolking in een dagboek bijhoudt waar ze per dag hun tijd aan besteden. “Hoeveel tijd wordt er besteed aan arbeid, onderwijs, zorg, verplaatsingen en slapen en eten? Hoeveel vrije tijd blijft er over, en waar gaat die aan op (bijvoorbeeld: pc, televisie, lezen, sport, uitgaan, vrijwilligerswerk, sociale contacten).” (zie; www.tijdsbesteding.nl)

onderwijs genieten. Dit werkt dus negatief op de hoeveelheid vrije tijd die zij hebben. De groep 65-plussers kent daarentegen zeer weinig onderwijs. Hoewel zij meer tijd kwijt zijn aan huishoudelijke taken dan jongeren, wegen deze uren niet op tegen de uren die jongeren moeten besteden aan onderwijs. Jongeren hebben dus minder uren vrije tijd dan de meeste personen zonder onderwijs (SCP en partners, 2001).

Een algemeen beeld van de hoeveelheid vrije tijd van de Nederlandse bevolking in de periode 1975-2000 staat in tabel 2.1 weergegeven. Uit deze tabel komt naar voren dat Nederlanders in 2000 gemiddeld 44,8 uren vrije tijd per week hebben. Verder maakt tabel 2.1 duidelijk dat de hoeveelheid vrije tijd de laatste jaren met name onderhevig is geweest aan het aantal uren arbeid. De daling van 3,1 uren vrije tijd per week in de periode 1975-2000 valt namelijk te wijten aan de uren die meer worden gewerkt. De tijd besteed aan slapen, eten, verzorging, huishoudelijke taken en zorgtaken is over het algemeen gelijk gebleven. De uren besteed aan onderwijs zijn daarentegen wel minder geworden (-1,2 uur), maar de toename in uren werk is groter (+4,6).

Tabel 2.1 Tijdsbesteding van de Nederlandse bevolking vanaf 12 jaar, 1975-2000, in aantal uren per week.

	1975	1980	1985	1990	1995	2000
Arbeid	14,8	14,1	14,1	16,6	17,3	19,4
Onderwijs	6,7	7,3	7,3	6,9	6,4	5,5
Huishoudelijke- en zorgtaken	19,1	19,5	9,3	18,5	18,9	19,0
Slapen, eten en verzorging	79,4	80,2	78,2	78,8	78,1	79,3
Vrijetijd	47,9	46,9	49,0	47,2	47,3	44,8
Totaal	168,0	168,0	168,0	168,0	168,0	168,0

Bron: SCP en partners, 2001.

De hoeveelheid vrije tijd wordt dus bepaald door de taken die men moet volbrengen. Heeft men echter vrije tijd, dan zal men keuzes moeten maken wat wel en wat niet te doen. Bij deze afweging speelt tijd een belangrijke rol. Hoeveel vrije tijd heb ik? Met andere woorden; hoeveel tijd heb ik te besteden? Dit bepaalt of er gekozen moet worden tussen activiteiten die veel tijd of weinig tijd kosten. Tijdrovende activiteiten worden voornamelijk ondernomen door mensen die veel vrije tijd hebben (Ganzeboom, 1989). Dit is niet vreemd. Tijdrovende activiteiten kunnen niet zomaar flexibel in het dagelijkse leven worden ingepast. Voor deze activiteiten is het noodzakelijk om tijd vrij te hebben en sommige mensen hebben deze tijd gewoonweg niet. Óf men heeft deze tijd wel, maar deze tijd is verdeeld over de dag waardoor

slechts kortdurende, oftewel flexibele, activiteiten kunnen worden ondernomen. Deze mensen zullen afhaken op activiteiten waar veel tijd voor nodig is. Er geldt dus; hoe meer tijd een bepaalde activiteit kost, hoe minder mensen zullen deelnemen (Ganzeboom, 1989; Linder, 1970; Becker & Michael, 1976, in: Verhoeff & Ganzeboom, 1992).

Hypothese 1a (Tijd, algemeen): *Hoe meer vrije tijd een persoon beschikbaar heeft, hoe meer deze persoon aan cultuur- en sport deelneemt (met name aan niet-flexibele activiteiten).*

Wie beschikt er nu over veel vrije tijd? Uit onderstaande tabel wordt duidelijk dat vooral werklozen/arbeidsongeschikten en AOW/gepensioneerden over veel vrije tijd beschikken. Ook huisvrouwen hebben beduidend meer vrije tijd dan mensen met betaalde arbeid en/of mensen die onderwijs volgen. Van deze mensen met veel vrije tijd wordt dus aangenomen dat zij aan meer niet-flexibele activiteiten zullen deelnemen dan mensen met weinig vrije tijd.

Tabel 2.2 Aantal uren vrije tijd per week naar sociale groeperingen in Nederland, vanaf 12 jaar, in 2000.

	2000
Studerenden / schoolgaanden	38,5
Werkenden	39,9
Huisvrouwen	49,1
Werklozen / arbeidsongeschikten	55,1
AOW / gepensioneerden	59,3

Bron: SCP en partners, 2001.

Naar aanleiding van bovenstaande gegevens over welke mensen veel en weinig vrije tijd hebben, kunnen aannames gemaakt worden over de hoeveelheid vrije tijd die allochtone groeperingen in Nederland hebben.

In 2004 is het aantal werkenden lager en het aantal werklozen hoger onder allochtonen dan onder autochtonen (tabel 2.3). Dit betekent dat onder de allochtone groeperingen zich meer mensen met veel vrije tijd zullen bevinden dan onder de autochtone bevolking. Kijkt men specifiek naar de verschillende allochtone groeperingen, dan ontstaan grote verschillen. Onder Turken en Marokkanen zijn beduidend minder werkenden en meer werklozen dan onder Surinamers (CBS, 2003). Het is dan ook niet verwonderlijk dat in 2001 bijna één op de vier Turkse en twee op de vijf Marokkaanse kostwinners van gezinnen met kinderen een uitkering hadden als belangrijkste inkomenstenbron. Voor Surinamers is hiervan geen sprake,

aangezien werk voor negen van de tien Surinaamse kostwinners de belangrijkste bron van inkomsten is (CBS, 2004).

Tabel 2.3 Aantal werkenden en werklozen in Nederland in 2004, naar etniciteit, in procenten.

	Werkend	Werkloos
Autochtonen	66,5	5,2
Niet-westerse allochtonen	47,5	16,0
Turks	46,4	13,7
Marokkaans	37,1	22,3
Surinaams	62,1	11,5

Bron: CBS, 2004.

Door de lagere arbeidsparticipatie en het hogere werkloosheidspercentage van allochtonen ten opzichte van autochtonen, mag verwacht worden dat allochtonen over meer vrije tijd beschikken. Onder allochtonen mag verwacht worden dat Turken en Marokkanen meer vrije tijd hebben dan Surinamers.

Hypothese 1b (Tijd, groepsverschillen): *Allochtonen zullen meer aan culturele- en sportactiviteiten deelnemen dan autochtonen, aangezien zij meer vrije tijd hebben. Het verschil met autochtonen zal bij Surinamers kleiner zijn dan bij Turken en Marokkanen, aangezien Surinamers over minder vrije tijd zullen beschikken.*

Hypothese 1c (Tijd, soort activiteit): *Allochtonen zullen met name meer aan niet-flexibele activiteiten deelnemen dan autochtonen, aangezien zij meer vrije tijd hebben. De verschillen in deelname aan flexibele activiteiten zullen kleiner zijn.*

Daarnaast is bekend dat de kloof in de arbeidsparticipatie van autochtonen en allochtonen aan het afnemen is (CBS, 2004). Hoewel de arbeidsdeelname bij de tweede generatie nog altijd onder de 50% ligt, neemt het aantal werklozen wel af. In 2003 is de allochtone bevolking van 25 jaar en ouder 3 keer zo vaak werkloos als autochtonen in diezelfde leeftijd. Echter, niet-westerse allochtone jongeren zijn ‘nog maar’ 2 keer zo vaak werkloos als autochtone jongeren (CBS, 2004).

Hypothese 1d (Tijd, generatieverschillen): *De tweede generatie allochtonen neemt minder vaak deel aan culturele- en sportactiviteiten dan de eerste generatie allochtonen, aangezien de tweede generatie minder vrije tijd heeft.*

2.2 Micro-economische theorie

Naar aanleiding van de tijdbestedingstheorie wordt verwacht dat mensen met meer vrije tijd meer deelnemen aan vrijetijdsactiviteiten dan mensen met minder vrije tijd. Het is echter bekend dat mensen met een druk takenschema en dus weinig vrije tijd, toch veel vrijetijdsactiviteiten ondernemen (Gershuny, 2000; Linder, 1970). Deze tegenstelling zou veroorzaakt worden doordat personen met een druk takenschema vaak een drukke en goed betaalde baan hebben, waardoor ze over een hoger inkomen beschikken. Door het drukke takenschema zijn ze genoodzaakt om elke vrije minuut vol te plannen en zijn ze eerder bereid om in korte tijd veel geld uit te geven aan vrijetijdsactiviteiten.

Dit komt ook terug in de micro-economische theorie van het consumentengedrag (Stiglitz & Driffill, 2000). Hierin wordt verondersteld dat consumenten over informatie beschikken om rationeel en consistent voor bepaalde consumptiegoederen, oftewel activiteiten, te kiezen. Hoeveel geld heb ik te besteden? Hoe duur zijn welke activiteiten? En welke activiteiten vind ik de moeite waard voor welke prijs? Door deze vragen te beantwoorden, probeert ieder op een eigen manier te voldoen aan zijn individuele behoeften terwijl rekening wordt gehouden met het beschikbare inkomen, de prijzen van de goederen en diensten en de eigen voorkeuren (Verhoeff & Ganzeboom, 1992). Het spreekt dus voor zich dat niet elke Nederlander hetzelfde vrijetijdspatroon kent. In principe zou iedereen willen deelnemen aan culturele- en sportactiviteiten, maar niet iedereen heeft dezelfde hoeveelheid geld te besteden waardoor niet iedereen aan dezelfde activiteiten kan deelnemen. Op deze manier ontstaat een verschillend vrijetijdspatroon, waardoor inkomen een belangrijke rol speelt bij de keuze voor bepaalde vrijetijdsactiviteiten.

Over de rol van inkomen kan specifiek het volgende gezegd worden. Als deelname aan een activiteit duur is, wordt er minder gebruik van gemaakt. Niet iedereen kan een bepaalde hoeveelheid geld opbrengen voor een activiteit. Dus hoe duurder een activiteit is, hoe meer mensen zullen afhaken. De deelname aan de activiteit stijgt weer, zodra men een hoger inkomen verdient. Dan hebben de mensen wel het benodigde geld, waardoor de toegang tot deelname gemakkelijker wordt. Dit betekent dat bij dure culturele activiteiten, de hoogte van het inkomen een grotere rol speelt dan bij goedkope activiteiten (Ganzeboom, 1989). Vrijwel iedereen kan namelijk goedkope activiteiten betalen (Ganzeboom, 1989). Er wordt dus een positieve relatie verondersteld tussen deelname aan een dure culturele activiteit en de hoogte van het inkomen (Linder, 1971 en Becker & Michael, 1976, in: Verhoeff & Ganzeboom, 1992). Zo is uit onderzoek van Bakker (1987, in: Verhoeff & Ganzeboom, 1992) gebleken dat tweeverdieners voor duurdere activiteiten kiezen dan éénverdieners.

De invloed van de hoogte van het inkomen is niet alleen merkbaar bij culturele activiteiten. Ook bij sportactiviteiten komt dit terug. Zo geldt dat de deelname aan sport hoger is naarmate het inkomen hoger is (Van der Poel, 1999; SCP, 2003). Georganiseerde sporten kosten namelijk geld. Dus over hoe meer geld iemand beschikt tot een bepaalde hoogte, hoe meer deze kan en zal deelnemen. Met name de mensen die geld hebben, nemen aan georganiseerde sport deel. Hieruit volgt;

Hypothese 2a (Inkomen, algemeen): *Hoe hoger het inkomen van een persoon, hoe meer deze persoon aan cultuur en sport deelneemt (met name aan dure activiteiten).*

Welke mensen in Nederland hebben een hoog inkomen? Als men kijkt naar autochtonen en allochtonen, dan kan geconcludeerd worden dat autochtonen beduidend een hoger inkomen hebben dan allochtonen (CBS, 2003). Zo heeft een autochtoon in 2003 gemiddeld een gestandaardiseerd besteedbaar inkomen van 18.000 euro. Voor een niet-westerse allochtoon ligt dit bedrag in 2003 op 13.400 euro. Hoewel het inkomensverschil de laatste jaren aan het afnemen is, ligt het niveau van allochtonen achter op het niveau van autochtonen. Kijkt men naar het inkomensniveau van de verschillende allochtone groeperingen, dan zijn grote verschillen op te merken. Zo verdienen Surinamers beduidend meer dan Turken en Marokkanen. Surinamers hebben in 2003 15.200 euro te besteden, tegenover 12.800 euro voor Turken en 12.500 euro voor Marokkanen (CBS, 2003).

Allochtonen beschikken dus over een lager inkomen dan autochtonen. Door het inkomstenverschil mag het volgende verwacht worden;

Hypothese 2b (Inkomen, groepsverschillen): *Allochtonen nemen minder deel aan culturele- en sportactiviteiten dan autochtonen, aangezien ze over een lager inkomen beschikken. Het verschil met autochtonen zal kleiner zijn bij Surinamers dan bij Turken en Marokkanen, vanwege het kleinere inkomensverschil bij Surinamers.*

Hypothese 2c (Inkomen, soort activiteit): *Allochtonen nemen met name minder deel aan dure activiteiten dan autochtonen, aangezien ze over een lager inkomen beschikken. De verschillen in deelname aan niet-dure activiteiten zullen kleiner zijn.*

De tweede generatie allochtonen raakt steeds meer economisch geïntegreerd. Ze beschikt vaker over een baan en over een hoger inkomen dan de eerste generatie (CBS, 2004). Deze generatie kent nog wel een inkomensachterstand ten opzichte van autochtonen, maar die is kleiner dan voorheen. Zo hebben de jongere Turkse en Marokkaanse gezinnen met kinderen

in 2001 geen 30% minder inkomen dan autochtone gezinnen, maar een achterstand van ruim 20%. Bij de jonge Surinaamse gezinnen is de inkomensachterstand geheel verdwenen (CBS, 2004). Daarnaast blijkt de verbeterde economische situatie uit de gestandaardiseerde gemiddelde inkomens per persoon. In 2003 had een niet-westerse allochtoon van de eerste generatie 173.000 euro te besteden. Voor een niet-westerse allochtoon van de tweede generatie lag dit bedrag op 183.000 euro. Hoewel dit nog steeds niet in de buurt komt van de 230.000 euro van een autochtoon, kan wel gesproken worden van een stijging (CBS, 2005). Ook blijkt de verbeterde toestand uit het aantal personen in huishoudens die rond de lage inkomensgrens en het sociaal minimum zitten. Van de eerste generatie niet-westerse allochtonen zijn dit er in 2003 963.000, terwijl dit er 638.000 van de tweede generatie zijn (CBS, 2005).

Hypothese 2d (Inkomen, generatieverschillen): *De tweede generatie allochtonen neemt vaker deel aan culturele- en sportactiviteiten dan de eerste generatie allochtonen, aangezien de tweede generatie over een hoger inkomen beschikt.*

2.3 Informatieverwerkingstheorie

Naast het hebben van tijd en geld, is het ook van belang om een bepaald intellectueel vermogen te hebben om deel te kunnen nemen aan culturele- en sportactiviteiten. Men moet in staat zijn om de informatie te verwerken die nodig is om van de activiteit te kunnen genieten. Dit stelt de informatieverwerkingstheorie (o.a. Scott & Spencer, 1998). Personen met een hoger intelligentieniveau zijn beter in staat om informatie (cognitieve processen) te verwerken dan personen met een lager intelligentieniveau. Personen met een hoog intelligentieniveau zijn namelijk in staat om gemakkelijker te denken en te redeneren en zij kunnen dus ook gemakkelijker informatie verwerken. Volgens Ganzeboom (1989) zijn er twee factoren die het vermogen bepalen om informatie te verwerken. Het gaat hier met name om informatie die nodig is om culturele activiteiten te kunnen begrijpen.

Ten eerste zijn dit de aangeboren vaardigheden. In hoeverre beschikt iemand over aanleg voor bepaalde dingen, waardoor je ze sneller begrijpt? Een voorbeeld hiervan is muzikaliteit. Muzikaliteit is een talent (een aangeboren vaardigheid) waarover je moet beschikken om het te kunnen ontwikkelen. Muzikaliteit kan echter ook aangeleerd worden. Intelligentie speelt hierbij een rol. Zoals bij Scott en Spencer (1998) ook naar voren komt, zorgt intelligentie ervoor dat een persoon informatie snel kan verwerken. Maar welke mensen beschikken over een hoge intelligentie? Dat zijn voornamelijk de mensen die hoog opgeleid zijn en hun talenten hebben kunnen ontwikkelen via het onderwijs. Zij zijn in staat om de

informatie te verwerken die nodig is om van een activiteit te genieten. Zo zijn zij bijvoorbeeld eerder in staat om een goede pot te schaken dan laagopgeleiden. Bij schaken speelt het denkniveau een belangrijke rol, omdat alleen met 'slimme zetten' gewonnen kan worden en dat is niet voor iedereen weggelegd. Onderwijs speelt dus een belangrijke rol bij het kunnen verwerken van informatie.

Naast de aangeboren vaardigheden zijn ten tweede de (culturele) kennis en de verwachtingen van de aangeboden informatie belangrijk voor de mate van informatieverwerking. Als men al kennis heeft genomen van de informatie of er bepaalde verwachtingen van heeft, is het gemakkelijker de aangeboden informatie te verwerken. Wat bepaalt in hoeverre iemand al kennis heeft van de informatie? Volgens de informatieverwerkingstheorie zijn dit drie factoren; opleiding, opvoeding in het milieu van herkomst en de ervaring van de persoon zelf. Allereerst opleiding. Op school wordt les gegeven in vakken als handenarbeid, gym en kunstgeschiedenis. Hierdoor raakt men in contact met sport en cultuur en vergaart men dus kennis. Voor het milieu van herkomst geldt min of meer hetzelfde. Nu is het echter niet de school die ervoor zorgt dat kinderen in aanraking komen met cultuur en sport, maar zijn het de ouders zelf. Hetzij door de activiteiten die ze zelf ondernemen, hetzij door activiteiten die ze met de kinderen ondernemen. Dat ook de ervaring van de persoon zelf invloed heeft op de informatieverwerking mag duidelijk zijn; hoe vaker iemand iets heeft gedaan, hoe makkelijker het wordt.

Aangezien opleiding voorkomt bij zowel de eerste als de tweede factor die de mate van informatieverwerking bepalen én opleiding als enige in het databestand voorkomt, wordt deze als determinant van de informatieverwerkingstheorie meegenomen. Verwacht wordt dat een hoger opleidingsniveau tot een hogere cultuur- en sportdeelname leidt. Hoger opgeleiden hebben meer kennis opgedaan dan lager opgeleiden en zij zijn daarom meer geïnteresseerd in activiteiten. Daarbij worden grotere opleidingsverschillen in deelname verwacht bij cognitieve vormen, zoals lezen en museumbezoek, dan bij niet-cognitieve vormen, zoals muziek (radio) luisteren. Dit verschil wordt verwacht omdat de kennisverwerking die nodig is voor cognitieve vormen niet voor iedereen is weggelegd. Zoals het voorbeeld van het schaken liet zien, is het belangrijk om te 'kunnen denken' om van het spelletje te kunnen genieten. Daarentegen is voor een sport als voetbal geen bepaald denkniveau vereist en is het voor iedereen mogelijk hieraan deel te nemen, ongeacht opleidingsniveau.

Hypothese 3a (Opleiding, algemeen): *Hoe hoger het opleidingsniveau, hoe hoger de deelname aan culturele- en sport activiteiten (met name aan cognitieve activiteiten).*

Wat is bekend over het opleidingsniveau van autochtonen en allochtonen? Over het algemeen hebben allochtonen een lagere opleiding dan autochtonen (CBS, 2004). Zes op de tien allochtonen is laag opgeleid, van autochtonen is dit vier op de tien. Kijkt men naar het hoger onderwijs, dan valt op dat in 2002/2003 19% van autochtonen een hbo-opleiding volgde en 11% een wo-opleiding. In 1995/1996 lagen deze percentages op 17% en 9%. Van de allochtonen volgden in 2002/2003 9,5% een hbo-opleiding en 5% een wo-opleiding. Dit was in 1995/1996 6% en 4%. Hoewel in 2002/2003 nog altijd beduidend minder allochtonen een hogere opleiding volgen, kan wel gezegd worden dat de achterstand op hbo-niveau is verkleind (CBS, 2004). Duidelijke verschillen zijn op te merken tussen de groepen allochtonen. Ten opzichte van Turken en Marokkanen hebben drie keer zo veel Surinamers en Antillianen een hbo- of wo-diploma. Hoewel de autochtone bevolking nog altijd hoger is opgeleid, lijkt het opleidingsniveau van Surinamers en Antillianen meer op dat van autochtonen dan op dat van Turken en Marokkanen (CBS, 2004).

Vanwege het lagere opleidingsniveau van allochtonen mag verwacht worden dat allochtonen over minder vermogen beschikken dan autochtonen om geboeid te kunnen raken door activiteiten. Zij zullen daarom minder deelnemen aan activiteiten en met name aan cognitieve activiteiten.

Hypothese 3b (Opleiding, groepsverschillen): *Allochtonen nemen minder deel aan culturele en sportactiviteiten dan autochtonen, aangezien zij een lager opleidingsniveau hebben. Het verschil met autochtonen zal kleiner zijn bij Surinamers dan bij Turken en Marokkanen, aangezien Surinamers een hoger opleidingsniveau hebben.*

Hypothese 3c (Opleiding, soort activiteit): *Allochtonen nemen met name minder deel aan cognitieve activiteiten dan autochtonen, aangezien zij over een lager opleidingsniveau beschikken. De verschillen in niet-cognitieve activiteiten zullen kleiner zijn.*

De vraag is in hoeverre het verschil in opleidingsniveau tussen autochtonen en allochtonen nog aanwezig is bij autochtonen en de tweede generatie allochtonen. Het is bekend dat de tweede generatie allochtonen hoger opgeleid is dan de eerste generatie. Dit geldt vooral op het gebied van het hbo-niveau; 60% van de geslaagden van allochtone afkomst behoren tot de tweede generatie (CBS, 2004). Op wo-niveau verschillen de eerste en tweede generatie nauwelijks van elkaar (CBS, 2004). Ook hier zijn duidelijke verschillen tussen de allochtone groeperingen onderling op te merken. Zo geniet vooral de tweede generatie Surinamers een

hbo- of wo-opleiding. De tweede generaties van Turken en Marokkanen zijn in dezelfde mate lager opgeleid dan Surinamers (CBS, 2004).

Het opleidingsniveau van de tweede generatie ligt dus hoger dan het niveau van de eerste generatie. Het is te verwachten dat de tweede generatie meer geïnteresseerd is in hoge cultuur en sporten met een bepaald denkniveau dan de eerste generatie.

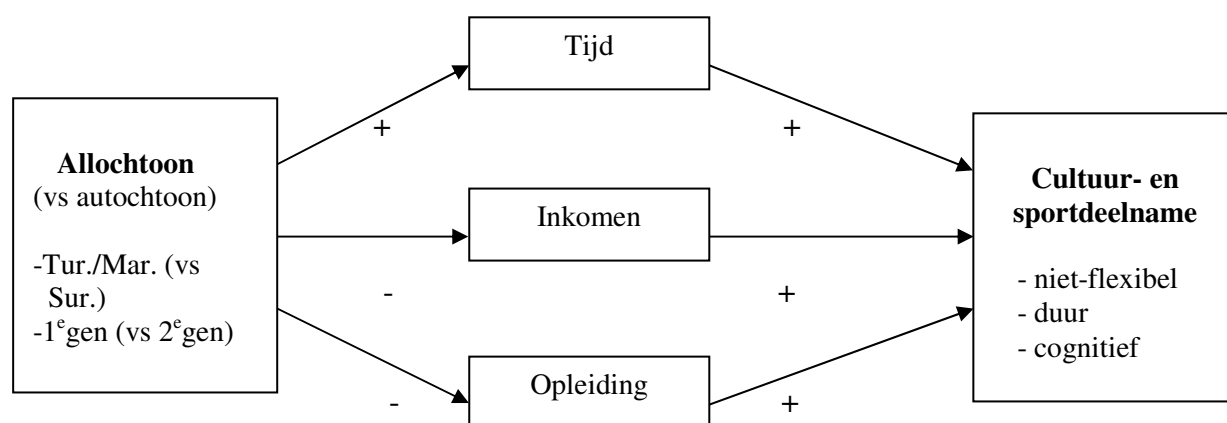
Hypothese 3d (Opleiding, generatieverschillen): *De tweede generatie allochtonen neemt vaker deel aan cognitieve culturele- en sportactiviteiten dan de eerste generatie allochtonen, aangezien de tweede generatie een hoger opleidingsniveau heeft.*

2.4 Onderzoeksmodel

Naar aanleiding van bovenstaand theoretisch kader wordt het onderzoeksmodel opgesteld (fig. 2.1). In dit model staat de relatie tussen de drie theorieën en de algemene cultuur- en sportdeelname weergegeven. Het is te zien dat de cultuur- en sportdeelname systematisch verklaard wordt aan de hand van de mechanismen tijd, inkomen en opleiding. Zo wordt onder andere duidelijk dat een positief verband bestaat tussen tijd en cultuur- en sportdeelname. Hoe meer tijd iemand heeft, hoe meer deze persoon aan cultuur en sport deelneemt. Daarbij komt kijken dat de invloed van allochtoon/autochtoon positief is voor allochtonen. Allochtonen hebben over het algemeen meer tijd dan autochtonen, waardoor verwacht wordt dat zij meer aan cultuur en sport deelnemen dan autochtonen. Zo'n zelfde aanname kan ook gemaakt worden voor het verband tussen het inkomens- en opleidingsniveau en de cultuur- en sportdeelname.

Daarnaast is in het model te zien dat niet alleen de algemene cultuur- en sportdeelname worden onderzocht, maar ook de soort activiteiten die hiertoe behoren. Er wordt dieper ingegaan op de relatie tussen een theorie en de onderverdeling naar soort activiteit. Hiervoor zijn de culturele- en sportactiviteiten ingedeeld naar flexibiliteit (tijd), kosten (inkomen) en cognitiviteit (opleiding). Zo geldt bijvoorbeeld dat hoe meer tijd iemand heeft, hoe meer deze persoon aan niet-flexibele activiteiten deelneemt. Aangezien allochtonen over meer vrije tijd beschikken dan autochtonen, wordt verwacht dat zij met name meer aan niet-flexibele activiteiten deelnemen. Zo'n zelfde aanname kan worden gemaakt voor de andere soorten activiteiten.

Fig. 2.1 Verklarende factoren met de bijbehorende verwachte effecten op de verschillen in cultuur- en sportdeelname tussen autochtonen en allochtonen.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Hoofdstuk 3 Methoden van Onderzoek

In dit hoofdstuk zal aan bod komen hoe het onderzoek is vorm gegeven. Daarvoor wordt in paragraaf 3.1 allereerst gekeken naar de data. Vervolgens komen in paragraaf 3.2 en 3.3 respectievelijk de operationalisering en de analysetechnieken aan bod.

3.1 Data

Hieronder komt de data aan bod waarvan het onderzoek uitgaat. Er wordt besproken hoe en waar de data verzameld is en welke onderwerpen aan bod komen. Daarnaast zal naar de omvang van de steekproef en de representativiteit worden gekeken.

3.1.1 Wijze van dataverzameling

Zoals in hoofdstuk 1 is beschreven, is deze scriptie een onderzoek naar de cultuur- en sportdeelname van Turken, Marokkanen, Surinamers en autochtonen. Het kwantitatieve survey VrijeTijdsOmnibus (VTO), dat elk jaar door het Centrum voor Onderzoek en Statistiek⁴ wordt uitgevoerd onder de inwoners van de gemeente Rotterdam, is hier een geschikt databestand voor. In deze scriptie zal een secundaire analyses op de VrijeTijdsOmnibus uit 1999 (VTO'99) uitgevoerd worden. Dit bestand bevat veel informatie over vrijetijdsbesteding en allochtonen dat nog nauwelijks gebruikt is.

Het survey VTO'99 kent een gestratificeerde steekproef van autochtonen en allochtonen (Turken, Marokkanen en Surinamers) uit het bevolkingsregister Burger Zaken Rotterdam. De eenheden zijn dus individuen gekozen op basis van etniciteit. Om te garanderen dat binnen de strata iedereen een gelijke kans heeft om in de steekproefpopulatie te worden meegenomen, is binnen de strata gekozen om de eenheden at random te selecteren. Deze geselecteerde individuen hebben een vragenlijst opgestuurd gekregen in de Nederlandse taal. Om de personen die moeite hadden met de Nederlandse taal te helpen in de eigen taal, is een aantal Turkse, Marokkaanse en Surinaamse interviewers naar die mensen gestuurd die de vragenlijst niet hadden geretourneerd. Op deze manier werd een hogere respons bereikt en werd selectiviteit zoveel mogelijk voorkomen.

De onderwerpen die in het VTO aan bod komen zijn onder andere cultuur, openluchtrecreatie, hobby's, sport en vrijwilligerswerk. Ook gaat het VTO uitgebreid in op

⁴Centrum voor Onderzoek en Statistiek (COS) is het onderzoeksbureau van de gemeente Rotterdam. Ze verricht statistiekproducten en sociaal-wetenschappelijk onderzoek in opdracht van met name gemeentelijke diensten en instellingen in Rotterdam en omstreken. Voor meer informatie; www.cos.rotterdam.nl.

soorten culturele- en sportactiviteiten. Naast de vrijetijdsbesteding wordt gekeken naar de achtergrondkenmerken zoals leeftijd, opleiding en etniciteit. Rotterdam kent een hoog percentage inwoners met twee verschillende culturele achtergronden of met een niet-westerse achtergrond (44% in 1999). Bovendien is de helft van de etnische minderheden in Rotterdam van Turkse, Marokkaanse of Surinaamse afkomst. Dit tezamen maakt Rotterdam tot een geschikt onderzoeksgebied voor onderzoek naar allochtonen en hun vrijetijdsbesteding.

3.1.2 Steekproef

In paragraaf 3.1.1 is al besproken dat het VTO'99 gebaseerd is op een gestratificeerde steekproef. Uit de inwoners van Rotterdam zijn 3647 personen geselecteerd naar etniciteit (Turks, Marokkaans, Surinaams of autochtoon) en naar generatie. Onder de eerste generatie vallen de personen die zijn geboren in Turkije, Marokko of Suriname. Onder de tweede generatie vallen de personen die in Nederland zijn geboren en waarvan tenminste één ouder in Turkije, Marokko of Suriname is geboren. In de vergelijkingsgroep komen de personen die in Nederland zijn geboren en waarvan beide ouders ook in Nederland geboren zijn. De steekproefpopulatie bestaat dan uit 887 autochtone Nederlanders, 880 Turkse respondenten, 880 Marokkaanse respondenten en 1000 Surinaamse respondenten, gelijkmatig verdeeld naar eerste en tweede generatie.

Na het opsturen van de vragenlijsten en het inzetten van interviewers, hebben 1733 van de 3647 individuen gereageerd (tabel 3.1). Wanneer de steekproef wordt vergeleken met de steekproefpopulatie, heeft het VTO'99 dus een totale respons van 47,5%. De 1733 respondenten bestaan uit 511 Turkse respondenten, 364 Marokkaanse respondenten, 401 Surinaamse respondenten en 457 autochtone respondenten. De respons naar etniciteit geeft aan dat 40,1% Surinamers, 58,1% Turken, 41,4% Marokkanen en 51,5% autochtonen hebben gereageerd. In totaal is 55% van alle respondenten vrouwelijk en 45% mannelijk.

Tabel 3.1 Aantal respondenten in VTO'99; naar etniciteit, generatie, percentage van de steekproef, respons en geslacht (in procenten).

	N	%	% Respons	% Man
Surinaams, 1e gen.	203	11,7	} 40,1	44,8
Surinaams, 2e gen.	198	11,4		35,9
Turks, 1e gen.	234	13,5	} 58,1	50,4
Turks, 2e gen.	277	16,0		44,5
Marokkaans, 1e gen.	171	9,9	} 41,4	53,2
Marokkaans, 2e gen.	193	11,1		38,9
Autochtoon	457	26,4	51,5	46,8
Totaal	1733	100,0	47,5	45,2

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

3.1.3 Sample of analyse

De steekproef die in dit onderzoek wordt meegenomen, wijkt af van bovenstaande steekproef. Aangezien theorieën over tijd, inkomen en opleiding worden getoetst, is het belangrijk dat respondenten op deze dimensies een score kunnen hebben. Daarom wordt de beroepsbevolking in de leeftijd van 18 t/m 65 jaar meegenomen; zij studeren en/of hebben een baan en daarnaast hebben ze al dan niet vrijetijd over.

Door alleen de 18- t/m 65-jarigen te toetsen, bevat de steekproefpopulatie geen 1733 maar 1479 individuen (85%). Dit heeft geen sterke invloeden op de relatieve aantallen autochtonen, Surinamers, Turken en Marokkanen (tabel 3.2). Alleen de tweede generatie Marokkanen verliest sterk met een relatief percentage van 28% en zij worden nu de kleinste groep. Deze groep van de tweede generatie Marokkanen bevatte dus veel jonge respondenten. De grootste groep op autochtonen na, is nog steeds de tweede generatie Turken. Zij vormden voorheen echter 16% van de totale steekproef en nu ‘slechts’ 14,7%. De reductie van respondenten leidt niet tot grote verschillen in de man/vrouw-verdeling. De totale man/vrouw-verdeling is zelfs gelijk gebleven.

Tabel 3.2 Aantal respondenten in de steekproef naar etniciteit, generatie, percentage van de steekproef, relatief percentage t.o.v. oorspronkelijke steekproef en geslacht (in procenten).

	N	%	Δ rel. %	Man %
Surinaams, 1 ^e gen.	187	12,6	8	44,9
Surinaams, 2e gen.	169	11,4	0	34,9
Turks, 1e gen.	213	14,4	7	51,6
Turks, 2e gen.	217	14,7	-8	43,3
Marokkaans, 1e gen.	156	10,5	6	51,3
Marokkaans, 2e gen.	129	8,7	-28	41,9
Autochtoon	408	27,6	5	46,1
Totaal	1479	100,0	0	45,2

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

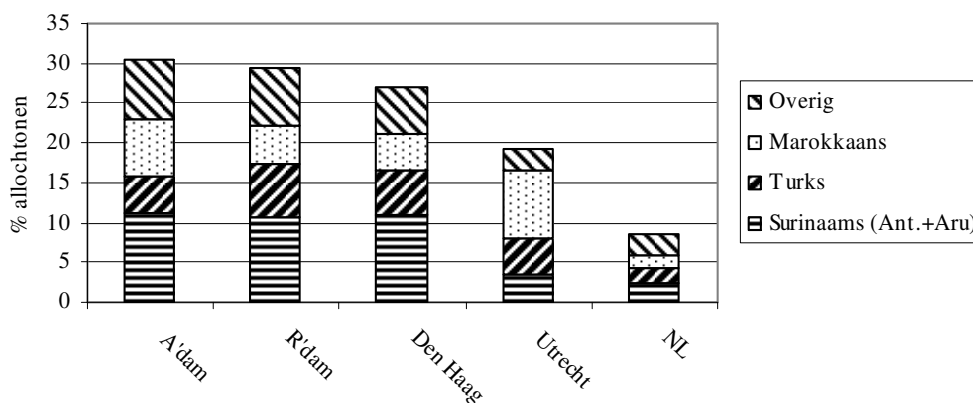
3.1.4 Representativiteit van de steekproef

De steekproef is niet representatief voor de gehele Nederlandse bevolking. De steekproef is getrokken in Rotterdam en in deze stad is geen sprake van een goede afspiegeling van de autochtone bevolking. Autochtonen wonen over heel Nederland verspreid, dus zowel op het platteland als in de stad. Aangezien plattelandsmensen en stadsmensen van elkaar verschillen, is het niet zomaar mogelijk om vanuit een steekproef uit de stad Rotterdam te generaliseren naar autochtonen in heel Nederland. Uit statistieken blijkt echter dat autochtone Rotterdammers wel ongeveer dezelfde achtergrondkenmerken hebben als de gemiddelde autochtone Nederlander. Zo heeft een gemiddelde autochtoon in 1999 een besteedbaar

inkomen van 15.700 gulden en een gemiddelde autochtoon in Rotterdam een besteedbaar inkomen van 15.200 gulden (CBS, 1999). Het gemiddelde primaire opleidingsniveau van autochtonen in Nederland ligt net wat hoger dan het primaire opleidingsniveau van Rotterdamse autochtonen (COS, 2004). Wanneer men kijkt naar de netto arbeidsparticipatie in 1999 valt op dat het niveau van autochtonen in Rotterdam op dit gebied hoger is dan die van autochtonen in Nederland (resp. 66,9% en 65% (CBS, 2005)). Het gaat hier echter wel om kleine verschillen⁵.

De steekproef is voor allochtonen representatiever dan voor autochtonen. Het aandeel allochtonen in de vier grote steden is sinds 1995 opgelopen tot 43%, waarvan 31% van niet-westerse afkomst is (CBS, 2004). Aangezien allochtonen uit de stad Rotterdam worden onderzocht, is het generaliseren naar alle allochtonen in Nederland makkelijker. Allochtonen vestigen zich namelijk met name in de steden (CBS, 2004). Een kanttekening is echter dat de vier grootste steden in Nederland (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht; CBS, 2005) onderling verschillen in het aandeel allochtonen (fig. 3.1). De stad Utrecht wijkt met name af van de drie andere grote steden. In Utrecht wonen beduidend de minste niet-westerse allochtonen en ongeveer de helft is van Marokkaanse afkomst. Het aandeel Surinamers/Antillianen/Arubanen in Utrecht is daarentegen relatief klein. De steden Amsterdam, Rotterdam en Den Haag verschillen weinig van elkaar. Het aandeel niet-westerse allochtonen is net zoals de groepen Turken, Marokkanen en Surinamers ongeveer gelijk in grootte.

Figuur 3.1 Percentage niet-westerse allochtonen in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Nederland, in 1999.

Bron: CBS, 2005.

⁵Het lijkt alsof stadsmensen nauwelijks verschillen van inwoners uit de rest van Nederland. Het moet daarom opgemerkt worden dat stadsmensen met name verschillen in leeftijd en huwelijks staat van inwoners uit de rest van Nederland; stadsmensen zijn over het algemeen jonger en hebben voornamelijk eenpersoonsgezinnen.

Rotterdam heeft relatief iets meer Turken en Amsterdam iets meer Marokkanen. Kijkt men naar het percentage allochtonen in de stad Rotterdam en naar het percentage in heel Nederland, dan valt voornamelijk het grote verschil in Surinamers op.

Wanneer gekeken wordt naar de achtergrondkenmerken van allochtonen in Rotterdam en van allochtonen in de vier grote steden, dan komt men tot de conclusie dat deze in grote lijnen met elkaar overeenkomen (tabel 3.3). Zo heeft in 1999 een niet-westerse allochtoon in Rotterdam eenzelfde besteedbaar inkomen als een niet-westerse allochtoon in Utrecht, maar een lager besteedbaar inkomen dan een niet-westerse allochtoon in Amsterdam of Den Haag (CBS, 2005). Op het gebied van hoger onderwijs (HAVO/VWO) lopen de allochtonen in Rotterdam in 2001 ongeveer gelijk aan die in Amsterdam, Den Haag en Utrecht (Roode & Rhee, 2004). De netto arbeidsparticipatie in 1999 ligt in Rotterdam wel achter op de andere drie grote steden, maar ze ligt boven het percentage van de niet-westerse allochtonen in geheel Nederland (CBS, 2005).

Tabel 3.3 Gemiddeld besteedbaar inkomen (in guldens), deelname aan HAVO/VWO-onderwijs (in %) en gemiddelde netto arbeidsparticipatie (in %) onder niet-westerse allochtonen in de vier grootste steden van en in geheel Nederland, in 1999/2001.

	Inkomen	Opleiding (HAVO/ VWO)	Netto Arbeidspart.
Amsterdam	13.300	21	50,7
Rotterdam	12.700	21	46,2
Den Haag	13.200	23	47,6
Utrecht	12.700	21	48,6
Nederland	13.100	/	45,5

Bron: CBS, 2005; COS, 2004.

Hoewel kleine verschillen zijn op te merken tussen niet-westerse allochtonen uit Rotterdam en uit de andere drie grote steden, gaat het in VTO'99 wél om allochtonen uit een stad. Aangezien de meeste allochtonen in een stad wonen, geeft onderzoek in een stad een meer betrouwbaar beeld. Daarbij komt dat het onderzoeken van allochtonen én autochtonen in de(zelfde) stad een voordeel met zich meebrengt; op deze manier speelt de aanwezigheid van wel of geen vrijetijdsvoorzieningen in de nabije buurt geen rol bij (verschillen in) de cultuur- en sportdeelname.

Om de representativiteit van de steekproef te verhogen, zou gedacht kunnen worden aan een herweging. Hiervoor wordt echter niet gekozen. Er wonen nu eenmaal bepaalde allochtonen en autochtonen in Rotterdam. Ga je gebruik maken van een herweging, dan probeer je

bijvoorbeeld van een Rotterdamse autochtoon een gemiddelde Nederlandse autochtoon te maken. Hiervoor zijn te grote weegfactoren nodig. Bovendien is het hebben van een representatieve steekproef in dit onderzoek niet zozeer van belang. Dit onderzoek heeft immers niet als voornaamste doel het beschrijven van het vrijetijdsgedrag van allochtonen en autochtonen en dát willen generaliseren naar het landelijk niveau. Het voornaamste doel is het verklaren van het vrijetijdsgedrag en hierbij speelt representativiteit een minder grote rol. Om toch de resultaten van de beschrijving te kunnen generaliseren, is er altijd de mogelijkheid om de resultaten van dit onderzoek te vergelijken met ander onderzoek. Dit maakt het mogelijk om te meten in hoeverre dit onderzoek afwijkt in de beschrijving van de cultuur- en sportdeelname van allochtonen in ‘werkelijkheid’.

3.2 Operationalisering

Om duidelijkheid te verschaffen over de concepten die in het onderzoeksmodel (fig. 2.1, par. 2.4) voorkomen, zullen deze begrippen hieronder nader uitgelegd worden. Daarnaast zullen ook de controlevariabelen aan bod komen.

3.2.1 Afhankelijke variabelen

De afhankelijke variabelen in dit onderzoek zijn de twee vormen van vrijetijdsbesteding, cultuur- en sportdeelname. De operationalisering van deze twee vormen zal hieronder apart worden beschreven.

Cultuurdeelname

Cultuurdeelname wordt gemeten aan de hand van de deelname van respondenten aan één of meerdere van 17 culturele activiteiten (tabel 3.4). De deelname is gemeten door voor elke activiteit te vragen of men hier aan deelneemt. Deze vragen zijn in de tabel opgenomen met de bijbehorende antwoordcategorieën.

Tabel 3.4 maakt duidelijk dat niet alle culturele activiteiten dezelfde antwoordcategorieën hebben. Omdat variabelen met verschillende antwoordcategorieën niet in elke analyse samen kunnen, moet een keuze gemaakt worden; óf alle variabelen hercoderen opdat ze dezelfde antwoordcategorieën hebben en ze allemaal meegenomen kunnen worden in het onderzoek óf alleen die activiteiten met dezelfde antwoordcategorieën meenemen om geen informatie te verliezen doordat antwoordcategorieën samen genomen moeten worden. Er is gekozen voor de eerste optie, het hercoderen, aangezien het hebben van alle activiteiten belangrijk is bij de analyses naar soort activiteit (tijd, inkomen en opleiding). Deze analyses zouden anders niet uitgevoerd kunnen worden.

Tabel 3.4 Vraag en antwoordmogelijkheden per culturele activiteit.

Oorspronkelijke vraag met antwoordcategorieën	
Balletvoorstelling	“Bent u in de afgelopen 12 maanden wel eens naar een van de volgende voorstellingen en voorzieningen geweest? En zo ja, hoe vaak doet u dat ongeveer?” 0= nee 2 = 4-11x p.j. 4 = 1x p.j. 1= 1x p.m. of vaker 3 = 2-3x p.j. 5 = <1x p.j.
Bioscoopbezoek	Idem.
Cabaret	Idem.
Concert van klassieke muziek	Idem.
Dance-/houseparty	Idem.
Filmhuis	Idem.
Jazzconcert	Idem.
Musical	Idem.
Opera/operette	Idem.
Popconcert	Idem.
Toneelvoorstelling van beroepgez.	Idem.
Museumbezoek	“Bent u de afgelopen 12 maanden wel eens naar een museum in Nederland geweest?” “Wij bedoelen hier zowel bezoeken aan de eigen of de vaste collectie van de musea als bezoeken aan musea voor speciale tentoonstellingen?” 1= ja 2 = nee
Uitgaan	“Hoe vaak bent u de afgelopen 12 maanden naar de binnenstad van Rotterdam geweest om te winkelen, te wandelen, een terrasje te bezoeken, uit eten te gaan, uit te gaan?” 1 = zelden of nooit 3 = één of meer keer per maand 2 = een paar keer per jaar 4 = één of meer keer per week
Boek lezen	“Leest u weleens een boek voor uw plezier?” 1 = regelmatig (minstens 10 boeken per jaar) 2 = af en toe (2 tot 10 boeken per jaar) 3 = (vrijwel) nooit (1 boek per jaar of minder)
Krant lezen	“Wilt u hieronder aankruisen welke kranten u regelmatig leest?” 0 = ik lees geen kranten 32 = andere Surinaamse krant 1 = Algemeen Dagblad 33 = Landelijke alloctonenkrant 34 = anders
Radio luisteren	“Naar welke radio-zenders luistert u het meest?” 0 = ik luister nooit naar de radio 21 = Surinaamse zenders 1 = Radio1 22 = Migrantenomroep 23 = anders
Tv kijken	“Naar welke televisiezenders kijkt u het meest?” 0 = ik kijk nooit tv 19 = TRT International 1 = Nederland 1 20 = MBC 21 = anders

Bron: Vragenlijst VTO'99.

Het hercoderen van de activiteiten houdt in dat alle variabelen worden omgezet naar wel/niet deelname aan die variabelen. Dit betekent dat de antwoordcategorieën van elke variabele worden hergecodeerd naar wel (=1) of niet (=0) deelname. Als voorbeeld het bezoek aan een balletvoorstelling. De oorspronkelijke antwoordcategorieën zijn; 0=nee, 1=1 keer per maand of vaker, 2=4 tot 11 keer per jaar, 3=2 tot 3 keer per jaar, 4=1 keer per jaar, 5=minder dan 1 keer per jaar. De categorie 0=nee blijft hetzelfde. De oorspronkelijke categorieën 1 t/m 5 worden samen de nieuwe categorie 1=ja. Eenzelfde hercodering gebeurt voor alle variabelen⁶.

Om een beeld te kunnen krijgen van de algemene cultuurdeelname, wordt een nieuwe activiteit aangemaakt. Deze nieuwe activiteit ‘cultuurdeelname’ is de som van alle 17 hergecodeerde culturele activiteiten en geeft de mate aan waarin respondenten scoren op alle wel/niet culturele activiteiten samen. Zo maakt tabel 3.5 duidelijk dat 15,4% (228 personen) van het totale aantal respondenten aan 5 van de 17 culturele activiteiten per jaar deelneemt. Ook is te zien dat de gemiddelde deelname op 6,74 activiteiten per jaar ligt. Dit houdt in dat

Tabel 3.5 Cultuurdeelname naar absolute en relatieve aantallen.

Aantal activiteiten	N	%	Cumulatief %
0	0	0,0	0,0
1	9	0,6	0,6
2	51	3,4	4,0
3	114	7,7	11,7
4	190	12,8	24,5
5	228	15,4	39,9
6	216	14,6	54,5
7	168	11,4	65,9
8	151	10,2	76,1
9	114	7,7	83,8
10	68	4,6	88,4
11	56	3,8	92,2
12	32	2,2	94,4
13	17	1,1	95,5
14	16	1,1	96,6
15	17	1,1	97,7
16	12	0,8	98,5
17	20	1,4	100,0
Totaal	1479	100	100
N	1479		
Gem.	6,74		
Std. dev.	3,136		

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

⁶De hercodering leidt niet tot groot informatieverlies. Wanneer men naar popconcerten en toneelvoorstellingen gaat, is er gedeeltelijk een vertekend beeld bij ‘wel deelname’, omdat men voornamelijk slechts ‘1keer pj’ of ‘2-3keer pj’ gaat. Bij boeken lezen geldt hetzelfde, omdat men voornamelijk slechts ‘af en toe’ leest. Bij krant lezen, radio luisteren en televisie kijken gaat informatie verloren over welke bladen/zenders men gebruikt.

een respondent gemiddeld aan bijna 7 culturele activiteiten per jaar deelneemt. Het is opvallend dat weinig respondenten aan veel activiteiten deelnemen; slechts 12% neemt aan 10 of meer activiteiten per jaar deel.

De hergecodeerde culturele activiteiten worden niet alleen samengenomen onder de nieuwe algemene activiteit ‘cultuurdeelname’, maar ze worden ook ingedeeld naar de mechanismen die in het theoretisch kader zijn beschreven. Dit zijn tijd, inkomen en opleiding. Deze indeling is gemaakt om te kijken of autochtonen en allochtonen verschillen in de soort activiteit.

Allereerst de indeling naar tijd. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt naar flexibele en niet-flexibele activiteiten. Een culturele activiteit is flexibel, wanneer de activiteit op elk moment van de dag gedaan kan worden en er mee gestopt kan worden zonder veel van de activiteit te missen. Een culturele activiteit is niet-flexibel wanneer rekening gehouden moet worden met toegangstijden en met de duur van de activiteit (tabel I, bijlage II). Zo behoort cabaret tot de niet-flexibele cultuur, omdat deze voorstellingen voornamelijk ‘s avonds plaats vinden en als men de voorstelling voortijdig verlaat, gaat het entreebewijs verloren en gaat de voorstelling gewoon verder. De volgende indeling met de hergecodeerde culturele activiteiten is gemaakt (tabel 3.6);

Tabel 3.6 Cultuurdeelname naar flexibele en niet-flexibele activiteiten.

Flexibel ($\alpha=0,464$)	Niet Flexibel ($\alpha=0,990$)
Boek lezen	Toneelvoorstelling
Tv kijken	van beroepgez.
Radio luisteren	Cabaret
Krant lezen	Concert van
Musea	klassieke muziek
	Opera/operette
	Musical
	Balletvoorstelling
	Uitgaan
	Popconcert
	Jazzconcert
	Dance-/houseparty
	Bioscoopbezoek
	Filmhuis

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

De twee schalen flexibel en niet-flexibel zijn getest op betrouwbaarheid door middel van de reliability analyse. Deze geeft in de vorm van een α -waarde aan in hoeverre het betrouwbare

schalen zijn. Met andere woorden, in hoeverre de items met elkaar correleren. Een goede α -waarde betekent dat de items sterk met elkaar correleren en dat je een betrouwbare schaal hebt. Een α -waarde is goed als deze niet al te laag is; 0,60 á 0,80. Voorwaarde is dat het aantal items niet te hoog is (hooguit 10 á 20), omdat veel items altijd een hoge betrouwbaarheid geven (Drenth & Sijtsma, 1990: p. 122-123). In bovenstaande tabel zijn de α -waardes van de schalen te zien. De schaal flexibel geeft een α van 0,464 en is een matige schaal. De schaal niet-flexibel heeft een α van 0,990 en is wel een goede schaal⁷.

De activiteiten worden ook ingedeeld naar benodigd inkomen; dure en niet-dure activiteiten (tabel 3.7). Een activiteit wordt als een dure activiteit gezien wanneer veel geld voor deze activiteit betaald moet worden. Dit is berekend op basis van gemiddelde entreprijzen van de activiteiten per uur. Zo kost een gemiddeld bioscoopkaartje voor een film €6,78 (NVB, 2004). Aangezien een film ongeveer 1,5 uur duurt, maakt dit een bedrag van €4,52 per uur. Op deze manier zijn de kosten van elke activiteit berekend (tabel II en III, bijlage II).

Tabel 3.7 Cultuurdeelname naar dure en niet-dure culturele activiteiten.

Duur ($\alpha=0,986$)	Niet Dure ($\alpha=0,630$)
Toneelvoorstelling van beroepsgezel.	Boek lezen
Cabaret	Tv kijken
Concert van klassieke muziek	Radio luisteren
Opera/operette	Krant lezen
Musical	Bioscoopbezoek
Balletvoorstelling	Musea
Popconcert	Filmhuis
Jazzconcert	
Dance- of houseparty	
Uitgaan	

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

⁷Om te toetsen in hoeverre het aantal items van de schaal niet-flexibel van invloed is op α , wordt de α van deze schaal opnieuw getoetst met 5 items (toetsing 1). Ook wordt de waarde van α getoetst als de variabelen niet hergecodeerd waren (toetsing 2).

Correctie-toets: Toetsing 1 met 5 items: bij het meenemen van 5 willekeurige hergecodeerde items, is de α – waarde 1,000. Wanneer het item ‘wel/niet uitgaan’ wordt meegenomen (met 4 andere variabelen), is de α -waarde 0,932.

Toetsing 2 met ongecodeerde variabelen: bij het meenemen van alle 12 oorspronkelijke items blijft α 0,990. Als het item ‘uitgaan in de binnenstad van Rotterdam’ niet wordt meegenomen, is α 1,000.

In de tabel staan de α -waardes van de schalen. De schaal duur heeft een α -waarde van 0,986. Dit betekent dat het een betrouwbare schaal is. Ook de schaal niet-duur is met een α van 0,630 een betrouwbare schaal.

Bij de dimensie opleiding wordt een indeling gemaakt naar intelligentieniveau; hoge en lage cultuur (tabel 3.8). Deze indeling wordt door de consumenten zelf gemaakt. De elite-mens wil zich onderscheiden van de gewone massa-mens. Dit doet ze door aan activiteiten deel te nemen die alleen de elite kan begrijpen. Deze activiteiten worden tot de hoge cultuur gerekend. Alleen de elite beschikt over bepaalde kennis om van deze culturele activiteiten te kunnen genieten (Bourdieu, 1984). Hoge cultuur, zoals het bezoeken van musea, wordt dus gekenmerkt door een lage publieke belangstelling. Lage cultuur is daarentegen een ‘massa-cultuur’; voor deze cultuur is geen bepaalde kennis vereist om er van te kunnen genieten. Lage cultuur is daarmee voor iedereen toegankelijk (tabel IV, bijlage II)⁸.

Tabel 3.8 Indeling naar hoge en lage culturele activiteiten.

Hoog ($\alpha=0,884$)	Laag ($\alpha=0,922$)
Toneelvoorstelling van beroepsgezel.	Tv kijken (laag)
Concert van klassieke muziek	Radio luisteren (laag)
Opera/operette	Krant lezen (laag)
Balletvoorstelling	Uitgaan
Musea	Bioscoop
Filmhuis	Cabaret
Boek lezen	Jazzconcert
Tv kijken (hoog)	Popconcert
Radio luisteren (hoog)	Dance- of houseparty
Krant lezen (hoog)	Musical

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

De α -waardes die in bovenstaande tabel staan, zijn 0,884 voor de schaal hoge cultuur en 0,922 voor de schaal lage cultuur. Dit geeft aan dat het beide betrouwbare schalen zijn⁹.

⁸Bij de activiteiten televisie kijken, radio luisteren en krant lezen is een splitsing gemaakt in hoge/lage televisiezender, hoge/lage radiozender en hoge/lage krant (tabel IV, bijlage II).

⁹De α -waardes van de hergecodeerde variabelen zijn vergeleken met de α -waardes van de oorspronkelijke variabelen. Deze α -waardes verschillen nauwelijks van elkaar. Er is dus geen informatie verloren gegaan bij het hercoderen van de oorspronkelijke variabelen naar de hergecodeerde variabelen.

Om te meten in welke mate bovenstaande schalen correleren, oftewel in welke maten ze hetzelfde meten, is een correlatiematrix opgesteld (tabel I, bijlage III). Hoewel uit deze matrix naar voren komt dat sommige schalen hoog met elkaar correleren, zoals niet-flexibele en dure cultuur, zijn het nooit twee schalen die tot dezelfde dimensie behoren. Er is dus een duidelijk onderscheid binnen dimensies gemaakt. Het feit dat sommige schalen hoog met elkaar correleren, is echter niet te vermijden. Zo is niet-flexibele cultuur als een musical ook vaak dure cultuur.

Sportdeelname

De sportdeelname wordt gemeten aan de hand van de mate waarin respondenten aan sport deelnemen. Hiervoor is de volgende vraag gesteld; “Welke sporten heeft u in de afgelopen 12 maanden beoefend?”. De antwoordmogelijkheden staan in tabel 3.9.

Tabel 3.9 Vraag en antwoordmogelijkheden voor sportdeelname.

“Welke sporten heeft u in de afgelopen 12 maanden beoefend?”

Geen sport	Hockey	Squash
	Honkbal/Softbal	Tafeltennis
Aerobics/steps	Jeu de boules	Tennis
Atletiek	Kaatsen	Trimmen/hardlopen/joggen
Badminton	Kanoën	Vecht-en verdedigingssporten
Basketbal	Klim- en bergsport	Vliegen/hanggliden/
Biljarten	Korfbal	parachutespringen
Boksen	Midgetgolf	Veldvoetbal
Bowling/kegelen	Motorsport	Volleybal
Bridge	Mountainbiken, atb	Wandelsport
Dammen	Roeien	Watersport/zeilen/surfen
Darts	Schaatsen	Wielrensport/toerfietsen
Fitness	Schaken	Zaalvoetbal
Golf	Schietsport	Zwemsport
Gymnastiek/turnen	Skeeleren	
Handbal	Skiën/langlaufen/snowboarding	
	Snooker	Andere sport, namelijk..

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Het was mogelijk om meerdere antwoordcategorieën aan te kruisen als respondenten in de afgelopen 12 maanden aan meerdere sporten hadden deelgenomen. Om sportdeelname te kunnen meten naar het aantal beoefende sporten, wordt een nieuwe activiteit aangemaakt. Deze nieuwe activiteit is de som van het aantal sporten waaraan respondenten in de afgelopen 12 maanden hebben deel genomen. Tabel 3.10 laat zien dat bijna twee derde van alle sportende personen aan één, twee of drie sporten deelneemt. Het gemiddelde aantal sporten is

2,5. Een respondent neemt dus gemiddeld aan 2 á 3 sporten per jaar deel. Uit tabel 3.10 komt ook naar voren dat ongeveer 40% niet aan sport doet.

Tabel 3.10 Sportdeelname naar aantal beoefende sporten in de afgelopen 12 maanden, naar absolute en relatieve aantallen.

Aantal sporten	N	%	Cumulatief %
0	600	40,6	40,6
1	180	12,2	52,7
2	190	12,8	65,6
3	161	10,9	76,5
4	107	7,2	83,7
5	60	4,1	87,8
6	58	3,9	91,7
7	37	2,5	94,2
8	24	1,6	95,8
9	16	1,1	96,9
10	10	0,7	97,6
11	7	0,5	98,0
12	4	0,3	98,3
13	6	0,4	98,7
14	4	0,3	99,0
15	3	0,2	99,2
16	2	0,1	99,3
17	5	0,3	99,7
18	4	0,3	99,9
19	1	0,1	100,0
Totaal	1479	100	100
N	1479		
Mean	2,5		
Std.dev.	1,133		

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Net zoals de culturele activiteiten, worden de sporten ingedeeld naar de mechanismen tijd, inkomen en opleiding. Om deze indelingen naar mechanismen te kunnen maken, is het noodzakelijk om de sporten over hoofdsporten te verdelen. Dit voorkomt dat er met een te groot aantal sporten geanalyseerd moet worden. In tabel 3.11 staan de sporten verdeeld naar hoofdsporten.

Tabel 3.11 Oorspronkelijke antwoordmogelijkheden voor sportdeelname onderverdeeld naar hoofdsporten, met bijbehorende deelnamepercentages.

N=1479

Adventure sport 11,2	Tennis	Fitheidsport 33,5
Karten	Veldvoetbal	Aerobics
Klim- en bergsport	Volleybal	Dance/streetdance/
Motorsport	Zaalvoetbal	jazzballet
Mountainbiken, atb	“Cafésport” 17,2	Fitness
Schietsport	Biljarten	Gymnastiek/turnen
Skiën/langlaufen/	Bowling/kegelen	Skeeleren
snowboarden	Darts	Vechtsport 6,0
Vliegen/hanggliden	Jeu de boules	Boksen
parachutespringen	Kaatsen	Vecht- en
Balsport 29,8	Snooker	verdedigingssport
Badminton	Denksport 8,0	Watersport 21,5
Basketbal	Bridge	Kanoën
Golf	Dammen	Roeien
Handbal	Schaken	Watersport/zeilen/
Hockey	Duursport 22,0	surfen
Honkbal/Softbal	Trimmen/hard-	Zwemsport
Korfbal	lopen/joggen	Duiken
Midgetgolf	Wandelsport	Overig 6,8
Squash	Wielrensport/	Atletiek
Tafeltennis	toerfietsen	Paardensport
		Schaatsen
		Andere sport

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Bij het mechanisme tijd wordt wederom een onderscheid gemaakt naar flexibele en niet-flexibele activiteiten (tabel 3.12). Een flexibele sport is een sport die je op elk moment van de dag kan doen, wanneer je dat wilt. Zo is joggen (fitheidsport) meteen mogelijk wanneer men dat wil gaan doen. Een niet-flexibele sport is daarentegen een sport die niet gedaan kan worden wanneer men zelf wil, omdat men rekening moet houden met bijvoorbeeld naar de locatie toe rijden en de uitrusting voor gebruik klaar maken. Niet-flexibele sporten kosten dus veel tijd (tabel V, bijlage II). Tabel 3.12 toont de α -waarden van de schalen.

Tabel 3.12 Sportdeelname naar flexibele en niet-flexibele activiteiten.

Flexibel ($\alpha = 0,508$)	Niet-flexibel ($\alpha = 0,518$)
Cafésport	Adventuresport
Denksport	Balsport
Duursport	Vechtsport
Fitheidsport	Watersport
	Overig

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

De schaal flexibel heeft een α -waarde van 0,508 en de schaal niet-flexibel een waarde van 0,518. Dit geeft aan dat beide schalen geen betrouwbare schalen zijn.

Ook wordt er wederom een onderscheid gemaakt in sporten naar benodigd inkomen; dure en niet-dure sporten (tabel 3.13). Een sport wordt als een dure sport gezien wanneer naast eventuele contributiegelden, beduidend veel geld betaald moet worden in de vorm van onder andere uitrusting, reiskosten en materialen (tabel VI, bijlage II). Zo kost een uur watersport meer geld dan een uur biljarten, omdat een duikuitrusting meer geld kost dan het aanschaffen van een keu. Bovendien is bij duiken de reisafstand naar de locatie ook groter en dat maakt duiken duurder. Tabel 3.13 laat zien dat de schaal duur een α heeft van 0,413 en de schaal niet-duur een α van 0,622. Dit geeft aan dat de schaal duur geen betrouwbare schaal is, maar de schaal niet-duur wel¹⁰.

Tabel 3.13 Sportdeelname naar dure en niet-dure activiteiten.

Duur ($\alpha = 0,413$)	Niet-duur ($\alpha = 0,622$)
Adventuresport	Cafésport
Watersport	Denksport
	Duursport
	Balsport
	Fitheidsport
	Vechtsport
	Overig

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Tot slot de indeling naar opleiding (tabel 3.14). Hier wordt een onderscheid gemaakt in sporten waarbij cognitiviteit al dan niet een rol speelt. Cognitieve sporten zijn sporten waarbij het denken een prominente plaats inneemt. Het is noodzakelijk om boven gemiddeld gebruik te maken van het denkvermogen om de sport tot een goed resultaat te brengen. Voor niet-cognitieve sporten is dit niet noodzakelijk (tabel VII, bijlage II). Een voorbeeld van een cognitieve sport is schaken (denksport), aangezien het niet mogelijk is om deze sport te beoefenen zonder de te nemen stappen te overdenken. Wandelen (duursport) kan daarentegen gedaan worden zonder er bij na te denken.

¹⁰Bij het meenemen van 2 willekeurige items uit de schaal niet-duur, aangezien de schaal duur uit slechts 2 items bestaat, blijkt dat de α -waarde van de schaal niet-duur sterk daalt.

Tabel 3.14 Sportdeelname naar cognitieve en niet-cognitieve activiteiten^a.

Cognitief	Niet-cognitief
Denksport	Adventuresport Balsport Cafésport Duursport Fitheidsport Vechtsport Watersport Overig

Noot: ^a Bij 1 item tegen overige items is het niet zinvol om α -waardes te berekenen.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Om ook voor de sportdeelname te meten in welke mate de schalen met elkaar correleren, is een correlatiematrix opgesteld (tabel II, bijlage III). Ook hier geldt dat sommige schalen hoog met elkaar correleren, maar dit is onvermijdelijk. Bovendien zijn het nooit schalen die tot dezelfde dimensie behoren.

3.2.2 Onafhankelijke variabelen

De onafhankelijke variabelen in dit onderzoek zijn etniciteit, de hoeveelheid beschikbare tijd, inkomensniveau, opleidingsniveau, leeftijd en geslacht. Leeftijd en geslacht worden in het onderzoek meegenomen als controlevariabelen om te voorkomen dat de effecten tussen de onafhankelijke en afhankelijke variabelen geen echte directe effecten of schijneffecten zijn. Er is gekozen voor leeftijd en geslacht, omdat uit onderzoek blijkt dat cultuur- en sportdeelname verschilt naar leeftijd (SCP, 2003; CBS, 2005; Knulst, in: Trienekens 1999; De Swaan, in: Trienekens, 1999) en naar geslacht (SCP, 2003; CBS, 2005).

Etniciteit

Bij etniciteit wordt een indeling gemaakt naar het land van herkomst en naar generatie (tabel 3.15). Hiervoor worden definities van het CBS gebruikt. Een autochtoon is “*een persoon van wie beide ouders in Nederland zijn geboren*” en een allochtoon is “*een persoon van wie tenminste één ouder in het buitenland is geboren*”. Allochtonen worden vervolgens ingedeeld naar eerste en tweede generatie. Een allochtoon is van de eerste generatie wanneer hij/zij in het buitenland is geboren en van de tweede generatie wanneer hij/zij in Nederland is geboren.

Tabel 3.15 Aantal respondenten naar etniciteit, generatie en percentage van de totale steekproef.

	N	%
Surinaams, 1 ^e gen.	187	12,6
Surinaams, 2 ^e gen.	169	11,4
Turks, 1 ^e gen.	213	14,4
Turks, 2 ^e gen.	217	14,7
Marokkaans, 1 ^e gen.	156	10,5
Marokkaans, 2 ^e gen.	129	8,7
Autochtoon	408	27,6
Totaal	1479	100,0

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Tijd

Er zijn verschillende definities van vrijetijd, waaronder;

“(Vrijetijd is) alle tijd die niet gebruikt wordt voor geregelde beroepsarbeid of andere geregelde dagelijkse werkzaamheden, gaan naar en komen van werk, slapen, eten, en lichamelijke verzorging” (Wippler, 1968:6 in TvV, 1999).

“Vrijtijdsbesteding is (hier) een verzamelnaam voor activiteiten die niet tot arbeid, onderwijs, huishouding en fysieke behoeftenbevrediging kunnen worden gerekend.” (Knulst, 1977:25 in TvV, 1999).

De hoeveelheid tijd zal in dit onderzoek gemeten worden aan de hand van het aantal uren dat respondenten per week besteden aan betaald werk, onderwijs (studie, opleiding, cursus), slapen, persoonlijke verzorging en huishoudelijk werk/verzorging van huisgenoten. Slapen en persoonlijke verzorging zijn niet meegenomen in VTO'99. Voor deze activiteiten wordt samen 70 uur per week (10 uur per dag) gerekend. Het aantal uren beschikbare vrije tijd wordt als volgt berekend; een week heeft 168 uur (7 dagen van 24 uur). Wanneer het aantal uren dat besteed wordt aan bovenstaande taken van de 168 uren wordt afgetrokken, blijft het aantal uren beschikbare vrije tijd per week over. De mensen die veel uren kwijt zijn aan betaald werk, onderwijs en/of huishoudelijk werk/verzorging van huisgenoten zijn dus de mensen met de minste beschikbare (vrije)tijd (tabel 3.16).

Tabel 3.16 Gemiddeld aantal uren betaald werk, onderwijs, huish. werk/verzorging huisgenoten en beschikbare vrije tijd per week met bijbehorende standaarddeviaties, naar etniciteit.

	Werk (n=1343)	Onderwijs (n=1348)	Huish. Werk (n=1348)	Vrije tijd (n=1343)
Autochtoon	26,6 (17,6)	8,6 (14,4)	11,2 (16,5)	52,1 (15,7)
Allochtoon	18,0 (18,6) **	10,2 (15,1)	11,5 (17,8)	58,5 (18,7) **
Surinaams	22,2 (18,8) **	8,6 (14,0) **	11,7 (18,1)	55,8 (18,8) **
Turks	16,5 (18,8) **	10,1 (15,0) **	10,4 (16,2)	61,0 (17,1) **
Marokkaans	14,8 (17,0) **	12,5 (16,3) **	12,9 (19,9)	58,1 (20,5) **
Totaal	20,5 (18,7)	9,7 (14,9)	11,4 (17,4)	56,6 (18,1) **

Noot: Met behulp van Independent Samples T-Test is het significantieniveau getoetst tussen autochtonen en allochtonen. Met behulp van One-Way Between Groups ANOVA, F-toets, is het significantieniveau getoetst tussen autochtonen, Surinamers, Turken en Marokkanen. De significantieniveaus geven de mate van significantie aan ten opzichte van autochtonen.

* Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Inkomen

De hoogte van het inkomen wordt gemeten aan de hand van het netto huishoudensinkomen per maand. Het inkomen is ingedeeld naar 7 categorieën (tabel 3.17).

Tabel 3.17 Inkomenscategorieën naar etniciteit en geslacht, in procenten, en gemiddeld inkomensniveau.

	<1500 (n=125)	1500- 2150 (n=340)	2150- 3000 (n=383)	3000- 3600 (n=207)	3600- 5200 (n=240)	5200- 7500 (n=110)	>7500 (n=33)
Autochtoon (n=402)	9,5	13,8	24,5	12,0	21,9	13,2	4,5
Allochtoon (n=1036)	8,4**	27,5**	27,5**	15,3**	14,7**	5,5**	1,4**
Surinaams (n=342)	11,4**	23,2**	25,9**	11,7**	17,3**	9,6**	1,2**
Turks (n=422)	3,6**	25,4**	28,8**	20,3**	15,4**	4,5**	1,9**
Marokkaans (n=272)	12,1**	36,4**	27,0**	11,8**	10,3**	1,8**	0,7**
Totaal (n=1438)	8,7	23,9	26,9	14,5	16,7	7,6	2,2

N 1438

Gem. 3,43

Std. dev. 1,505

Noot: Met behulp van Impute is het aantal missings gereduceerd van 9,2% naar 2,8%.

Met behulp van ANOVA, chi-toets, is het significantieniveau getoetst tussen autochtonen en allochtonen en tussen autochtonen, Surinamers, Turken en Marokkanen. Het significantieniveau geeft de mate van significantie aan ten opzichte van autochtonen.

* Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Opleiding

In dit onderzoek gaat het om verschillen in cultuur- en sportdeelname tussen personen met geen, een lage of een hoge opleiding. Verschillende vormen van onderwijs zijn daarom niet relevant. De oorspronkelijke antwoordcategorieën van het opleidingsniveau worden omgezet in drie nieuwe categorieën (tabel 3.18);

1 = geen onderwijs en anders

2 = lager onderwijs (lager onderwijs, LBO, VBO, MAVO, MBO)

3 = hoger onderwijs (HAVO, VWO, HBO, WO)

Tabel 3.18 Opleidingsniveau naar etniciteit, in procenten, en gemiddeld opleidingsniveau.

	Geen onderwijs (n=81)	Laag onderwijs (n=969)	Hoog onderwijs (n=396)
Autochtoon (n=402)	1,0	52,5	46,5
Allochtoon (n=1044)	7,4**	72,6**	20,0**
Surinaams (n=348)	1,1 **	75,3**	23,6**
Turks (n=419)	5,7**	77,8**	16,5**
Marokkaans (n=277)	17,7**	61,4**	20,9**
Totaal (n=1446)	5,6**	67,0**	27,4**
N	1446		
Gem.	2,2		
Std. dev.	0,532		

Noot: Met behulp van ANOVA, chi-toets, is het significantieniveau getoetst tussen autochtonen en allochtonen en tussen autochtonen, Surinamers, Turken en Marokkanen. Het significantieniveau geeft de mate van significantie aan ten opzichte van autochtonen.

* Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Leeftijd

Leeftijd wordt gemeten aan de hand van het geboortjaar van respondenten. De geboortejaren zijn omgezet naar leeftijden in aantal jaren. Vervolgens zijn alleen de respondenten in de leeftijd van 18 tot en met 65 jaar meegenomen, omdat het noodzakelijk is dat respondenten een score kunnen hebben op inkomens- en opleidingsniveau. Daarna zijn de respondenten in leeftijdsklassen ingedeeld (tabel 3.19). Er is gekozen voor een klasse waar voornamelijk de tweede generatie toe behoort, zodat er een klasse is met jonge mensen en er onderscheid gemaakt kan worden naar generaties. Dit is de klasse 18-24 jaar. Om dezelfde redenen is er ook een klasse gemaakt maar dan met voornamelijk respondenten van de eerste generatie; de klasse 55-65 jaar. Tot slot zitten in de klasse 25-54 jaar personen van zowel de eerste als de tweede generatie, met een groter aantal respondenten van de eerste generatie.

Tabel 3.19 Leeftijd naar etniciteit, in procenten, en gemiddelde cultuur- en sportdeelname naar leeftijd.

	18-24 (n=660)	25-54 (n=732)	55-65 (n=87)
Autochtoon (n=408)	35,3	57,8	6,9
Allochtoon (n=1071)	48,2**	46,3**	5,5**
1 ^e gen. (n=556)	16,4	73,6	10,1
2 ^e gen. (n=515)	82,5	16,9	0,6
Surinaams (n=356)	40,7**	53,4**	5,9**
1 ^e gen. (n=187)	15,0	74,9	10,2
2 ^e gen. (n=169)	69,2	29,6	1,2
Turks (n=430)	53,0**	42,1**	4,9**
1 ^e gen. (n=213)	17,4	73,2	9,4
2 ^e gen. (n=217)	88,0	11,5	0,5
Marokkaans (n=285)	50,2**	43,9**	6,0**
1 ^e gen. (n=156)	16,7	72,4	10,9
2 ^e gen. (n=129)	90,7	9,3	0,0
Totaal (n=1479)	44,6	49,5	5,9
Cultuurdeelname			
Gem.	7,0	6,7**	5,1**
Std. dev.	2,664	3,488	2,778
Sportdeelname			
Gem.	3,1	1,7**	0,6**
Std. dev.	3,588	2,277	1,316

Noot: Met behulp van ANOVA, chi-toets, is het significantieniveau van 'leeftijd in procenten' getoetst tussen autochtonen en allochtonen en tussen autochtonen, Surinamers, Turken en Marokkanen.

Het significantieniveau geeft de mate van significantie aan ten opzichte van autochtonen.

Met behulp van One Way Between Groups ANOVA is het significantieniveau van de gemiddelde cultuur- en sportdeelname getoetst tussen 18-24, 25-54 en 55-65-jarigen. Het significantieniveau geeft de mate van significantie aan ten opzichte van 18-24-jarigen.

* Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Geslacht

Bij geslacht is de volgende indeling gebruikt;

0 = respondent van het mannelijke geslacht.

1 = respondent van het vrouwelijke geslacht.

Tabel 3.20 geeft de verdeling van geslacht naar etniciteit te zien en de verdeling van de gemiddelde cultuur- en sportdeelname naar geslacht.

Tabel 3.20 Geslacht naar etniciteit, in procenten, en gemiddelde cultuur- en sportdeelname naar geslacht.

	Man(n=669)	Vrouw(n=810)
Autochtoon (n=408)	46	54
Allochtoon (n=1071)	45	55
Surinaams (n=356)	40	60
Turks (n=430)	47	53
Marokkaans (n=285)	47	53
Totaal (n=1479)	45	55
Cult.deelname		
Gem.	6,6	6,8
Std. dev.	3,111	3,155
Sportdeelname		
Gem.	2,7	1,9**
Std. dev.	3,389	2,596

Noot: Met behulp van ANOVA, chi-toets, is het significantieniveau getoetst van 'geslacht in procenten' tussen autochtonen en allochtonen en tussen autochtonen, Surinamers, Turken en Marokkanen.

Het significantieniveau geeft de mate van significantie aan ten opzichte van autochtonen.

Met behulp van Independent Samples T-test is het significantieniveau van de gemiddelde cultuur- en sportdeelname getoetst tussen mannen en vrouwen. Het significantieniveau geeft de mate van significantie aan ten opzichte van mannen.

* Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Om te meten in hoeverre bovenstaande afhankelijke en onafhankelijke variabelen onderling correleren, is een correlatiematrix opgesteld (tabel III, bijlage III). Uit deze correlatiematrix komt naar voren dat de twee onafhankelijke variabelen leeftijd en 1^egen/2^egen met een correlatie van 0,657 het hoogst met elkaar correleren.

3.3 Data-analyse

De data-analyse van dit onderzoek bestaat uit twee delen. Het eerste deel heeft betrekking op de eerste vraagstelling en het tweede deel op de tweede vraagstelling. Beide analyses zullen hieronder aan bod komen.

3.3.1 Analyse vraagstelling 1

De eerste vraagstelling gaat in op de mate waarin autochtonen en allochtonen verschillen in hun deelname aan cultuur en sport. Ook wordt de mate vergeleken waarin allochtonen onderling verschillen; Surinamers, Turken en Marokkanen en de eerste en tweede generatie allochtonen. Om deze eerste onderzoeksvraag te beantwoorden is een beschrijvende analyse nodig; hoe ziet de cultuur- en sportdeelname van autochtonen en allochtonen eruit. Om dit te

meten, worden analyses gebruikt om gemiddelden te vergelijken (Independent Samples T-Test) en om percentages te vergelijken (Crosstabs, oftewel kruistabellen).

Met behulp van de Independent Samples T-Test wordt onderzocht in welke mate autochtonen en allochtonen verschillen in hoe vaak ze aan cultuur en sport deelnemen. Het significantieniveau wordt met de ANOVA F-toets getoetst. Deze analysetest wordt ook gebruikt om te meten in hoeverre Turken en Marokkanen van Surinamers verschillen en in hoeverre de eerste en tweede generatie allochtonen van elkaar verschillen. Om verschillen in de specifieke cultuurdeelname te meten (deelname aan welke activiteiten), worden voor alle groeperingen kruistabellen gebruikt. Het significantieniveau wordt met een chi-kwadraat-toets (χ^2) getoetst. Tot slot worden de verschillen in cultuur- en sportdeelname naar de dimensies tijd, inkomen en opleiding wederom onderzocht met behulp van de Independent Samples T-Test, omdat het gaat om verschillen in hoe vaak wordt deelgenomen.

Om te toetsen in hoeverre de meest actieve autochtonen en allochtonen van elkaar verschillen in cultuur- en sportdeelname, wordt gewerkt met profielen. Profielen bestaan uit de bovenste 25% respondenten die op een bepaalde activiteit hoog scoren. Van deze personen wordt met de Independent Samples T-Test berekend in welke mate zij verschillen in hoe vaak ze deelnemen aan cultuur, aan sport en aan cultuur én sport.

3.3.2 Analyse vraagstelling 2

De tweede vraagstelling gaat in op de mate waarin de etnische groepsverschillen veroorzaakt worden door de hoeveelheid vrije tijd, het inkomens- en het opleidingsniveau. Om deze onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden is een verklarende analyse nodig; het gaat om de causale relatie tussen enkele onafhankelijke variabelen en een afhankelijke variabele. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van lineaire regressie-analyse en logistische regressie-analyse. Cultuur- en sportdeelname zijn continue variabelen. Cultuurdeelname wordt met lineaire regressie-analyse getoetst. Sportdeelname is echter niet normaal verdeeld. De meerderheid neemt namelijk aan geen enkele sport deel. Daarom wordt voor deze variabele gebruik gemaakt van zowel logistische regressie (wel/niet deelname) als lineaire regressie (hoe vaak deelname).

Om de verschillen in de cultuur- en sportdeelname naar de dimensies tijd, inkomen en opleiding te kunnen verklaren, worden ook lineaire en logistische regressie-analyses uitgevoerd. Voor elke dimensie zijn er twee regressie-analyses; bijvoorbeeld voor de dimensie tijd wordt een regressie uitgevoerd voor de verschillen in deelname aan flexibele, maar ook voor de verschillen in deelname aan niet-flexibele activiteiten.

Hoofdstuk 4 Cultuur- en sportdeelname van Surinamers, Turken, Marokkanen, en autochtonen

In dit hoofdstuk komen de resultaten van de beschrijvende analyse aan bod; de etnische verschillen in cultuur- en sportdeelname. In hoeverre verschillen Turken, Marokkanen, Surinamers en autochtonen van elkaar in deelname aan culturele- en sportactiviteiten? En welke etnische verschillen komen naar voren bij de soort culturele- of sportactiviteit? Allereerst worden de verschillen in cultuurdeelname besproken in paragraaf 4.1 en de verschillen in sportdeelname in paragraaf 4.2. Vervolgens beschrijft paragraaf 4.3 de verschillen in deelname aan cultuur én sport.

4.1 Cultuurdeelname

De cultuurdeelname van allochtonen en autochtonen wordt allereerst gemeten aan de hand van de gemiddelde deelname aan culturele activiteiten. Vervolgens wordt gekeken naar de meest populaire activiteiten onder Surinamers, Turken, Marokkanen en autochtonen. Tot slot wordt de deelname aan culturele activiteiten naar de dimensies tijd, inkomen en opleiding besproken.

4.1.1 Algemene cultuurdeelname

Volgens de tijdbestedingstheorie mag verwacht worden dat allochtonen meer aan cultuur deelnemen dan autochtonen. Allochtonen hebben immers meer vrije tijd en daardoor hebben ze meer tijd voor culturele activiteiten. Maar nemen allochtonen ook daadwerkelijk meer deel dan autochtonen? Uit de analyses blijkt van niet (tabel 4.1). Allochtonen nemen met een gemiddelde van 6 activiteiten per jaar minder deel aan cultuur dan autochtonen met een gemiddelde van ruim 8 activiteiten. Dit verschil is statistisch significant.

Volgens de micro-economische- en informatieverwerkingstheorie nemen autochtonen wel meer aan cultuur deel dan allochtonen, aangezien autochtonen respectievelijk meer geld en een hoger opleidingsniveau hebben. Deze theorieën verwachten ook dat Surinamers, vanwege een hoger inkomen en een hogere opleiding, meer aan cultuur deelnemen dan Turken en Marokkanen. Uit tabel 4.1 komt naar voren dat deze assumptie klopt. Surinamers nemen per jaar aan gemiddeld 1 activiteit meer deel dan Turken en Marokkanen. Uit een additionele test blijkt dat dit verschil significant is. In figuur 4.1 zijn de verschillen visueel zichtbaar.

Tabel 4.1 Gemiddelde cultuurdeelname naar etniciteit, met bijbehorende standaarddeviaties.

	Gem.	Std. Dev.
Autochtoon (n=408)	8,5	3,334
Allochtoon (n=1071)	6,1**	2,797
1 ^e gen. (n=556)	5,3	2,689
2 ^e gen. (n=515)	6,9	2,670
Surinaams (n=356)	6,9**	2,643
1 ^e gen. (n=187)	6,2	2,451
2 ^e gen. (n=169)	7,7	2,647
Turks (n=430)	5,6**	2,632
1 ^e gen. (n=213)	4,8	2,295
2 ^e gen. (n=217)	6,5	2,672
Marokkaans (n=285)	5,8**	2,997
1 ^e gen. (n=156)	5,0	3,151
2 ^e gen. (n=129)	6,7	2,497
Totaal (n=1479)	6,7**	3,136

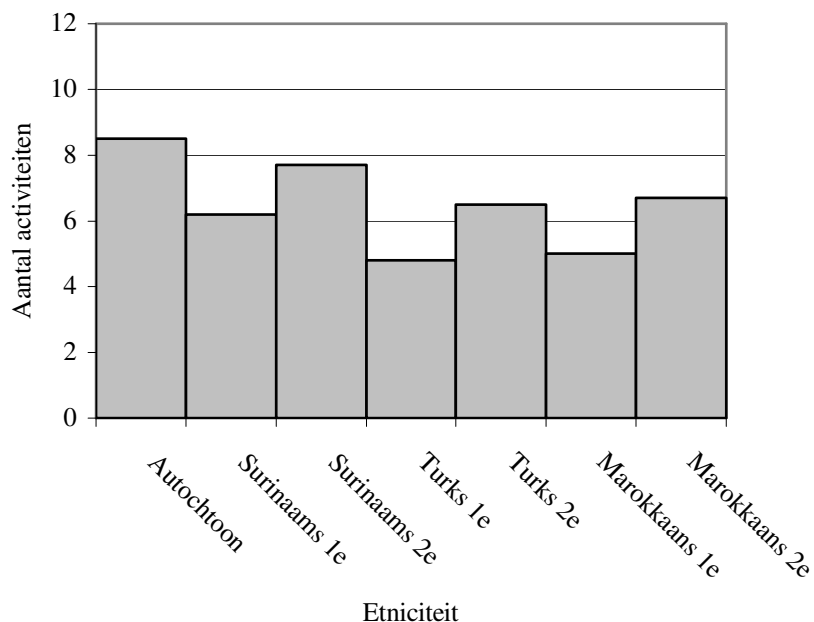
Noot: Met behulp van ANOVA, F-toets, is het significantieniveau getoetst tussen autochtonen en allochtonen en tussen autochtonen, Surinamers, Turken en Marokkanen. Het significantieniveau geeft de mate van significantie aan ten opzichte van autochtonen.

* Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Fig. 4.1 Gemiddeld aantal culturele activiteiten per jaar, naar etniciteit en generatie.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Tabel 4.1 en figuur 4.1 laten ook de verschillen in deelname tussen generaties zien. Zoals uit de micro-economische- en informatieverwerkingstheorie wordt verwacht, neemt de tweede generatie allochtonen meer deel aan cultuur dan de eerste generatie. Ook de verschillen in generaties bij Surinamers, bij Turken en bij Marokkanen zijn met een verschil van ruim 1,5 activiteit per jaar nagenoeg hetzelfde. Door de toename onder de tweede generatie allochtonen aan cultuurdeelname lijkt het cultuurgedrag van allochtonen steeds meer op het cultuurgedrag van autochtonen¹¹. Uit een additionele test blijkt dat er nog wel sprake is van een significant verschil.

4.1.2 Specifieke cultuurdeelname

Uit paragraaf 4.1.1 kwam naar voren dat autochtonen meer aan cultuur deelnemen dan allochtonen. Nemen autochtonen echter ook aan elke activiteit beduidend meer deel dan allochtonen? Uit tabel 4.2 blijkt dat dit niet zo is. Bij de populaire activiteiten (deelnamepercentage >60%), waaronder de krant lezen, radio luisteren, naar de bioscoop gaan en uitgaan, zijn de verschillen tussen autochtonen, Surinamers, Turken en Marokkanen klein. De populairste culturele activiteit onder alle groeperingen is televisie kijken. Televisie kijken wordt onder autochtonen (96,3%) en allochtonen (96,0%) veruit het meest gedaan. Ook onder Surinamers, Turken en Marokkanen scoort televisie kijken hoog. Er moet echter wel opgemerkt worden dat de kleine verschillen tussen autochtonen en allochtonen bij populaire activiteiten wél significant zijn. Bij minder populaire activiteiten zijn de verschillen tussen autochtonen en allochtonen groter (tabel 4.2). Het grootste absolute percentage-verschil ligt bij museumbezoek; autochtonen bezoeken 38 procentpunten vaker musea dan allochtonen. Het grootste relatieve percentage-verschil ligt bij bezoek aan opera/operette. Hoewel ‘slechts’ 15,7% van de autochtonen naar de opera/operette gaat, gaan autochtonen per jaar toch gemiddeld 4 keer meer dan allochtonen (3,8%). Deze verschillen zijn statistisch significant.

Tabel 4.2 maakt ook duidelijk dat er verschillen zijn onder allochtonen. Surinamers lezen meer de krant, luisteren meer naar de radio, gaan vaker naar een toneelvoorstelling van beroepsgezelschappen, een concert van klassieke-, jazz- en popmuziek, een opera/operette, een musical, een bioscoop en een dance/house party dan Turken en Marokkanen. Uit een additionele test blijkt dat Surinamers alleen aan deze activiteiten significant meer deelnemen

¹¹Er moet opgemerkt worden dat jongeren veelal sportiever en cultureel actiever zijn dan ouderen. Het is niet verwonderlijk dat de deelname van de tweede generatie (in vergelijking met de eerste generatie) meer lijkt op de deelname van autochtonen, omdat de gemiddelde leeftijd van de eerste generatie 37 jaar is, van de tweede generatie 22 jaar en van autochtonen 32 jaar. Multi-variate analyse kan hier goed antwoord op geven.

Tabel 4.2 Cultuurdeelname naar 17 culturele activiteiten, in procenten, naar etniciteit.

	Krant Lezen	Tv Kijken	Radio Luist	Boek Lezen	Beroep. Gez.	Cabaret	Conc. kl.mu.	Opera/ Oper.	Pop Conc.	Jazz Conc.	Musical	Dance/ House	Ballet	Bios- coop	Film- Huis	Uit gaan	Musea Bezoek
Autochtoon (n=408)	90,9	96,3	90,7	72,1	32,6	27,2	25,0	15,7	46,1	17,9	21,1	30,4	15,9	81,9	29,2	73,5	52,2
Allochtoon (n=1071)	78,3**	96,0*	76,9**	57,5**	12,4**	7,6**	7,4**	3,8**	24,8**	6,2**	10,5**	29,1**	4,2**	62,1**	20,2**	64,4**	14,1**
1 ^e gen. (n=556)	74,5	95,9	68,7	53,2	10,3	5,2	7,4	3,1	15,3	5,4	7,7	16,4	4,3	40,6	16,2	52,5	11,7
2 ^e gen. (n=515)	82,5	96,1	85,8	62,1	14,8	10,1	7,4	4,7	35,1	7,0	13,4	42,9	4,1	85,2	24,5	77,3	16,7
Surinaams (n=356)	89,0**	96,5	91,0	62,4*	16,9**	8,7**	7,6**	4,5**	35,7*	8,4*	14,9*	40,7**	4,8**	72,8*	21,6*	74,4**	17,1**
1 ^e gen. (n=187)	88,8	96,8	90,9	59,9	13,9	5,9	8,0	2,1	21,9	7,0	10,2	26,7	4,8	57,2	19,3	63,6	13,4
2 ^e gen. (n=169)	89,3	95,9	91,1	65,1	20,1	11,8	7,1	7,1	50,9	10,1	20,1	56,2	4,7	89,9	24,3	86,4	21,3
Turks (n=430)	73,7**	96,3*	72,3**	55,6**	9,3**	5,6**	7,4**	3,0**	21,2**	4,7**	6,3**	21,4**	3,3**	56,5**	16,0**	58,4**	11,9**
1 ^e gen. (n=213)	71,4	94,8	58,2	53,5	8,0	2,8	5,2	2,8	14,6	2,8	3,8	8,9	2,3	28,6	10,3	46,0	11,3
2 ^e gen. (n=217)	76,0	97,7	86,2	57,6	10,6	8,3	9,7	3,2	27,6	6,5	8,8	33,6	4,1	83,9	21,7	70,5	12,4
Marokkaans (n=285)	71,9**	95,1	66,3**	54,4**	11,6**	9,1**	7,0**	4,2**	16,8**	5,6**	11,2**	26,3**	4,9**	57,2**	24,6**	61,1**	13,7**
1 ^e gen. (n=156)	61,5	96,2	56,4	44,9	9,0	7,7	9,6	4,5	8,3	7,1	10,3	14,1	6,4	37,2	20,5	48,1	10,3
2 ^e gen. (n=129)	84,5	93,8	78,3	65,9	14,7	10,9	3,9	3,9	27,1	3,9	12,4	41,1	3,1	81,4	29,5	76,7	17,8
Totaal (n=1479)	81,8**	96,1*	80,7**	61,5**	18,0**	13,0**	12,2**	7,1**	30,7**	9,4**	13,4**	29,5**	7,4**	67,5**	22,7**	66,9**	24,6**

Noot: Met behulp van ANOVA, chi-toets, is het significantieniveau getoetst tussen autochtonen en allochtonen en tussen autochtonen, Surinamers, Turken en Marokkanen. Het significantieniveau geeft de mate van significantie aan ten opzichte van autochtonen.

* Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

dan Turken en Marokkanen. Het grootste absolute en relatieve percentage-verschil onder allochtonen valt onder Surinamers en Turken bij musicalbezoek. Surinamers gaan per jaar met 8,6 procentpunten significant meer naar musicals dan Turken. Dit is ruim 2 keer zo vaak. Het verschil wordt kleiner doordat de tweede generatie Turken relatief vaker gaat (ten opzichte van de eerste generatie Turken) dan de tweede generatie Surinamers (ten opzichte van de eerste generatie Surinamers).

Welke verschillen zijn er tussen de eerste en tweede generatie allochtonen? Uit bovenstaande blijkt dat de tweede generatie meer naar musicals gaat dan de eerste generatie allochtonen. Maar hoe staat het met de andere activiteiten? Met uitzondering van televisie kijken en het bijwonen van een klassiek concert en een balletvoorstelling, blijkt uit een additionele test dat de tweede generatie allochtonen aan alle culturele activiteiten significant meer deelneemt dan de eerste generatie. Het grootste absolute en relatieve verschil tussen de eerste en tweede generatie ligt bij dance- en houseparty's. De tweede generatie gaat gemiddeld naar bijna 3 keer zoveel dance- en houseparty's per jaar dan de eerste generatie. Vooral de tweede generatie Turken neemt beduidend vaker aan dance- en houseparty's deel dan de eerste generatie Turken.

Samenvattend: Allochtonen nemen minder deel aan culturele activiteiten dan autochtonen. Bij de populaire activiteiten als televisie kijken zijn de verschillen tussen autochtonen en allochtonen vrij klein, bij minder populaire (dus de 'elite'-) activiteiten als museumbezoek en de opera/operette zijn de verschillen groter. Onder allochtonen nemen Surinamers vaker deel aan culturele activiteiten dan Turken en Marokkanen. Het grootste verschil tussen Surinamers, Turken en Marokkanen ligt bij musicalbezoek. De tweede generatie allochtonen neemt meer deel aan cultuur dan de eerste generatie. Zij verschillen het meest bij de deelname aan dance- en houseparty's.

4.1.3 Cultuurdeelname naar dimensies

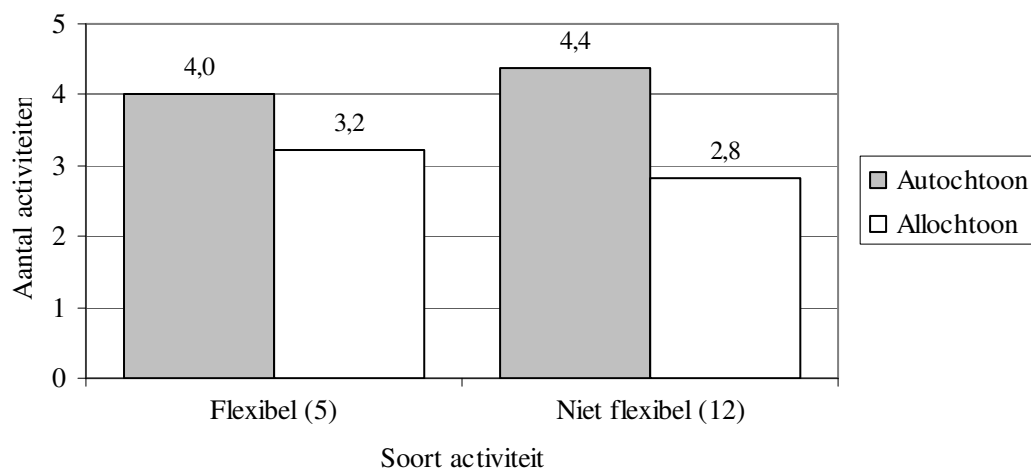
In deze paragraaf zal de cultuurdeelname van autochtonen en allochtonen naar de drie dimensies worden beschreven. Allereerst komt de dimensie 'tijd' aan bod, vervolgens de dimensie 'inkomen' en tot slot wordt gekeken naar de dimensie 'opleiding/kennis'.

Dimensie Tijd: flexibel versus niet-flexibel

Naar aanleiding van de tijdbestedingstheorie wordt verwacht dat allochtonen vaker aan flexibele en met name vaker aan niet-flexibele activiteiten deelnemen dan autochtonen. Allochtonen zouden hier immers meer tijd voor hebben. Uit figuur 4.2 en tabel 4.3 blijkt

echter dat allochtonen met gemiddeld 0,8 activiteiten per jaar minder deelnemen aan flexibele activiteiten en met gemiddeld 1,6 activiteiten per jaar minder deelnemen aan niet-flexibele activiteiten dan autochtonen. Deze verschillen zijn statistisch significant. Het grootste verschil tussen autochtonen en allochtonen ligt inderdaad bij niet-flexibele activiteiten, alleen is het verschil dus niet in het ‘voordeel’ maar in het ‘nadeel’ van allochtonen. Het is verder opmerkelijk dat autochtonen per jaar gemiddeld meer deelnemen aan niet-flexibele (dan flexibele) activiteiten en allochtonen meer aan flexibele (dan niet-flexibele) activiteiten¹².

Fig. 4.2 Gemiddeld aantal flexibele en niet-flexibele culturele activiteiten per jaar, naar etniciteit.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

De tijdbestedingstheorie stelt ook dat Turken en Marokkanen meer aan culturele activiteiten deelnemen dan Surinamers. Tabel 4.3 laat zien dat dit niet klopt. Uit een additionele test blijkt dat Turken en Marokkanen aan zowel flexibele als niet-flexibele activiteiten significant minder deelnemen dan Surinamers. Ook de verwachting dat de tweede generatie per jaar aan minder flexibele en met name minder aan niet-flexibele activiteiten zou deelnemen dan de eerste generatie gaat niet op (tabel 4.3). Een additionele test laat zien dat de tweede generatie aan flexibele en met name aan niet-flexibele activiteiten significant meer deelneemt dan de eerste generatie. De tweede generatie allochtonen loopt zelfs in op het aantal flexibele en niet-flexibele activiteiten van autochtonen. Het verschil is echter nog wel significant. Vooral de hoge deelname aan niet-flexibele activiteiten onder de tweede generatie Surinamers is opvallend. Deze groep neemt als enige groep onder allochtonen per jaar vaker deel aan niet-flexibele dan flexibele activiteiten (tabel 4.3).

¹²Hoewel de deelname op flexibele en niet-flexibele activiteiten van zowel autochtonen als allochtonen scheef is verdeeld, is er geen sprake van outliers die de gemiddelde deelname (drastisch) verstoren.

Tabel 4.3 Gemiddelde cultuurdeelname naar de dimensies Tijd, Inkomen en Opleiding, naar etniciteit, met bijbehorende standaarddeviaties.

	Flexibel (5)	Niet Flexibel (12)	Duur (7)	Niet duur (10)	Hoge cultuur (10)	Lage cultuur (10)
Autochtoon (n=408)	4,0 (0,893)	4,4 (2,904)	3,3 (1,783)	5,1 (1,291)	3,2 (2,654)	5,9 (1,781)
Allochtoon (n=1071)	3,2 (1,053) **	2,8 (2,236) **	2,0 (2,454) **	4,1 (1,469) **	1,4 (1,506)**	4,8 (1,857)**
1 ^e gen. (n=556)	3,0 (1,098)	2,2 (2,164)	1,7 (1,692)	3,6 (1,490)	1,3 (1,431)	4,2 (1,762)
2 ^e gen. (n=515)	3,4 (0,963)	3,5 (2,135)	2,4 (1,806)	4,5 (1,286)	1,6 (1,575)	5,6 (1,696)
Surinaams (n=356)	3,6 (0,878) **	3,3 (2,266) **	2,4 (1,856) **	4,5 (1,207) **	1,7 (1,583)**	5,5 (1,666)**
1 ^e gen. (n=187)	3,5 (0,870)	2,7 (2,154)	1,9 (1,697)	4,3 (1,192)	1,5 (1,404)	4,9 (1,583)
2 ^e gen. (n=169)	3,6 (0,858)	4,0 (2,173)	2,9 (1,890)	4,8 (1,170)	1,8 (1,752)	6,1 (1,521)
Turks (n=430)	3,1 (1,049) **	2,5 (2,029) **	1,8 (1,571) **	3,8 (1,449) **	1,2 (1,387)**	4,5 (1,751)**
1 ^e gen. (n=213)	2,9 (1,100)	1,8 (1,755)	1,5 (1,340)	3,3 (1,396)	1,1 (1,298)	3,8 (1,515)
2 ^e gen. (n=217)	3,3 (0,956)	3,1 (2,076)	2,1 (1,715)	4,4 (1,298)	1,3 (1,465)	5,2 (1,668)
Marokkaans (n=285)	3,0 (1,160) **	2,7 (2,396) **	1,9 (1,920) **	3,8 (1,661) **	1,5 (1,546)**	4,5 (2,017)**
1 ^e gen. (n=156)	2,7 (1,162)	2,2 (2,561)	1,7 (2,055)	3,3 (1,675)	1,3 (1,604)	3,9 (1,995)
2 ^e gen. (n=129)	3,4 (1,035)	3,3 (2,050)	2,2 (1,710)	4,5 (1,370)	1,6 (1,463)	5,3 (1,764)
Totaal (n=1479)	3,5 (1,072)	3,3 (2,535)	2,4 (2,070)	4,4 (1,502)	1,9 (2,049)	5,1 (1,891)

Noot: Met behulp van ANOVA, F-toets, is het significantieniveau getoetst tussen autochtonen en allochtonen en tussen autochtonen, Surinamers, Turken en Marokkanen. Het significantieniveau geeft de mate van significantie aan ten opzichte van autochtonen.

* Sign. effect $p < 0.05$

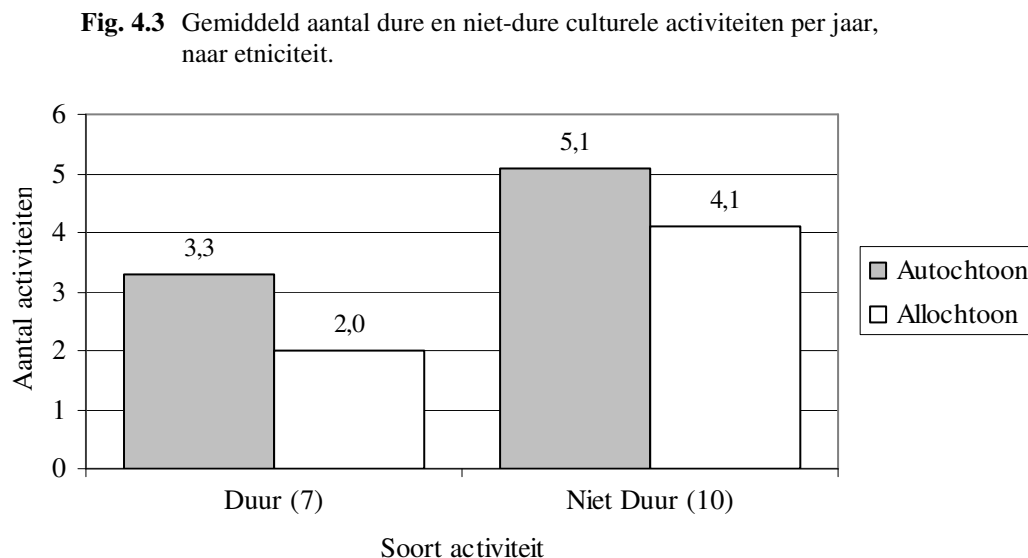
** Sign. effect $p < 0.01$

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Samenvattend: De verschillen in deelname tussen autochtonen en allochtonen en tussen allochtonen onderling zijn groter bij niet-flexibele dan bij flexibele activiteiten. Autochtonen nemen meer deel dan allochtonen, Surinamers meer dan Turken en Marokkanen en de tweede generatie meer dan de eerste generatie. Vooral de hoge deelname aan niet-flexibele activiteiten onder de tweede generatie Surinamers is opvallend.

Dimensie Inkomen: duur versus niet duur

Autochtonen zouden volgens de micro-economische theorie een hoger besteedbaar inkomen hebben dan allochtonen en daarom zouden zij meer deelnemen aan cultuur. Uit tabel 4.3 en figuur 4.3 blijkt dat allochtonen per jaar inderdaad significant minder deelnemen aan dure en niet-dure cultuur dan autochtonen. Hoewel het een klein verschil is, nemen allochtonen met name minder deel aan dure dan niet-dure activiteiten ten opzichte van autochtonen.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Tabel 4.3 laat ook zien dat Surinamers meer aan culturele activiteiten deelnemen dan Turken en Marokkanen. Surinamers nemen per jaar gemiddeld meer deel aan dure en met name meer aan niet-dure activiteiten dan Turken en Marokkanen. Deze verschillen zijn significant. Ook blijkt uit een additionele test dat de tweede generatie Surinamers, Turken en Marokkanen per jaar significant meer deelneemt aan dure en met name meer aan niet-dure culturele activiteiten dan de eerste generatie (tabel 4.3). Het is opmerkelijk dat het verschil in generaties onder Surinamers veel geringer is dan onder Turken en Marokkanen. De tweede generatie Surinamers neemt nog wel altijd meer deel aan zowel dure als niet-dure activiteiten dan de

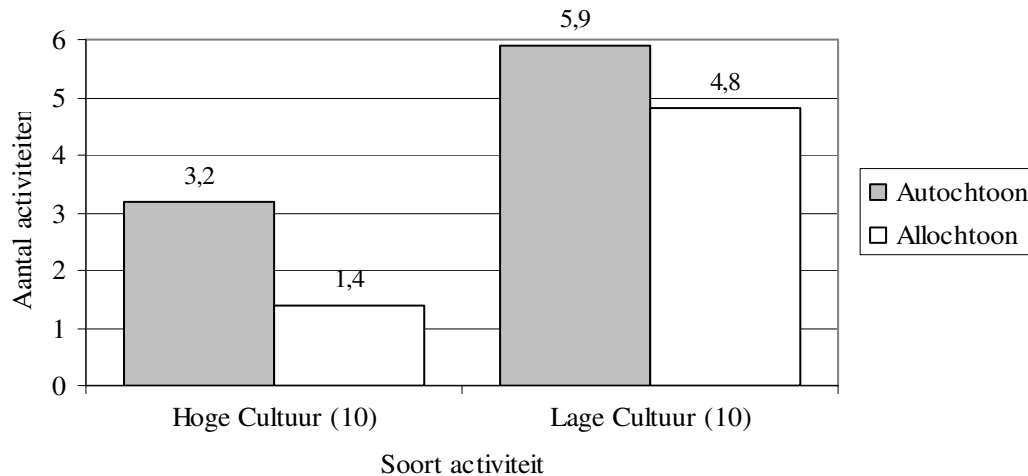
tweede generatie Turken en Marokkanen. Uit een additionele test blijkt dat Surinamers ook nog altijd significant verschillen van autochtonen.

Samenvattend: Allochtonen nemen per jaar minder deel aan dure en niet-dure cultuur dan autochtonen. Het verschil is bij dure activiteiten net wat groter dan bij niet-dure activiteiten. Surinamers nemen meer deel aan dure en met name meer aan niet-dure activiteiten dan Turken en Marokkanen. Dit geldt ook voor de tweede generatie ten opzichte van de eerste generatie.

Dimensie Opleiding/kennis: hoog versus laag

De informatieverwerkingstheorie stelt dat allochtonen minder aan lage en met name minder aan hoge cultuur deelnemen dan autochtonen, omdat ze lager opgeleid zijn en daarom niet aan alle activiteiten kunnen deelnemen en ervan kunnen genieten. Uit tabel 4.3 en figuur 4.4 blijkt dat allochtonen inderdaad significant minder deelnemen dan autochtonen. Allochtonen nemen gemiddeld met 1,1 activiteiten per jaar minder deel aan lage cultuur en met 1,8 activiteiten per jaar minder deel aan hoge cultuur dan autochtonen.

Fig. 4.4 Gemiddeld aantal hoge en lage culturele activiteiten per jaar, naar etniciteit.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Volgens de informatieverwerkingstheorie zouden Surinamers ook met name meer deelnemen aan hoge culturele activiteiten dan Turken en Marokkanen. Is dit inderdaad zo? Uit tabel 4.3 volgt dat dit niet klopt. Surinamers nemen wel significant meer deel aan zowel hoge als lage activiteiten, maar het verschil is groter bij deelname aan lage culturele activiteiten. De tweede generatie allochtonen neemt zoals verwacht significant meer deel aan zowel hoge als lage culturele activiteiten dan de eerste generatie (tabel 4.3), maar ook zij verschillen meer in

deelname aan lage culturele activiteiten. De deelname aan lage culturele activiteiten van autochtonen en de tweede generatie allochtonen verschilt slechts 0,3 activiteiten per jaar, maar uit een additionele test blijkt dat het nog wel om een significant verschil gaat. Dit geldt niet voor de tweede generatie Surinamers; er is geen sprake meer van een significant verschil in deelname aan lage cultuur tussen autochtonen en de tweede generatie Surinamers.

Samenvattend: Allochtonen nemen per jaar gemiddeld minder deel aan lage en met name minder aan hoge culturele activiteiten dan autochtonen. Surinamers nemen met name meer deel aan lage cultuur dan Turken en Marokkanen. Dit geldt ook voor de tweede generatie allochtonen ten opzichte van de eerste generatie. De tweede generatie lijkt in lage cultuur zeer sterk op autochtonen, maar verschilt nog wel significant (behalve de tweede generatie Surinamers en autochtonen).

4.2 Sportdeelname

Paragraaf 4.1 heeft laten zien dat autochtonen en allochtonen verschillen in cultuurdeelname. Autochtonen nemen over het algemeen meer deel aan cultuur dan allochtonen. Onder allochtonen nemen Surinamers meer deel dan Turken en Marokkanen en de tweede generatie meer dan de eerste generatie. Komen deze verschillen ook terug in de sportdeelname?

4.2.1 Algemene sportdeelname

Vanuit de tijdbestedingstheorie wordt verwacht dat allochtonen aan meer sporten deelnemen dan autochtonen, omdat ze meer vrije tijd hebben. Echter, net zoals bij de algemene cultuurdeelname, gaat deze assumptie niet op. Tabel 4.4 laat zien dat allochtonen met gemiddeld 2 sporten per jaar significant aan één sport minder deelnemen dan autochtonen.

Tabel 4.4 laat daarnaast zien dat Surinamers aan meer sporten deelnemen dan Turken en Marokkanen. Uit een additionele test blijkt echter dat dit verschil niet significant is. Surinamers, Turken en Marokkanen verschilden wel significant van elkaar in deelname aan culturele activiteiten. Figuur 4.5 toont de visuele verschillen tussen autochtonen, Surinamers, Turken en Marokkanen in sportdeelname.

De eerste en tweede generatie allochtonen verschillen wel significant in hun deelname aan sport. De tweede generatie neemt met 2,9 sporten per jaar aan 1,8 sporten meer deel dan de eerste generatie. Deze verschillen in generatie zijn bij Surinamers, Turken en Marokkanen nagenoeg hetzelfde. Het is opvallend dat de Marokkanen de grootste sprong hebben gemaakt. Van alle eerste generaties nemen Marokkanen het minste deel aan sport en van alle tweede generaties nemen Marokkanen het meeste deel aan sport. Een additionele test wijst uit dat het

sportgedrag van de tweede generatie zo sterk lijkt op dat van autochtonen, dat er geen sprake meer is van een significant verschil¹³. Bij cultuurdeelname was daar nog wel sprake van.

Tabel 4.4 Gemiddelde sportdeelname naar etniciteit, met bijbehorende standaarddeviaties.

	Gem.	Std. Dev.
Autochtoon (n=408)	3,0	2,845
Allochtoon (n=1071)	2,0**	3,017
1 ^e gen. (n=556)	1,1	1,733
2 ^e gen. (n=515)	2,9	3,721
Surinaams (n=356)	2,1**	2,662
1 ^e gen. (n=187)	1,3	1,813
2 ^e gen. (n=169)	3,0	3,123
Turks (n=430)	1,9**	3,287
1 ^e gen. (n=213)	1,0	1,802
2 ^e gen. (n=217)	2,7	4,101
Marokkaans (n=285)	1,9**	3,014
1 ^e gen. (n=156)	0,8	1,505
2 ^e gen. (n=129)	3,2	3,775
Totaal (n=1479)	2,3**	3,007

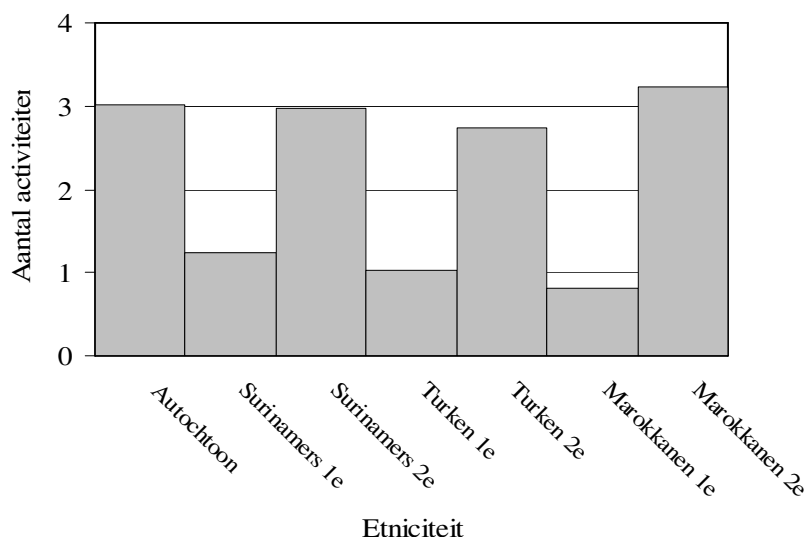
Noot: Met behulp van ANOVA, F-toets, is het significantieniveau getoetst tussen autochtonen en allochtonen en tussen autochtonen, Surinamers, Turken en Marokkanen. Het significantieniveau geeft de mate van significantie aan ten opzichte van autochtonen.

* Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Fig. 4.5 Gemiddeld aantal sporten per jaar naar etniciteit en generatie.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

¹³Er moet opgemerkt worden dat jongeren veelal sportiever en cultureel actiever zijn dan ouderen. Aangezien de gemiddelde leeftijd van de eerste generatie 37 jaar is, van de tweede generatie 22 jaar en van autochtonen 32 jaar, zou het niet verwonderlijk zijn dat de deelname van de tweede generatie (in vergelijking met de deelname van de eerste generatie) meer in de buurt zou liggen van de deelname van autochtonen.

4.2.2 Specifieke sportdeelname

Autochtonen nemen aan meer sporten deel dan allochtonen. Nemen zij echter ook aan elke tak van sport meer deel? Uit tabel 4.7 blijkt dat autochtonen per jaar aan elke hoofdsport meer deelnemen dan allochtonen, behalve aan denk- en vechtsporten. In de deelname aan deze twee sporten zijn geen verschillen. Het grootste verschil tussen autochtonen en allochtonen ligt bij de avontuurlijke sporten. Bij zowel adventure sport als watersport nemen autochtonen absoluut met ruim 15% meer deel dan allochtonen, maar relatief gezien wordt het meest aan adventure sport deel genomen (resp. 3 en 2 keer meer per jaar). Het kleinste significante verschil is merkbaar bij fitheidsport (tabel 4.7). De fitheidsport is tevens ook voor zowel autochtonen als allochtonen de meest beoefende sport (resp. 40,4% en 30,8%). Met uitzondering van de eerste generatie allochtonen en de eerste generaties Turken en Marokkanen, nemen alle groeperingen het meest deel aan fitheidsport.

Surinamers, Turken en Marokkanen verschillen niet significant van elkaar in deelname aan aantal sporten. Maar verschillen zij wel in deelname aan takken van sport? Tabel 4.7 maakt duidelijk dat Surinamers meer deelnemen aan adventure-, café-, denk-, fitheid- en vechtsport dan Turken en Marokkanen, maar Surinamers nemen minder deel aan bal-, duur-, water- en overige sport dan Marokkanen. Uit een additionele test blijkt echter dat de verschillen tussen Surinamers, Turken en Marokkanen alleen bij cafésport significant zijn.

De tweede generatie allochtonen neemt wel aan elke tak van sport meer deel dan de eerste generatie (tabel 4.7). Uit een additionele test blijken deze verschillen significant te zijn. Het grootste absolute percentage-verschil ligt bij fitheidsport (27,8%). Het grootste relatieve percentage-verschil ligt bij vechtsport; de tweede generatie allochtonen neemt per jaar 6,5 keer meer deel aan vechtsport dan de eerste generatie. Dit verschil is vooral toe te schrijven aan de tweede generatie Turken, die per jaar 10 keer meer deelneemt dan de eerste generatie Turken. Het is opvallend dat de tweede generatie allochtonen in deelname aan takken van sport niet altijd onder doet voor autochtonen. Uit additionele testen blijkt dat er bijna geen sprake meer is van significante verschillen. De tweede generatie Marokkanen neemt zelfs significant meer deel aan fitheidsport dan autochtonen.

Samenvattend: Allochtonen nemen aan minder sporten deel dan autochtonen. Autochtonen nemen zelfs aan 7 van de 9 hoofdsporten significant meer deel. Autochtonen en allochtonen nemen per jaar wel beiden het meest deel aan fitheidsport. Onder allochtonen is er geen verschil in sportdeelname tussen Surinamers, Turken en Marokkanen. Surinamers nemen alleen significant meer deel aan cafésport dan Turken en Marokkanen. Verschillen tussen generaties maken duidelijk dat de tweede generatie allochtonen aan meer sporten

Tabel 4.7 Sportdeelname naar deelname aan 9 hoofdsporten, in procenten, naar etniciteit.

	Adventure sport	Balsport	Cafésport	Denksport	Duursport	Fitheid sport	Vecht sport	Water sport	Overige sport
Autochtoon (n=408)	22,1	37,7	23,0	6,9	32,4	40,4	4,4	32,6	12,0
Allochtoon (n=1071)	7,0**	26,8**	15,0**	8,5	18,0**	30,8**	6,6	17,3**	4,8**
1 ^e gen. (n=556)	2,5	17,6	8,8	5,0	14,6	17,4	1,8	12,4	2,2
2 ^e gen. (n=515)	11,8	36,7	21,7	12,2	21,7	45,2	11,8	22,5	7,6
Surinaams (n=356)	8,1**	27,2**	19,7**	11,2	19,9**	33,7**	9,0*	15,4**	5,3**
1 ^e gen. (n=187)	2,7	18,7	13,9	11,2	16,0	21,4	2,1	11,2	1,6
2 ^e gen. (n=169)	14,2	36,7	26,0	11,2	24,3	47,3	16,6	20,1	9,5
Turks (n=430)	6,7**	25,8**	14,7**	7,2	14,9**	27,7**	5,1*	18,8**	3,3**
1 ^e gen. (n=213)	3,3	18,3	8,5	1,9	13,6	16,0	0,9	15,0	1,9
2 ^e gen. (n=217)	10,1	33,2	20,7	12,4	16,1	39,2	9,2	22,6	4,6
Marokkaans (n=285)	6,0**	27,7**	9,8**	7,0	20,4**	31,9**	6,0*	17,2**	6,3**
1 ^e gen. (n=156)	1,3	15,4	3,2	1,9	14,1	14,7	2,6	10,3	3,2
2 ^e gen. (n=129)	11,6	42,6	17,8	13,2	27,9	52,7	10,1	25,6	10,1
Totaal (n=1479)	11,2	29,8	17,2	8,0	22,0	33,5	6,0	21,5	6,8

Noot: Met behulp van ANOVA, chi-toets, is het significantieniveau getoetst tussen autochtonen en allochtonen en tussen autochtonen, Surinamers, Turken en Marokkanen. Het significantieniveau geeft de mate van significantie aan ten opzichte van autochtonen.

* Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

deelneemt dan de eerste generatie. De grootste verschillen tussen eerste en tweede generatie allochtonen liggen bij fitheid- en vechtsport. De deelname onder de tweede generatie is zelfs zo groot dat zij in sportdeelname niet significant verschilt van autochtonen.

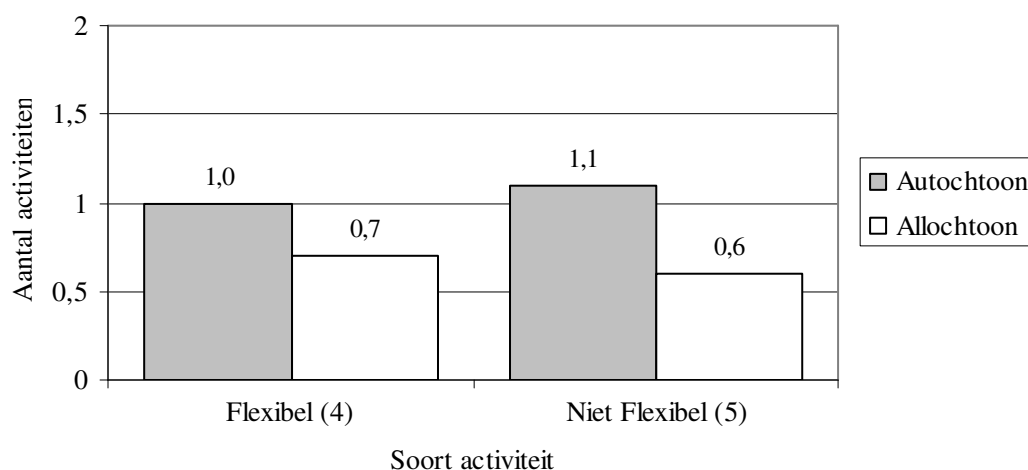
4.2.3 Sportdeelname naar dimensies

Bij de cultuurdeelname is naar voren gekomen dat autochtonen met name meer deelnemen aan niet-flexibele, niet-dure en hoge culturele activiteiten dan allochtonen. Komen deze resultaten ook terug in de sportdeelname naar dimensies?

Dimensie Tijd: flexibel versus niet flexibel

Net zoals bij de cultuurdeelname, nemen autochtonen meer deel aan flexibele en met name meer deel aan niet-flexibele sporten dan allochtonen (fig. 4.6 en tabel 4.8). Het is opvallend dat de deelname van zowel autochtonen als allochtonen aan flexibele en niet-flexibele activiteiten sterk op elkaar lijken. Autochtonen nemen gemiddeld aan 1,0 flexibele en 1,1 niet-flexibele sporten per jaar deel, voor allochtonen liggen deze getallen respectievelijk op 0,7 en 0,6. Het is daarnaast ook opmerkelijk dat autochtonen per jaar gemiddeld iets meer deelnemen aan niet-flexibele (dan flexibele) sporten en allochtonen iets meer aan flexibele (dan niet-flexibele) sporten. Dit kwam ook terug bij deelname aan cultuur naar de dimensie tijd. Het gaat hier echter wel om kleine verschillen.

Fig. 4.6 Gemiddeld aantal flexibele en niet flexibele sporten, naar etniciteit.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

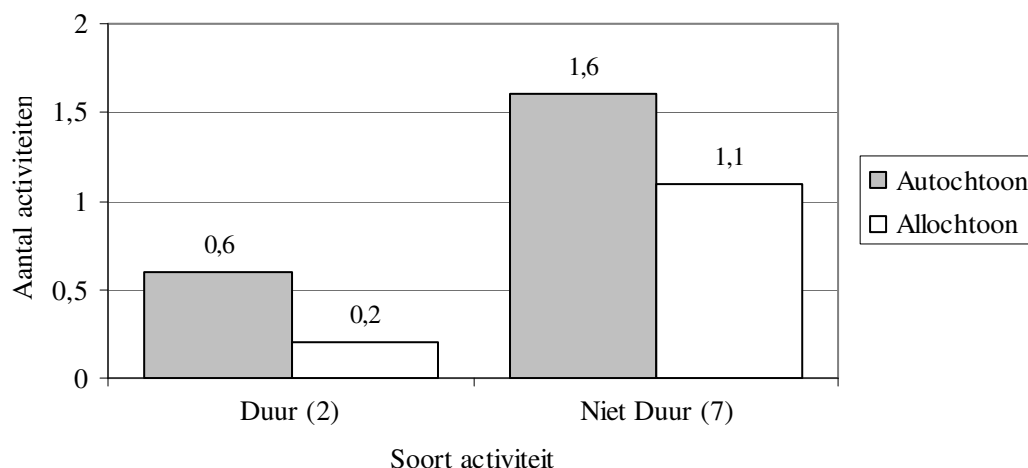
Hoewel Surinamers, Turken en Marokkanen niet significant verschillen in hun deelname aan het aantal sporten, nemen Surinamers wel meer deel aan zowel flexibele als niet-flexibele sporten dan Turken en Marokkanen (tabel 4.8). Uit een additionele test blijkt dat alleen het verschil in flexibele sporten tussen Surinamers en Turken significant is. De tweede generatie neemt aan zowel flexibele als niet-flexibele sporten met een halve sport per jaar significant meer deel dan de eerste generatie. Door de toename in sportdeelname onder de tweede generatie allochtonen komt het sportgedrag van allochtonen steeds dichterbij dat van autochtonen. Een additionele test laat dan ook zien dat bij deelname aan flexibele sporten er geen significant verschil meer bestaat tussen autochtonen en de tweede generatie allochtonen.

Samenvattend: Net zoals bij de deelname aan cultuur naar de dimensie tijd, geldt ook voor sport dat autochtonen met name meer aan niet-flexibele sporten deelnemen dan allochtonen. Surinamers nemen alleen significant meer deel aan flexibele sporten dan Turken. De tweede generatie allochtonen neemt aan zowel flexibele als niet-flexibele sporten in dezelfde mate meer deel dan de eerste generatie. Daarnaast is het opvallend dat in de deelname aan flexibele sporten er geen significant verschil meer bestaat tussen autochtonen en de tweede generatie allochtonen.

Dimensie Inkomen: duur versus niet duur

Autochtonen nemen ten opzichte van allochtonen met name meer deel aan dure dan aan niet-dure cultuur. Figuur 4.7 en tabel 4.8 laten zien dat dit niet geldt voor de sportdeelname. Het absolute deelnameverschil is bij niet-dure sporten (0,5 sporten per jaar) net wat groter dan bij

Fig. 4.7 Gemiddeld aantal dure en niet dure sporten, naar etniciteit.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Tabel 4.8 Gemiddelde sportdeelname naar de dimensies Tijd, Inkomen en Opleiding, naar etniciteit.

	Flexibel (4)	Niet flexibel (5)	Duur (2)	Niet duur (7)	Cognitief (1)	Niet cognitief (8)
Autochtoon (n=408)	1,0 (0,967)	1,1 (1,078)	0,6 (0,706)	1,6 (1,350)	0,1 (0,253)	2,1 (1,662)
Allochtoon (n=1071)	0,7 (0,992) **	0,6 (0,953) **	0,2 (0,501)**	1,1 (1,424)**	0,1 (0,279)	1,3 (1,613)**
1 ^e gen. (n=556)	0,5 (0,780)	0,4 (0,686)	0,2 (0,376)	0,7 (1,047)	0,1 (0,219)	0,8 (1,174)
2 ^e gen. (n=515)	1,0 (1,110)	0,9 (1,109)	0,3 (0,592)	1,6 (1,620)	0,1 (0,328)	1,8 (1,840)
Surinaams (n=356)	0,9 (1,016) **	0,7 (0,930) **	0,2 (0,487)**	1,3 (1,433)**	0,1 (0,316)	1,4 (1,580)**
1 ^e gen. (n=187)	0,6 (0,915)	0,4 (0,628)	0,1 (0,362)	0,9 (1,145)	0,1 (0,317)	0,9 (1,174)
2 ^e gen. (n=169)	1,1 (1,068)	1,00 (1,093)	0,3 (0,578)	1,7 (1,578)	0,1 (0,317)	2,0 (1,174)
Turks (n=430)	0,6 (0,983) **	0,6 (0,955) **	0,3 (0,515)**	1,0 (1,398)**	0,1 (0,259)	1,2 (1,632)**
1 ^e gen. (n=213)	0,4 (0,711)	0,4 (0,730)	0,2 (0,411)	0,6 (1,011)	0,0 (0,136)	0,8 (1,235)
2 ^e gen. (n=217)	0,9 (1,143)	0,8 (1,099)	0,3 (0,592)	1,4 (1,613)	0,1 (0,331)	1,6 (1,868)
Marokkaans (n=285)	0,7 (0,962) **	0,6 (0,979) **	0,2 (0,499)**	1,1 (1,441)**	0,1 (0,256)	1,3 (1,621)**
1 ^e gen. (n=156)	0,3 (0,657)	0,3 (0,692)	0,1 (0,340)	0,6 (0,946)	0,0 (0,138)	0,7 (1,082)
2 ^e gen. (n=129)	1,1 (1,094)	1,0 (1,139)	0,4 (0,613)	1,7 (1,655)	0,1 (0,340)	2,0 (1,850)
Totaal (n=1479)	0,8 (0,994)	0,8 (1,010)	0,3 (0,581)	1,2 (1,419)	0,1 (0,272)	1,5 (1,663)

Noot: Met behulp van ANOVA, F-toets, is het significantieniveau getoetst tussen autochtonen en allochtonen en tussen autochtonen, Surinamers, Turken en Marokkanen. Het significantieniveau geeft de mate van significantie aan ten opzichte van autochtonen.

* Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

dure sporten (0,4 sporten per jaar). Het moet opgemerkt worden dat autochtonen wel significant 3 keer meer deelnemen aan dure sporten dan allochtonen en ‘slechts’ 1,5 keer meer aan niet-dure sporten. Bovendien moet het opgemerkt worden dat het aantal maximale hoofdsporten bij dure sporten op 2 ligt en bij niet-dure sporten op 7.

Net zoals bij de cultuurdeelname naar voren is gekomen, komt ook bij de sportdeelname terug dat Surinamers met name meer verschillen van Turken in de niet-dure activiteiten. Surinamers, Turken en Marokkanen verschillen echter niet significant in deelname aan dure sporten en Surinamers en Marokkanen verschillen ook niet significant in niet-dure sporten (tabel 4.8). De tweede generatie allochtonen neemt met name meer deel aan niet-dure sporten dan de eerste generatie. Uit een additionele test volgt dat deze verschillen significant zijn. De deelname van de tweede generatie Marokkanen aan niet-dure sporten ten opzichte van de eerste generatie is opvallend hoog. Daarnaast is het opmerkelijk dat tussen de tweede generatie allochtonen en autochtonen geen significant verschil bestaat in deelname aan niet-dure sporten.

Samenvattend: In tegenstelling tot bij de cultuurdeelname, nemen allochtonen met name minder deel aan niet-dure sporten dan autochtonen. Surinamers nemen alleen significant meer deel aan niet-dure sporten dan Turken. De tweede generatie allochtonen neemt aan dure en met name aan niet-dure sporten meer deel dan de eerste generatie. De tweede generatie en autochtonen verschillen zelfs niet meer significant in niet-dure sporten.

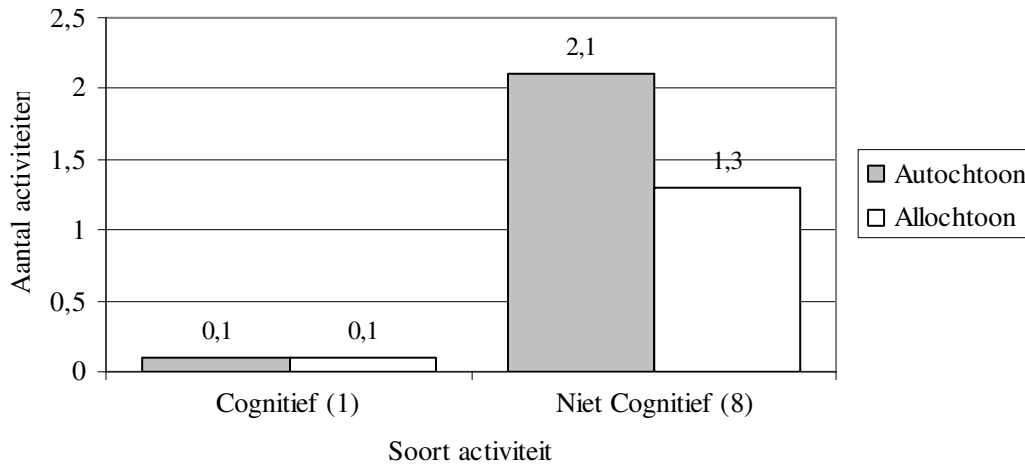
Dimensie Opleiding: cognitief versus niet-cognitief

Autochtonen nemen, in tegenstelling tot bij de cultuurdeelname, bij de sportdeelname niet met name meer deel aan de cognitieve activiteiten. Tabel 4.8 en figuur 4.8 tonen dat autochtonen meer deelnemen aan niet-cognitieve sporten dan allochtonen en dat in de deelname aan cognitieve sport geen verschil is. Het moet echter opgemerkt worden dat de deelname aan cognitieve sporten gering is; gemiddeld 0,1 cognitieve sport per jaar. Dit komt echter niet geheel onverwachts, aangezien het aantal maximale hoofdsporten bij cognitieve sport slechts op 1 ligt (bij niet-cognitieve sport op 8).

Tabel 4.8 toont daarnaast dat net zoals bij de algemene sportdeelname, Surinamers, Turken en Marokkanen niet significant van elkaar verschillen in deelname aan cognitieve en niet-cognitieve sporten. De tweede generatie allochtonen verschilt ook niet significant van de eerste generatie allochtonen in deelname aan cognitieve sport, maar zij verschillen wel significant in deelname aan niet-cognitieve sport (tabel 4.8). Hoewel de deelname van de tweede generatie meer lijkt op die van autochtonen, laat een additionele test zien dat er nog

wel sprake is van significante verschillen.

Fig. 4.8 Gemiddeld aantal cognitieve en niet cognitieve sporten, naar etniciteit.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Samenvattend: Het is opvallend dat tussen autochtonen en allochtonen en tussen allochtonen onderling geen sprake is van verschillen in deelname aan cognitieve sport. Cognitieve sport bestaat ook slechts uit één sport (denksport). Autochtonen nemen per jaar gemiddeld wel meer deel aan niet-cognitieve sporten dan allochtonen. Dit geldt ook voor de tweede generatie ten opzichte van de eerste generatie. Surinamers, Turken en Marokkanen verschillen echter niet significant in deelname aan cognitieve en niet-cognitieve sport.

4.3 Cultuur- én sportdeelname

Allochtonen doen dus minder aan cultuur dan autochtonen. Ook sporten allochtonen minder dan autochtonen. Maar geldt dit voor alle allochtonen? Of is er een actieve groep allochtonen die vaak aan cultuur deelneemt en zich niet in deelname onderscheidt van autochtonen? Is er ook een dergelijke groep voor sportdeelname? En zijn er allochtonen die zowel vaak aan cultuur als vaak aan sport deelnemen? In hoeverre nemen zij minder deel dan autochtonen¹⁴?

Om dit te kunnen meten, wordt allereerst gekeken naar het verband tussen cultuur en sport voor autochtonen en allochtonen (tabel 4.9 en 4.10). Uit een correlatietest blijkt dat de cultuur- en sportdeelname van autochtonen met 0,281 significant met elkaar correleert. Dit toont aan dat er sprake is van een positieve relatie; als de cultuurdeelname stijgt, stijgt ook de

¹⁴ Tot de meest cultureel actieven worden die personen gerekend, die met hun score op cultuurdeelname tot de top 25% van hoogste scores behoren. De meest sportieven behoren met hun scores tot de top 25% van de hoogste scores op sportdeelname. Tot de meest actieven die zowel vaak aan cultuur als vaak aan sport deelnemen, worden die personen gerekend die op cultuur- én sportdeelname tot de top 25% van de hoogste scores behoren.

sportdeelname en vice versa. Tabel 4.9 geeft dit ook weer. Bij autochtonen gaat een lage cultuurdeelname met name gepaard met een lage sportdeelname en een hoge cultuurdeelname met een hoge sportdeelname. Een gemiddelde cultuurdeelname gaat daarentegen meer gepaard met een lage of een hoge sportdeelname dan met een gemiddelde sportdeelname. De combinaties die bij autochtonen het meest voorkomen, zijn dan ook een lage cultuurdeelname met een lage sportdeelname en een hoge cultuurdeelname met een hoge sportdeelname. 52,7% van de autochtonen die weinig aan cultuur deelneemt, neemt ook weinig deel aan sport en 48,8% van de autochtonen die vaak aan cultuur deelneemt, neemt ook vaak deel aan sport.

Tabel 4.9 Aantal allochtonen naar deelname aan cultuur én sport, in procenten.

Autochtoon (n=408)		Sport		
		Laag (n=142)	Gemiddeld (n=125)	Hoog (n=141)
Cultuur	Laag (n=129)	52,7	30,2	17,1
	Gemiddeld (n=152)	31,6	30,9	37,5
	Hoog (n=127)	20,5	30,7	48,8

Noot: Met behulp van ANOVA, chi-toets, is het significantieniveau getoetst. De relatie cultuur-sport is significant op het niveau 0,01.

Met behulp van descriptives, quartielen, is de maat gelegd voor cultuurdeelname: laag (≤ 6), gemiddeld (7-9) en hoog (≥ 10); en sportdeelname: laag (≤ 1), gemiddeld (2-3) en hoog (≥ 4).

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Ook bij allochtonen geldt dat er een positief verband bestaat tussen cultuur- en sportdeelname (correlatiecoëfficiënt: 0,420). Dit verband is beduidend sterker dan het verband tussen cultuur en sport voor autochtonen. Dit houdt in dat de overlap van cultuur en sport bij allochtonen sterker is dan bij autochtonen. Uit tabel 4.10 blijkt ook dat bij allochtonen de combinaties lage cultuurdeelname-lage sportdeelname en hoge cultuurdeelname-hoge sportdeelname het meest voorkomen. Maar liefst 76,2% van de allochtonen die weinig aan cultuur deelneemt, neemt ook weinig deel aan sport en 55,9% van de allochtonen die vaak aan cultuur deelneemt, neemt ook vaak deel aan sport.

Tabel 4.10 Aantal allochtonen naar deelname aan cultuur én sport, in procenten.

Allochtoon (n=1071)		Sport		
		Laag (n=509)	Gemiddeld (n=253)	Hoog (n=309)
Cultuur	Laag (n=328)	76,2	16,8	7,0
	Gemiddeld (n=462)	45,0	27,1	27,9
	Hoog (n=281)	18,1	26,0	55,9

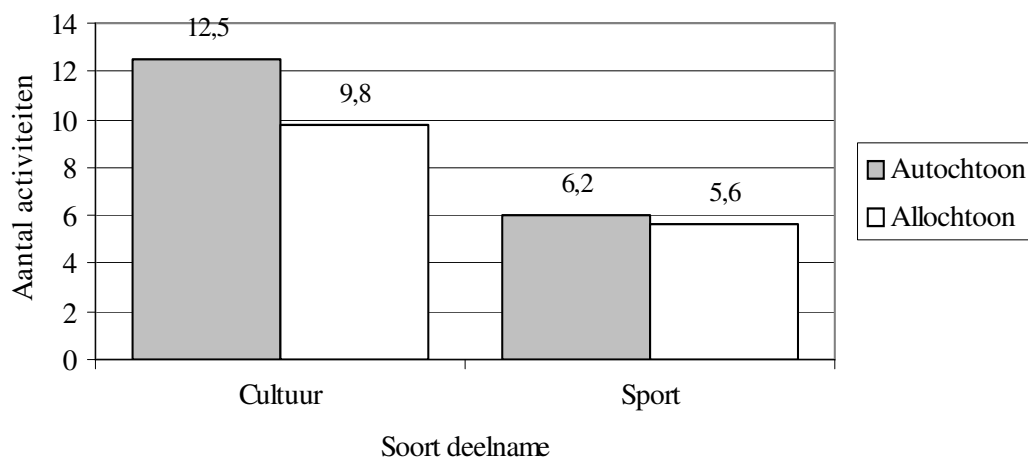
Noot: Met behulp van ANOVA, chi-toets, is het significantieniveau getoetst. De relatie cultuur-sport is significant op het niveau 0,01.

Met behulp van descriptives, quartielen, is de maat gelegd voor cultuurdeelname: laag (≤ 4), gemiddeld (5-7) en hoog (≥ 8); en sportdeelname: laag (0), gemiddeld (1-2) en hoog (≥ 3).

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

In hoeverre onderscheiden de meest cultureel actieve allochtonen zich nu van de meest cultureel actieve autochtonen? Het gaat hier dus om de personen die vaak aan cultuur deelnemen, ongeacht hoe vaak ze sporten. Uit figuur 4.9 blijkt dat de meest cultureel actieve allochtonen gemiddeld aan 9,8 culturele activiteiten per jaar deelnemen. Voor autochtonen ligt dit gemiddelde op 12,5 activiteiten per jaar. De meest cultureel actieve allochtonen nemen per jaar dus gemiddeld aan bijna 3 culturele activiteiten significant minder deel dan de meest cultureel actieve autochtonen. En in welke mate verschillen de meest sportieve allochtonen van de meest sportieve autochtonen, ongeacht hoe vaak ze aan cultuur deelnemen? Figuur 4.9 laat zien dat de meest sportieve allochtonen met een gemiddeld aantal sporten van 5,6 per jaar minder deelnemen dan de meest sportieve autochtonen met een gemiddelde van 6,2. Het gaat hier slechts om een gering verschil van gemiddeld 0,6 sporten per jaar, maar het is wel een significant verschil.

Fig. 4.9 Gemiddeld aantal culturele- en sportactiviteiten per jaar van de meest cultureel actieve en meest sportieve personen, naar autochtoon/allochtoon.

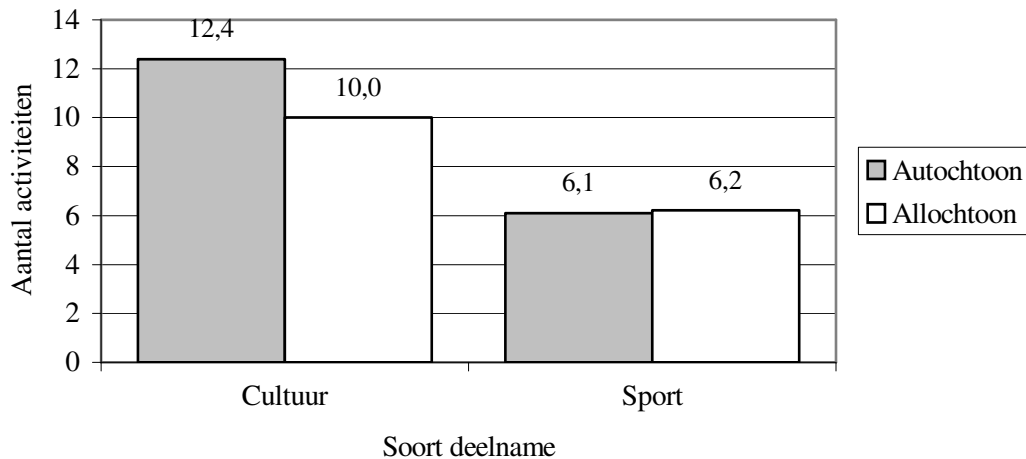

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

In hoeverre verschillen de meest actieve allochtonen van de meest actieve autochtonen? Met andere woorden; in hoeverre verschillen allochtonen van autochtonen die vaak aan cultuur én sport deelnemen? Figuur 4.10 toont aan dat de meest actieve allochtonen aan gemiddeld 10 culturele activiteiten per jaar deelnemen. Voor de meest actieve autochtonen ligt dit gemiddelde op 12,4. Er is sprake van een significant verschil van gemiddeld ruim 2 activiteiten per jaar. Dit gaat echter niet op voor de sportdeelname. Figuur 4.10 laat zien dat er nauwelijks verschil is in sportdeelname. De meest actieve groep allochtonen neemt gemiddeld per jaar aan 6,2 sporten deel en de meest actieve groep autochtonen aan 6,1 sporten. Dit

verschil is echter niet significant. De meest actieve autochtonen en allochtonen verschillen dus niet van elkaar in sportdeelname.

Fig. 4.10 Gemiddeld aantal culturele- en sportactiviteiten per jaar van de meest actieven die aan zowel cultuur als sport vaak deelnemen, naar autochtoon/allochtoon.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Samenvattend: Bij zowel autochtonen als allochtonen gaat een lage cultuurdeelname met name gepaard met een lage sportdeelname en een hoge cultuurdeelname met een hoge sportdeelname. Vooral het aandeel allochtonen dat weinig aan cultuur en sport deelneemt, is groot. De meest cultureel actieve allochtonen doen minder aan cultuur dan de meest cultureel actieve autochtonen. De meest sportieve allochtonen sporten ook minder dan de meest sportieve autochtonen. Van de autochtonen en allochtonen die het meest aan cultuur én sport deelnemen, nemen allochtonen minder deel aan cultuur, maar beide groepen verschillen niet in deelname aan sport.

4.4 Algemene samenvatting

Allochtonen nemen aan zowel cultuur als sport minder deel dan autochtonen. Dit geldt voor zowel de algemene deelname als voor de deelname naar de dimensies tijd, inkomen en opleiding/kennis. De verschillen liggen voor cultuur en sport echter wel anders. Bij cultuur nemen allochtonen met name minder deel aan niet-flexibele, dure en hoge cultuur dan autochtonen; bij sport nemen allochtonen met name minder deel aan niet-flexibele, niet-dure en niet-cognitieve sport dan autochtonen. Bij de cultuurdeelname vallen de minder populaire (dus de 'elite'-) activiteiten als museumbezoek en de opera/operette onder de grootste verschillen en niet de populaire activiteiten als televisie kijken. Bij sport is geen duidelijk

verband tussen de populairste sport 'fitheidssport' en de grootste verschillen tussen autochtonen en allochtonen.

Wanneer alleen naar de meest cultureel actieve en sportieve autochtonen en allochtonen wordt gekeken, komt naar voren dat deze allochtonen minder aan cultuur en sport deelnemen dan autochtonen. Ook de meest actieve allochtonen die aan cultuur én sport deelnemen, nemen minder deel aan cultuur dan de meest actieve autochtonen. Ze verschillen echter niet in hun sportdeelname.

Onder allochtonen verschilt de cultuur- en sportdeelname ook van elkaar. Surinamers nemen meer deel aan cultuur en met name meer aan niet-flexibele, niet-dure en lage cultuur dan Turken en Marokkanen. Surinamers, Turken en Marokkanen verschillen echter niet in sportdeelname. Surinamers nemen alleen significant meer deel aan cafésport dan Turken en Marokkanen. Ook nemen Surinamers meer deel aan flexibele en niet-dure sporten dan Turken. De tweede generatie allochtonen neemt aan zowel cultuur als sport meer deel dan de eerste generatie. De grootste verschillen liggen bij niet-flexibele, niet-dure en lage/niet-cognitieve cultuur en sport. Het is opmerkelijk dat de tweede generatie niet meer significant verschilt van autochtonen in deelname aan zowel de algemene sport als de flexibele en niet-dure sporten.

Hoofdstuk 5 Verklaringen voor de deelname van Surinamers, Turken, Marokkanen en autochtonen aan cultuur en sport

In dit hoofdstuk worden verklaringen gezocht voor de etnische verschillen in cultuur- en sportdeelname. In hoeverre kunnen de hoeveelheid beschikbare tijd, het inkomens- en het opleidingsniveau de verschillen verklaren? Deze verklaringen zullen allereerst in paragraaf 5.1 getoetst worden op de verschillen in cultuurdeelname. Vervolgens komt in paragraaf 5.2 de sportdeelname aan bod.

5.1 Cultuurdeelname

Autochtonen nemen meer deel aan cultuur dan allochtonen. Onder allochtonen nemen Surinamers meer deel aan cultuur dan Turken en Marokkanen, en de tweede generatie allochtonen neemt meer deel dan de eerste generatie. Waar worden deze verschillen in de algemene cultuurdeelname door veroorzaakt? Dit komt in paragraaf 5.1.1 aan bod. Vervolgens worden in paragraaf 5.1.2 verklaringen gezocht voor de verschillen in deelname aan de culturele activiteiten naar de dimensies tijd, inkomen en opleiding.

5.1.1 Algemene cultuurdeelname

De tijdbestedingstheorie verwacht dat het hebben van meer vrije tijd tot een hogere cultuurdeelname leidt. De micro-economische en de informatieverwerkingstheorie stellen dat het hebben van respectievelijk een hoger inkomen en een hoger opleidingsniveau tot een hogere cultuurdeelname leiden. Maar is dat ook zo? En leidt dit tot bovengenoemde verschillen in cultuurdeelname? Om deze vragen te kunnen beantwoorden, zijn regressie-analyses uitgevoerd.

Tabel 5.1 toont de resultaten van deze regressies op de cultuurdeelname van autochtonen en allochtonen. In de tabel zijn 5 modellen weergegeven. Model 1 is het basismodel. Met behulp van dit model wordt gemeten hoe groot het verschil in cultuurdeelname is tussen autochtonen en allochtonen zonder rekening te houden met verschillen in hoeveelheid vrije tijd, het inkomens- of het opleidingsniveau. Het model toont aan dat allochtonen met -2,470 punten significant minder aan cultuur deelnemen dan autochtonen. Dit is niet verrassend, aangezien in hoofdstuk 5 al is aangetoond dat allochtonen minder aan cultuur deelnemen. Het basismodel laat ook zien dat geslacht geen, maar leeftijd wél een significante invloed heeft op cultuurdeelname; als men in een oudere leeftijdsgroep komt, daalt de cultuurdeelname met 0,807 punten.

In hoeverre zijn de hoeveelheid vrije tijd, het inkomensniveau en het opleidingsniveau van invloed op cultuurdeelname? En in welke mate verklaren ze de grotere deelname onder autochtonen ten opzichte van allochtonen? Om dit te kunnen meten, worden de hoeveelheid vrije tijd, het inkomens- en het opleidingsniveau samen met de basisfactoren uit model 1, elk in een apart model getoetst (model 2, 3 en 4).

Model 2 toetst de invloed van de hoeveelheid vrije tijd. Het model laat zien dat de hoeveelheid vrije tijd met -0,023 punten significant van invloed is op cultuurdeelname. Als men een uur meer vrije tijd krijgt, neemt men met 0,023 punten minder deel aan culturele activiteiten. Dit is opmerkelijk, aangezien vanuit de tijdbestedingstheorie werd verwacht dat meer vrije tijd juist tot een hogere cultuurdeelname zou leiden. Deze theorie wordt dus verworpen. In welke mate beïnvloedt de hoeveelheid beschikbare vrije tijd de hogere cultuurdeelname onder autochtonen ten opzichte van allochtonen? In model 2 is te zien dat het verschil tussen autochtonen en allochtonen niet meer -2,470 maar -2,215 punten is. De cultuurdeelname van autochtonen en allochtonen is dus met 0,255 punten dichterbij elkaar komen te liggen. Deze daling van 10%¹⁵ (0,255 punten) kan verklaard worden door de

Tabel 5.1 Regressie-analyse op cultuurdeelname van autochtoon/allochtoon (ongestandaardiseerde b's).

Kenmerk	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
(Constante)	9,754**	10,781**	8,538**	4,432**	5,099**
Geslacht					
Man					
Vrouw	0,144	0,118	0,174	-0,009	0,028
Leeftijd	-0,807**	-0,656**	-0,745**	-0,497**	-0,412**
Etniciteit					
Autochtoon					
Allochtoon	-2,470**	-2,215**	-2,265**	-1,746**	-1,606**
Hoeveelheid vrijetijd	/	-0,023**	/	/	-0,014**
Inkomensniveau	/	/	0,287**	/	0,141**
Opleidingsniveau	/	/	/	1,976**	1,741**
N	1479	1343	1438	1446	1320
R Square	13,7	14,1	15,0	23,5	22,7
Adjusted R Square	13,5	13,9	14,8	23,3	22,3

Noot: * Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

Cursief: Cursief gedrukte variabelen geven de referentiegroep weer.

Met behulp van de bivariate correlatie-coëfficiënt Spearmans' s Rho is berekend dat er geen variabelen hoger dan 0,7 met elkaar correleren.

In de analyses worden missing values meegenomen als 'exclude cases listwise'. De resultaten in de tabel wijken niet dermate veel af van de resultaten wanneer 'exclude cases pairwise' was gekozen. Alleen het effect van leeftijd in model 1 daalt sterk met 17%.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

¹⁵ Het percentage is als volgt berekend; $100 - (\text{nieuw} / \text{oud} * 100)$. Dit wordt in dit voorbeeld; $100 - (2,215 / 2,470 * 100) = 10$.

hoeveelheid vrije tijd; autochtonen nemen meer deel aan cultuur dan allochtonen, omdat ze minder vrije tijd hebben. Met name de drukke mensen nemen dus deel aan cultuur.

Model 3 toetst de invloed van het inkomensniveau. Het model laat zien dat er een positief verband bestaat tussen het inkomensniveau en de mate van cultuurdeelname; een stap hoger op de schaal van het inkomen leidt tot een significant hogere cultuurdeelname van 0,287 punten. Dit positieve verband werd al verwacht vanuit de micro-economische theorie. In hoeverre bepaalt het inkomen het verschil in cultuurdeelname tussen autochtonen en allochtonen? Uit het model komt naar voren dat het verschil ten opzichte van model 1 met 0,205 punten is gedaald naar -2,265. De hogere cultuurdeelname onder autochtonen wordt voor 8% bepaald door het hogere inkomen van autochtonen. Bij een gelijk inkomensniveau onder autochtonen en allochtonen, zouden allochtonen vaker aan cultuur doen, maar dan nog blijft een significant verschil (in het nadeel van allochtonen) bestaan.

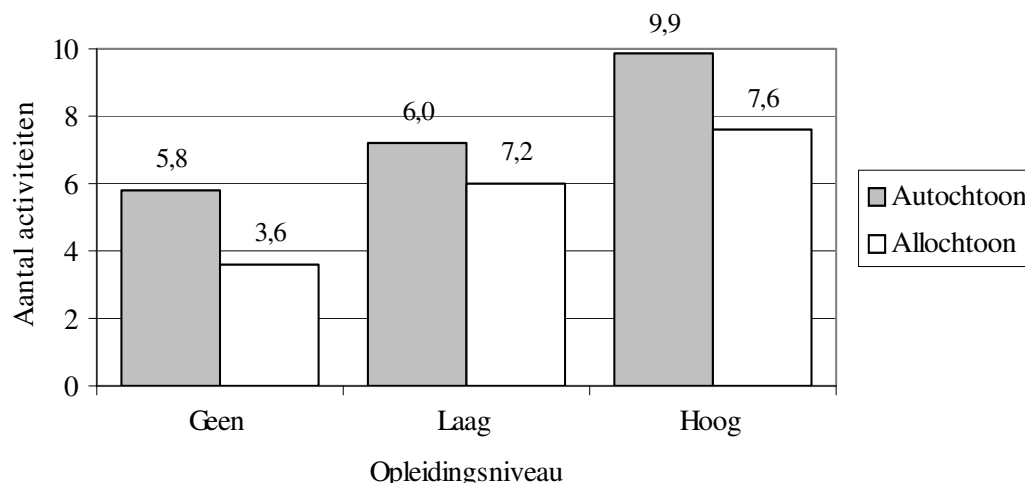
In model 4 wordt de invloed van het opleidingsniveau getoetst. Zoals verwacht werd vanuit de informatieverwerkingstheorie leidt een hoger opleidingsniveau tot een hogere cultuurdeelname. Als men een stapje hoger scoort op opleidingsniveau, neemt de cultuurdeelname met maar liefst 1,976 punten toe. In hoeverre is het opleidingsniveau van invloed op het verschil in cultuurdeelname tussen autochtonen en allochtonen? Het verschil tussen autochtonen en allochtonen van -2,470 dat uit model 1 naar voren kwam, is afgezwakt naar -1,746. Maar liefst 29% van het verschil in cultuurdeelname tussen autochtonen en allochtonen wordt veroorzaakt door het hogere opleidingsniveau van autochtonen. Dus wanneer autochtonen en allochtonen een gelijk opleidingsniveau hebben, verdwijnt bijna één derde van het verschil in deelname. Een significant verschil blijft echter bestaan.

Tot slot toont tabel 5.1 ook nog een model 5 met alle factoren die in de modellen 1 tot en met 4 zijn getoetst. Dit model is in de analyse opgenomen, omdat het eventuele schijneffecten aan het licht kan brengen. Een schijneffect is een effect van een variabele op een andere variabele, welke in feite veroorzaakt wordt door een derde variabele. Voor cultuurdeelname betekent dit dat er bijvoorbeeld een effect kan bestaan van het inkomensniveau op cultuurdeelname, welke eigenlijk veroorzaakt wordt door het hogere opleidingsniveau; een hoger opleidingsniveau leidt namelijk vaak tot een hoger inkomen en dat kan leiden tot een hogere cultuurdeelname. Model 5 kan deze schijneffecten aan het licht brengen. Zo komt uit model 5 duidelijk naar voren dat de effecten van de hoeveelheid vrije tijd en het inkomensniveau veel minder sterk zijn dan werd gedacht vanuit model 2 en model 3. Het effect van de hoeveelheid vrije tijd is van -0,023 met 39% afgezwakt naar -0,014. Een uur meer vrije tijd leidt dus nog maar tot 0,014 punten minder cultuurdeelname. Het effect

van het inkomensniveau is zelfs met ruim de helft verminderd van 0,287 naar 0,141. Een stap hoger op het inkomensniveau leidt dus nog maar tot 0,141 punten meer cultuurdeelname. Het effect van opleidingsniveau is met 18% het minst gedaald. De beta's van model 5 laten zien dat het opleidingsniveau met een beta van 0,292 de sterkste invloed heeft op cultuurdeelname. De hoeveelheid vrijetijd heeft een beta van -0,083, het inkomensniveau een beta van 0,067 en leeftijd een beta van -0,075. Geslacht heeft geen significante invloed op cultuurdeelname. Cultuurdeelname wordt dus het meest beïnvloed door het opleidingsniveau, daarna het inkomen en daarna de hoeveelheid beschikbare tijd.

In hoeverre verklaren de hoeveelheid vrije tijd, het inkomens- en het opleidingsniveau het verschil in cultuurdeelname tussen autochtonen en allochtonen? In model 1 namen allochtonen 2,470 punten minder deel aan cultuur dan autochtonen en in model 5 is dit nog maar 1,606 punten. De hoeveelheid vrije tijd, het inkomens- en het opleidingsniveau hebben het verschil in cultuurdeelname tussen autochtonen en allochtonen niet geheel kunnen verklaren, maar het verschil is wel met 35% sterk afgezwakt. Autochtonen nemen dus voor ruim een derde meer deel aan cultuur dan allochtonen, omdat ze minder vrije tijd hebben, een hoger inkomens- maar vooral een hoger opleidingsniveau. Echter, ook los hiervan nemen autochtonen significant meer deel aan cultuur dan allochtonen. Dit laten figuur 5.1 tot en met figuur 5.3 beter zien. Figuur 5.1 laat zien dat, ongeacht het opleidingsniveau, allochtonen minder aan cultuur deelnemen dan autochtonen¹⁶.

Fig. 5.1 Gemiddeld aantal culturele activiteiten per jaar, naar opleidingsniveau.

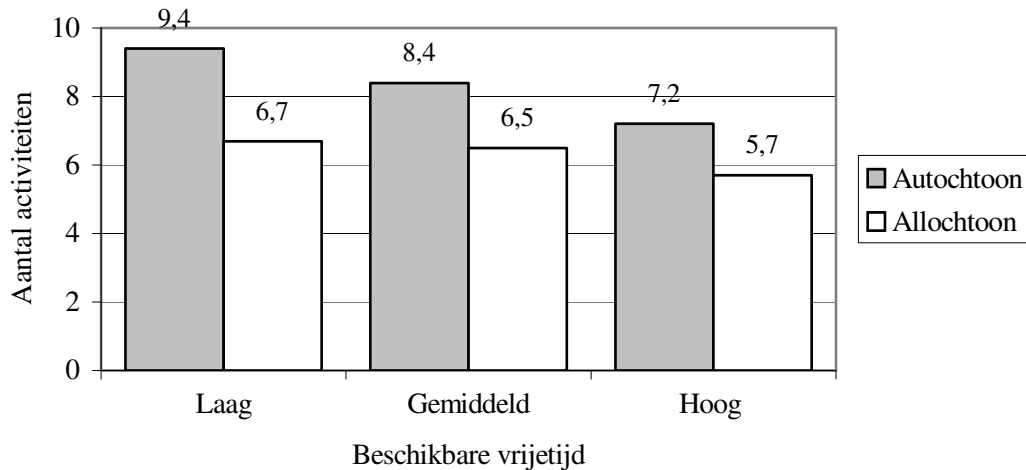

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

¹⁶ Uit de figuur wordt tevens duidelijk dat er geen aanwijzingen zijn voor een interactie-effect van opleiding met etniciteit. Het verschil in cultuurdeelname tussen autochtonen en allochtonen wordt niet groter als het opleidingsniveau stijgt.

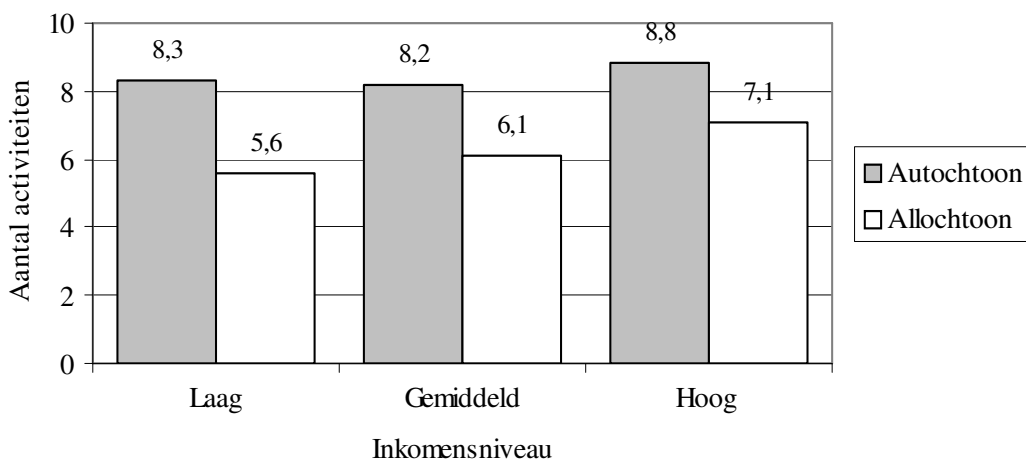
Figuur 5.2 en 5.3 geven de cultuurdeelname van autochtonen en allochtonen naar respectievelijk de beschikbare vrije tijd en het inkomensniveau weer. Ook uit deze figuren komt naar voren dat allochtonen altijd minder aan cultuur deelnemen dan autochtonen. Dit betekent dat naast de hoeveelheid vrije tijd, het inkomens- en het opleidingsniveau andere factoren van invloed zijn op het verschil in cultuurdeelname van autochtonen en allochtonen.

Fig. 5.2 Gemiddeld aantal culturele activiteiten per jaar, naar beschikbare vrijetijd.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Fig. 5.3 Gemiddeld aantal culturele activiteiten per jaar, naar inkomensniveau.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Tabel 5.1 heeft laten zien dat het opleidingsniveau sterk van invloed is op het verschil in cultuurdeelname tussen autochtonen en allochtonen. Geldt dat ook voor de verschillen in cultuurdeelname onder allochtonen? Tabel 5.2 toont de 5 modellen die laten zien welke factoren van invloed zijn op de cultuurdeelname van Surinamers, Turken en Marokkanen.

Model 1 is weer het basismodel. Uit het model komt naar voren dat Surinamers met -1,423 punten meer deelnemen aan cultuur dan Turken en met -1,191 punten meer deelnemen dan Marokkanen. De tweede generatie neemt met 1,213 punten meer deel dan de eerste generatie allochtonen. Deze resultaten zijn niet verrassend, aangezien in hoofdstuk 5 al is aangetoond dat Surinamers meer aan culturele activiteiten deelnemen dan Turken en Marokkanen en dat de tweede generatie meer deelneemt dan de eerste generatie. Model 1 laat daarnaast zien dat geslacht ook onder allochtonen geen significante invloed heeft op cultuurdeelname. Van leeftijd gaat er wel een significant negatief effect uit; als men in een oudere leeftijdsgroep komt, daalt de cultuurdeelname met 0,578 punten.

Tabel 5.2 Regressie-analyse op cultuurdeelname van (eerste en tweede generatie) Surinamers, Turken en Marokkanen (ongestandaardiseerde b's).

Kenmerk	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
(Constante)	7,414**	8,213**	6,468**	4,165**	4,544**
Geslacht					
<i>Man</i>					
Vrouw	-0,195	-0,221	-0,179	-0,288	-0,249
Leeftijd	-0,578**	-0,513**	-0,527**	-0,386*	-0,371
Etniciteit					
<i>Surinaams</i>					
Turks	-1,423**	-1,375**	-1,464**	-1,294**	-1,319**
Marokkaans	-1,191**	-1,104**	-1,014**	-0,885**	-0,796**
Hoeveelheid vrijetijd	/	-0,013**	/	/	-0,007
Inkomensniveau	/	/	0,281**	/	0,196**
Opleidingsniveau	/	/	/	1,403**	1,150**
Generatie					
<i>Eerste generatie</i>					
Tweede generatie	1,213**	1,116**	1,111**	0,985**	0,885**
N	1071	950	1036	1044	932
R Square	13,8	13,0	15,4	19,8	18,7
Adjusted R Square	13,4	12,4	14,9	19,3	18,0

Noot: * Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

Cursief: Cursief gedrukte variabelen geven de referentiegroep weer.

Met behulp van de bivariate correlatie-coëfficiënt Spearmans's Rho is berekend dat er geen variabelen hoger dan 0,7 met elkaar correleren.

In de analyses worden missing values meegenomen als 'exclude cases listwise'. De resultaten in de tabel wijken niet dermate af van de resultaten wanneer missing values als 'exclude cases pairwise' worden meegenomen. Het verschil tussen Surinamers en Marokkanen wordt echter wel in bijna elk model in die mate overschat dat de effecten van de hoeveelheid vrijetijd, inkomens- en opleidingsniveau op dit verschil met hoogstens 7% wordt overschat. Ook het effect van leeftijd zou dan in het huidige model overschat worden (in model 1 zelfs met 17,5%). Daarentegen zou in model 4 geen sprake meer zijn van een significant effect van leeftijd op cultuurdeelname.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

In hoeverre zijn de hoeveelheid vrije tijd, het inkomens- en het opleidingsniveau van invloed op de verschillen? Net zoals op de cultuurdeelname van autochtonen en allochtonen (tabel 5.1), hebben de hoeveelheid vrijetijd een negatief effect en het inkomens- en het opleidingsniveau een positief effect op de cultuurdeelname van Surinamers, Turken en Marokkanen (model 2 t/m model 4, tabel 5.2). Tabel 5.3 toont in welke mate de hoeveelheid vrijetijd, het inkomens- en het opleidingsniveau het verschil in cultuurdeelname onder allochtonen verklaren. Het valt meteen op dat, net zoals bij het verschil in cultuurdeelname tussen autochtonen en allochtonen, met name het opleidingsniveau van invloed is. Zowel bij het verschil tussen Surinamers en Turken, tussen Surinamers en Marokkanen als tussen de eerste en tweede generatie allochtonen is het percentage verklaarde variantie van het opleidingsniveau het grootst. Het is verder opvallend dat het inkomensniveau niets verklaart in het verschil tussen Surinamers en Turken. Het verschil in cultuurdeelname wordt zelfs groter wanneer het inkomensniveau wordt getoetst (model 3, tabel 5.2). Dit betekent dat Surinamers meer aan cultuur zouden deelnemen als ze een hoger inkomen zouden hebben dan Turken. Maar ze hebben gemiddeld een lager inkomen¹⁷.

Tabel 5.3 Verklaarde variantie van vrije tijd, inkomen en opleiding op de cultuurdeelname van allochtonen, in procenten.

	Sur-Tur	Sur-Mar	1 ^e gen - 2 ^e gen
Hoeveelheid vrijetijd	4	7	8
Inkomensniveau	/	15	8
Opleidingsniveau	9	25	19
Totaal	7	33	27

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Tot slot worden in model 5 van tabel 5.2 alle effecten in één model getoetst. Net zoals tabel 5.1 heeft weer gegeven, laat tabel 5.2 zien dat het effect van de hoeveelheid vrije tijd en het inkomensniveau ten opzichte van model 2 en 3 sterk dalen (resp. met bijna 50% en 30%). Uit de beta's blijkt dat, net zoals tussen autochtonen en allochtonen, ook onder allochtonen het opleidingsniveau het sterkste effect heeft op cultuurdeelname (opl:0,206 ; ink:0,098 ; vrije tijd: -0,047). In hoeverre beïnvloeden de hoeveelheid vrije tijd, het inkomens- en opleidingsniveau de verschillen in cultuurdeelname onder allochtonen? De hogere hoeveelheid vrije tijd, het lagere inkomens- en het lagere opleidingsniveau van Marokkanen verklaart voor een derde het verschil in cultuurdeelname met Surinamers (tabel 5.3). Ook het verschil tussen Surinamers en Turken is gedaald ten opzichte van model 1, maar dat is slechts

¹⁷ Met behulp van ANOVA, F-toets, is berekend dat Surinamers met een gemiddeld inkomensniveau van 3,38 een significant lager inkomensniveau hebben dan Turken (gemiddeld inkomensniveau van 3,42).

met een veertiende. Dit wijst erop dat andere factoren sterker van invloed zijn op de grotere deelname onder Surinamers dan onder Turken. Het verschil tussen de eerste en tweede generatie is voor ruim een vierde verklaard door de geringere hoeveelheid vrije tijd, het hogere inkomens- maar vooral het hogere opleidingsniveau van de tweede generatie (tabel 5.3). Het is opvallend dat leeftijd in model 5 geen significant effect meer heeft op cultuurdeelname (tabel 5.2). Dit betekent dat hoe ouder allochtonen worden, hoe minder ze aan cultuur deelnemen, omdat ze meer vrije tijd hebben, een lager inkomens- maar vooral een lager opleidingsniveau. Het effect van het ouder worden, valt dus geheel weg.

Samenvattend: De lagere cultuurdeelname van allochtonen ten opzichte van autochtonen kan voor een derde verklaard worden door de grotere hoeveelheid vrije tijd, het lagere inkomens- maar vooral door het lagere opleidingsniveau van allochtonen. Dezelfde factoren bepalen ook voor een derde de hogere cultuurdeelname van Surinamers ten opzichte van Marokkanen en voor een vierde de hogere cultuurdeelname van de tweede generatie ten opzichte van de eerste. Surinamers en Turken wijken hier vanaf; de hoeveelheid tijd, het inkomens- en het opleidingsniveau kunnen amper verklaren waarom Surinamers meer deelnemen dan Turken.

5.1.2 Cultuurdeelname naar dimensies

De verschillen in de mate van cultuurdeelname worden voornamelijk verklaard door het opleidingsniveau. De hoeveelheid tijd en het inkomensniveau spelen een veel kleinere rol. Maar spelen deze verklaringen wel een belangrijke rol wanneer specifiek gekeken wordt naar verschillen in cultuurdeelname aan bijvoorbeeld niet-flexibele of dure activiteiten?

Dimensie Tijd: flexibel versus niet-flexibel

De tijdbestedingstheorie verwacht dat hoe meer tijd een persoon heeft, hoe meer deze persoon aan cultuur zal deelnemen en met name meer aan niet-flexibele culturele activiteiten. Het bezoeken van een musical kost bijvoorbeeld meer tijd dan een flexibele activiteit zoals het lezen van een boek, omdat niet-flexibele activiteiten niet de gehele dag gedaan kunnen worden en ze kunnen ook niet onderbroken worden om er later weer mee verder te gaan. Bij de algemene cultuurdeelname is de tijdbestedingstheorie al verworpen; meer vrije tijd leidt niet tot een hogere maar tot een lagere cultuurdeelname. Maar zou de dimensie tijd niet tot een groot verschil kunnen leiden in deelname aan niet-flexibele activiteiten?

Tabel 5.4 toont welke factoren van invloed zijn op de deelname aan flexibele en niet-flexibele activiteiten. Het eerste gedeelte van tabel 5.4 toont de resultaten van de deelname

aan flexibele activiteiten van autochtonen en allochtonen (A) en van allochtonen onderling (B). Het tweede gedeelte toont de resultaten van de analyses op de deelname aan niet-flexibele activiteiten. Net zoals voor tabel 5.1 en 5.2, zijn ook voor tabel 5.4 5 regressie-modellen geanalyseerd. In tabel 5.4 staan echter alleen het ongecontroleerde model (model 1) en het complete gecontroleerde model (model 5) weergegeven. De tabel toont aan dat autochtonen meer aan flexibele en met name meer aan niet-flexibele activiteiten deelnemen dan allochtonen (A, model 1). Ook Surinamers nemen meer deel aan flexibele en met name

Tabel 5.4 Regressie-analyse op cultuurdeelname naar dimensie Tijd: flexibele en niet-flexibele activiteiten.

Kenmerk	Flexibel				Niet Flexibel			
	A model 1	A model 5	B model 1	B model 5	A model 1	A model 5	B model 1	B model 5
(Constante)	4,174**	2,819**	3,475**	2,321**	5,550**	2,223**	3,874**	2,127**
Geslacht								
Man								
Vrouw	0,215**	0,170**	0,129*	0,097	-0,045	-0,122	-0,298*	-0,333*
Leeftijd	-0,156**	-0,067	-0,087	-0,036	-0,669**	-0,357**	-0,500**	-0,336*
Etniciteit								
A <i>Autochtoon</i>								
Allochtoon	-0,818**	-0,556**			-1,654**	-1,042**		
B <i>Surinaams</i>								
Turks			-0,473**	-0,415**			-0,922**	-0,887**
Marokkaans			-0,537**	-0,392**			-0,633**	-0,392*
Hoeveelheid vrijetijd		-0,004*		-0,001		-0,011**		-0,006
Inkomensniveau		0,041*		0,040		0,098*		0,152**
Opleidingsniveau		0,513**		0,496**		1,235**		0,670**
Generatie								
Eerste generatie								
Tweede generatie			0,318**	0,208*			0,902**	0,690**
N	1479	1320	1071	932	1479	1320	1071	932
R Square	12,9	20,4	9,1	12,1	10,0	16,4	11,6	11,6
Adjusted R Square	12,7	20,0	8,6	11,5	9,8	16,0	11,2	10,8

Noot: * Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

A: regressie-analyse op cultuurdeelname van autochtonen en allochtonen.

B: regressie-analyse op cultuurdeelname van Surinamers, Turken, Marokkanen en eerste en tweede generatie.

Cursief: Cursief gedrukte variabelen geven de referentiegroep weer.

Met behulp van de bivariate correlatie-coëfficiënt Spearmans's Rho is berekend dat er geen variabelen hoger dan 0,7 met elkaar correleren.

In de analyses worden missing values meegenomen als 'exclude cases listwise'. De resultaten in de tabel wijken deels af van de resultaten wanneer 'exclude cases pairwise' was gekozen. Voor deelname onder allochtonen aan flexibele activiteiten; in model 5 is het effect van geslacht 1,5 keer sterker en significant, de verschillen Sur-Tur, Sur-Mar en 1^egen – 2^egen zijn 28% tot 43% groter. Voor deelname onder allochtonen aan niet-flexibele activiteiten; in model 5 zijn geslacht en leeftijd niet significant, het effect van opleiding is bijna twee maal zo sterk en inkomen is niet significant, de verschillen Sur-Tur, Sur-Mar en 1^egen – 2^egen zijn 19% tot 68% groter.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

meer aan niet-flexibele activiteiten dan Turken en Marokkanen. Ditzelfde geldt voor de tweede generatie allochtonen ten opzichte van de eerste generatie (B, model 1). Deze bevindingen zijn niet verrassend, aangezien ze in hoofdstuk 4 al naar voren zijn gekomen. Het grote verschil in deelname aan niet-flexibele activiteiten tussen Surinamers en Turken ten opzichte van het verschil tussen Surinamers en Marokkanen is wél verrassend (B, model 5).

In hoeverre is de hoeveelheid vrije tijd van invloed op de verschillen in deelname aan flexibele en niet-flexibele culturele activiteiten? Het verwachte positieve verband tussen de hoeveelheid vrije tijd en de cultuurdeelname blijft wederom uit. Ten eerste, omdat in geen enkel model van A (autochtonen en allochtonen) het effect van de hoeveelheid vrije tijd positief is maar negatief. Net zoals bij de algemene cultuurdeelname leidt meer beschikbare vrije tijd tot minder deelname. Het is opmerkelijk dat het negatieve effect ook nog eens bijna drie maal zo groot is bij deelname aan niet-flexibele dan flexibele activiteiten (A, model 5). Bij niet-flexibele activiteiten zou juist het grootste positieve verband verwacht worden. Ten tweede gaat het positieve effect van de hoeveelheid beschikbare vrije tijd niet op, omdat in de modellen van de deelname onder allochtonen zelfs geen sprake is van een significant effect van de hoeveelheid vrije tijd (B, model 5). Opleidingsniveau heft dit effect op; allochtonen nemen niet minder deel aan flexibele en niet-flexibele activiteiten omdat ze minder tijd hebben, maar omdat ze lager zijn opgeleid. Het is daarnaast opmerkelijk dat onder allochtonen de hoeveelheid vrije tijd juist meer verklaart in deelname aan flexibele activiteiten (tabel 5.5). Dit lijkt erop dat allochtonen voldoende vrije tijd hebben voor zowel flexibele als niet-flexibele activiteiten, maar dat ze voornamelijk kiezen om deel te nemen aan flexibele activiteiten. De tijdbestedingstheorie wordt dus net zoals bij de algemene cultuurdeelname verworpen. Dit leidt tot de vraag welke factoren wel sterk van invloed zijn op de deelname aan flexibele en niet-flexibele culturele activiteiten?

Tabel 5.5 Verklaarde variantie van de hoeveelheid vrijetijd, het inkomens- en het opleidingsniveau op de deelname aan flexibele en niet-flexibele cultuur, in procenten.

	Aut-All		Sur-Tur		Sur-Mar		1 ^e gen–2 ^e gen	
	Flex.	Niet-Flex.	Flex.	Niet-flex.	Flex.	Niet-flex.	Flex.	Niet-flex.
Hoeveelheid vrijetijd	9	11	6	0,8	8	5	7	6
Inkomensniveau	8	8	/	/	9	18	10	8
Opleidingsniveau	28	30	11	8	20	30	31	14
Totaal	32	37	12	4	27	38	35	24

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Uit de beta's van model 5 (tabel 5.4) en uit tabel 5.5 blijkt dat het effect van opleidingsniveau veruit de grootste invloed heeft op deelname aan flexibele en niet-flexibele culturele

activiteiten van zowel autochtonen als allochtonen; als het opleidingsniveau stijgt, stijgt ook de deelname. Het inkomensniveau heeft ook een positief effect op deelname aan zowel flexibele als niet-flexibele activiteiten, met uitzondering van de deelname van allochtonen aan flexibele culturele activiteiten (B, model 5). De effecten van het inkomen zijn echter aanzienlijk kleiner dan die van het opleidingsniveau. Het is opmerkelijk dat ook de effecten van het inkomens- en opleidingsniveau ruim twee maal groter zijn op de deelname aan niet-flexibele activiteiten dan op flexibele activiteiten. Men lijkt dus onderscheid te maken in flexibele en niet-flexibele activiteiten; deelname aan niet-flexibele activiteiten is gevoeliger voor veranderingen in de hoeveelheid beschikbare vrije tijd, het inkomens- en het opleidingsniveau dan deelname aan flexibele activiteiten. Niet-flexibele activiteiten zijn dus meer elitair van aard dan flexibele activiteiten. Het meest opvallend zijn de lage percentages bij de deelname van Surinamers en Turken aan zowel flexibele als niet-flexibele activiteiten (tabel 5.5). De hogere deelname onder Surinamers ten opzichte van Turken lijkt door andere factoren bepaald te worden dan de hoeveelheid vrije tijd, het inkomens- en het opleidingsniveau. Zouden problemen met de Nederlandse taal voor Turken een rol spelen?

Samenvattend: Autochtonen nemen ten opzichte van allochtonen met name meer deel aan niet-flexibele dan flexibele activiteiten. Ook Surinamers nemen met name meer deel aan niet-flexibele cultuur dan Turken en Marokkanen en de tweede generatie neemt ook met name meer deel aan niet-flexibele cultuur dan de eerste generatie. Deze verschillen worden veroorzaakt doordat deelname aan niet-flexibele activiteiten gevoeliger is voor veranderingen in hoeveelheid vrije tijd, inkomen maar vooral in opleiding. Het verschil tussen Surinamers en Turken is echter niet te verklaren.

Dimensie Inkomen: duur versus niet-duur

Autochtonen nemen meer deel aan niet-dure en met name meer aan dure activiteiten dan de allochtone groeperingen. Volgens de micro- economische theorie wordt dit veroorzaakt door de hoogte van het inkomen; wanneer een persoon meer geld te besteden heeft, neemt hij meer deel aan cultuur. Deze persoon zal ook meer deelnemen aan dure activiteiten als het bezoeken van een popconcert of een toneelvoorstelling. Zijn deze verwachtingen juist?

Tabel 5.6 toont de resultaten van de analyses op deelname aan dure en niet-dure activiteiten van zowel autochtonen en allochtonen. In de tabel is te zien dat de micro- economische theorie alleen van toepassing is op de deelname van autochtonen ten opzichte van allochtonen; autochtonen nemen meer deel aan niet-dure activiteiten, maar met name meer deel aan dure activiteiten (A, model 1). Onder allochtonen is het verschil juist groter in

deelname aan niet-dure activiteiten. Zou het inkomen geen invloed hebben op de cultuurdeelname onder allochtonen?

Tabel 5.6 laat zien dat het inkomensniveau geheel verrassend géén significant positief effect heeft op het verschil in deelname aan dure activiteiten tussen autochtonen en allochtonen. Dus precies waar men een groot effect zou verwachten, blijft het effect uit. De invloed van het inkomensniveau wordt volledig opgeheven door het opleidingsniveau; mensen met een hoger inkomen nemen meer deel aan dure cultuur, omdat ze hoger opgeleid

Tabel 5.6 Regressie-analyse op cultuurdeelname naar dimensie Inkomen: dure en niet-dure activiteiten.

Kenmerk	Duur				Niet Duur			
	A model 1	A model 5	B model 1	B model 5	A model 1	A model 5	B model 1	B model 5
(Constante)	3,832**	1,461**	2,573**	1,285**	5,892**	3,580**	4,776**	3,163**
Geslacht								
Man								
Vrouw	-0,023	-0,077	-0,184	-0,200	0,193*	0,124	0,015	-0,036
Leeftijd	-0,322**	-0,092	-0,228	-0,103	-0,503**	-0,332**	-0,360**	-0,268**
Etniciteit								
A <i>Autochtoon</i>								
Allochtoon	-1,317**	-0,892**			-1,155**	-0,705**		
B <i>Surinaams</i>								
Turks			-0,649**	-0,637**			-0,746**	-0,665**
Marokkaans			-0,481**	-0,294			-0,689**	-0,490**
Hoeveelheid vrijetijd		-0,007*		-0,003		-0,007**		-0,004
Inkomensniveau		0,062		0,118**		0,077**		0,073*
Opleidingsniveau		0,883**		0,450**		0,856**		0,716**
Generatie								
Eerste generatie								
Tweede generatie			0,563**	0,415**			0,657**	0,483**
N	1479	1320	1071	932	1479	1320	1071	932
R Square	8,4	13,3	6,7	6,5	14,9	25,6	16,0	19,3
Adjusted R Square	8,2	12,9	6,2	5,9	14,8	25,2	15,6	18,8

Noot: * Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

A: regressie-analyse op cultuurdeelname van autochtonen en allochtonen.

B: regressie-analyse op cultuurdeelname van Surinamers, Turken, Marokkanen en eerste en tweede generatie.

Cursief: Cursief gedrukte variabelen geven de referentiegroep weer.

Met behulp van de bivariate correlatie-coëfficiënt Spearmans' s Rho is berekend dat er geen variabelen hoger dan 0,7 met elkaar correleren.

In de analyses worden missing values meegenomen als 'exclude cases listwise'. De resultaten in de tabel wijken deels af van de resultaten wanneer 'exclude cases pairwise' was gekozen. Voor deelname onder allochtonen aan dure activiteiten; in model 5 is het effect van inkomensniveau niet significant, de verschillen Sur-Tur, Sur-Mar en 1^egen – 2^egen zijn 30%-90% sterker. Het verschil Sur-Mar is significant. Voor deelname onder allochtonen aan niet-dure activiteiten; in model 5 is leeftijd niet significant, het effect van de beschikbare hoeveelheid vrijetijd is significant en de verschillen Sur-Tur, Sur-Mar en 1^egen – 2^egen zijn 17% tot 33% groter.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

zijn. Waarom de verschillen tussen autochtonen en allochtonen in dure cultuur groter zijn dan in niet-dure cultuur is niet duidelijk. Het opleidingsniveau heeft wel een sterker positief effect op dure dan op niet-dure activiteiten, maar dat is slechts gering en het kan ook niet het grotere verschil verklaren. Welke factoren kunnen dat wel? Is het de mentaliteit waardoor allochtonen met name minder aan de duurdere gewaagdere sporten deelnemen dan autochtonen?

Tabel 5.6 laat ook zien dat het inkomensniveau wel een significant positief effect heeft op de deelname aan zowel dure als niet-dure activiteiten onder allochtonen. De invloed is zoals verwacht vanuit de micro-economische theorie ook groter op deelname aan dure activiteiten dan niet-dure activiteiten. Hoewel bij beide soort activiteiten het opleidingsniveau een sterkere invloed heeft, is de invloed van het inkomen ten opzichte van het opleidingsniveau bij dure activiteiten relatief sterker dan bij niet-dure activiteiten (tabel 5.6). Het inkomen speelt dus een belangrijkere rol bij de deelname aan dure activiteiten dan niet-dure activiteiten. Tabel 5.7 geeft weer dat het inkomen echter nooit meer dan een tiende van het verschil in deelname verklaart, met uitzondering van de 19% en 11% bij Surinamers en Marokkanen.

Tabel 5.7 Verklaarde variantie van de hoeveelheid vrijetijd, het inkomens- en het opleidingsniveau op de deelname aan dure en niet-dure cultuur, in procenten.

	Aut-All		Sur-Tur		Sur-Mar		1 ^e gen-2 ^e gen	
	Duur	Niet-duur	Duur	Niet-duur	Duur	Niet-duur	Duur	Niet-duur
Hoeveelheid vrijetijd	10	12	0,3	5	9	5	8	7
Inkomensniveau	7	9	/	/	19	11	8	9
Opleidingsniveau	27	32	6	12	26	25	15	21
Totaal	32	39	2	11	39	29	26	26

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Het is ook opvallend dat alleen bij Surinamers en Marokkanen het inkomen meer verklaart in het verschil in deelname aan dure dan in het verschil aan niet-dure activiteiten. Met uitzondering van deze groep, blijkt het inkomensniveau dus niet de belangrijkste factor waarom bepaalde mensen wel aan dure activiteiten deelnemen en andere mensen niet. Wat kan dit wel verklaren? Het opleidingsniveau verklaart in ieder geval voor elke groepering meer van het verschil in deelname aan dure activiteiten dan het inkomensniveau. Het is opmerkelijk dat het effect van opleidingsniveau sterker is voor deelname aan niet-dure cultuur. Dit verklaart dan ook de grotere verschillen in deelname aan niet-dure cultuur onder allochtonen. Voor het verschil in deelname tussen Surinamers en Turken lijkt weer een uitzondering, aangezien de hoeveelheid vrijetijd, het inkomens- en het opleidingsniveau niet

veel van het verschil in deelname kunnen verklaren. Zal bij Turken de taalbarrière een grotere rol spelen?

Samenvattend: Het is niet duidelijk waarom autochtonen met name meer verschillen van allochtonen in dure dan in niet-dure cultuur. Het hogere opleidingsniveau van Surinamers ten opzichte van Turken kan wel verklaren waarom zij onderling meer verschillen in niet-dure cultuur, zij het in zeer beperkte mate. Het hogere inkomen van Surinamers ten opzichte van Marokkanen leidt wel tot een groter verschil in deelname aan dure cultuur, maar desondanks gaat er een sterkere invloed uit van het opleidingsniveau. Ook bij de eerste en tweede generatie allochtonen heeft het opleidingsniveau de meeste invloed. Doordat de tweede generatie hoger is opgeleid dan de eerste, neemt zij met name meer deel aan niet-dure cultuur.

Dimensie Opleiding/kennis: hoog versus laag

De informatieverwerkingstheorie stelt dat het opleidingsniveau een positief effect heeft op de deelname aan lage, maar vooral op de deelname aan hoge cultuur. Eerder in dit hoofdstuk is de invloed van het opleidingsniveau al van grote positieve invloed gebleken op zowel de algemene cultuurdeelname als op de deelname aan de culturele activiteiten naar de dimensies tijd en inkomen. Het lijkt daarom logisch te veronderstellen dat het opleidingsniveau ook van invloed is op de deelname aan lage maar vooral aan hoge cultuur. Maar is dat ook zo?

Tabel 5.8 laat allereerst zien dat de informatieverwerkingstheorie bevestigd wordt door het grotere verschil van autochtonen ten opzichte van allochtonen in hoge cultuur (A, model 1). Onder allochtonen gaat de theorie niet op. De tweede generatie neemt ten opzichte van de eerste generatie meer deel aan lage dan aan hoge cultuur. Ook Surinamers verschillen meer van Turken in hun deelname aan lage cultuur. Tussen Surinamers en Marokkanen is er zelfs geen sprake van een significant verschil in deelname aan hoge cultuur (B, model 1). Hoe kan het dat de verschillen onder allochtonen groter zijn in deelname aan lage cultuur en dat de verschillen tussen autochtonen en allochtonen wél groter zijn in de deelname aan hoge cultuur? Heeft het opleidingsniveau onder allochtonen geen invloed op deelname aan hoge cultuur?

Tabel 5.8 geeft weer dat dit niet zo is. Zowel onder autochtonen als allochtonen leidt een hoger opleidingsniveau tot een groter verschil in deelname aan hoge cultuur dan in lage cultuur (A, model 5; B, model 5). Deelname aan hoge cultuur is dus gevoeliger voor veranderingen in het opleidingsniveau dan deelname aan lage cultuur. Waarom verschillen allochtonen onderling dan zo sterk in deelname aan lage cultuur?

Tabel 5.8 Regressie-analyse op cultuurdeelname naar dimensie Opleiding: hoge en lage activiteiten.

Kenmerk	Hoog				Laag			
	A model 1	A model 5	B model 1	B model 5	A model 1	A model 5	B model 1	B model 5
(Constante)	2,755**	-0,929*	1,164**	-0,785*	7,389**	5,372**	6,120**	4,480**
Geslacht								
Man								
Vrouw	0,265**	0,181	0,153	0,116	-0,157	-0,212*	-0,353**	-0,386**
Leeftijd	0,171*	0,465**	0,139	0,260*	-0,842**	-0,675**	-0,530**	-0,409**
Etniciteit								
A <i>Autochtoon</i>								
Allochtoon	-1,738**	-1,184**			-1,134**	-0,694**		
B <i>Surinaams</i>								
Turks			-0,394**	-0,291*			-1,118**	-1,077**
Marokkaans			-0,148	0,079			-1,042**	-0,808**
Hoeveelheid vrijetijd		-0,008**		-0,004		-0,007*		-0,003
Inkomensniveau		0,054		0,063		0,108**		0,148**
Opleidingsniveau		1,423**		0,861**		0,691**		0,567**
Generatie								
Eerste generatie								
Tweede generatie			0,339**	0,152			0,994**	0,816**
N	1479	1320	1071	932	1479	1320	1071	932
R Square	15,3	29,2	2,5	10,5	12,7	16,4	22,1	18,7
Adjusted R Square	15,1	28,8	2,0	9,9	12,5	16,0	22,7	18,2

Noot: * Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

A: regressie-analyse op cultuurdeelname van autochtonen en allochtonen.

B: regressie-analyse op cultuurdeelname van Surinamers, Turken, Marokkanen en eerste en tweede generatie.

Cursief: Cursief gedrukte variabelen geven de referentiegroep weer.

Met behulp van de bivariate correlatie-coëfficiënt Spearmans's Rho is berekend dat er geen variabelen hoger dan 0,7 met elkaar correleren.

In de analyses worden missing values meegenomen als 'exclude cases listwise'. De resultaten in de tabel wijken deels af van de resultaten wanneer 'exclude cases pairwise' was gekozen. Voor deelname onder allochtonen aan hoge cultuur; in model 5 is het effect van leeftijd ruim twee maal sterker, de verschillen Sur-Tur is ruim twee maal zo groot, Sur-Mar ruim vier maal en significant, het verschil 1^egen–2^egen is ook twee maal zo groot en significant. Het effect van het inkomensniveau is ruim twee maal zo sterk en significant en het effect van opleidingsniveau is ruim twee maal zo groot. Voor deelname onder allochtonen aan lage cultuur; in model 5 is het effect van leeftijd 70% en het effect van inkomensniveau 90% kleiner.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Tabel 5.9 laat zien dat het opleidingsniveau onder elke groepering de meeste variantie verklaart. Het percentage van 44% onder de tweede generatie is opvallend sterk. Het is dan ook niet vreemd dat het hogere opleidingsniveau van de tweede generatie het volledige verschil in hoge cultuurdeelname tussen de eerste en tweede generatie verklaart. Het is daarentegen wel opmerkelijk dat de percentages verklaarde variantie in deelname onder allochtonen aan lage cultuur relatief laag zijn. Dit is opmerkelijk, omdat juist in de deelname aan lage cultuur de grootste verschillen onder allochtonen gevonden zijn. Dit lijkt aan te tonen dat andere factoren van grotere invloed zijn op de verschillen in deelname onder allochtonen.

Uit de beta's van het model met Surinamers en Marokkanen komt dan ook naar voren dat leeftijd een sterker effect heeft op lage cultuurdeelname dan het opleidingsniveau; hoe ouder men wordt, hoe minder men aan lage cultuur deelneemt. Desalniettemin verschillen allochtonen onderling nog sterk van elkaar. Dit duidt op sterkere factoren, zoals wellicht taalbarrières voor Turken, Marokkanen en de eerste generatie allochtonen, die buiten dit model vallen. Allochtonen nemen meer deel aan lage dan aan hoge cultuur. Dus als men door een taalbarrière aan beide soorten cultuur niet deel kan nemen, heeft dit grotere effecten op de deelname aan lage cultuur.

Tabel 5.9 Verklaarde variantie van de hoeveelheid vrijetijd, het inkomens- en het opleidingsniveau op de deelname aan hoge en lage cultuur, in procenten.

	Aut-All		Sur-Tur		Sur-Mar		1 ^e gen-2 ^e gen	
	Hoog	Laag	Hoog	Laag	Hoog	Laag	Hoog	Laag
Hoeveelheid vrijetijd	5	14	11	2	/	4	10	5
Inkomensniveau	5	12	/	/	/	10	12	7
Opleidingsniveau	30	29	24	6	/	15	44	12
Totaal	32	39	26	4	/	22	55	18

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Samenvattend: Het opleidingsniveau verklaart met name de verschillen in cultuurdeelname. Allochtonen nemen ten opzichte van autochtonen met name minder deel aan hoge dan aan lage cultuur, omdat ze lager zijn opgeleid. Waarom allochtonen onderling met name meer verschillen in lage dan in hoge cultuur is niet duidelijk. De hoeveelheid beschikbare vrije tijd, het inkomens- maar vooral het opleidingsniveau verklaren namelijk meer van de verschillen in hoge dan in lage cultuurdeelname.

5.2 Sportdeelname

Hoe staat het met de etnische verschillen in sportdeelname? Autochtonen nemen meer deel aan sport dan allochtonen. Onder allochtonen is er weinig verschil tussen Surinamers, Turken en Marokkanen, maar de tweede generatie allochtonen sport wel beduidend meer dan de eerste generatie. Hoe kunnen deze verschillen verklaard worden? Is de invloed van het opleidingsniveau net zo belangrijk bij sportdeelname als bij cultuurdeelname?

Paragraaf 5.2.1 zal toetsen waardoor de verschillen in de algemene sportdeelname worden veroorzaakt. Vervolgens worden in paragraaf 5.2.2 de verschillen verklaard in de deelname naar de dimensies. Als allochtonen sporten, nemen ze dan eerder deel aan de goedkopere sporten als voetbal omdat sporten als watersport te duur zijn?

5.2.1 Algemene sportdeelname

De verschillen in de algemene cultuurdeelname van autochtonen en allochtonen worden voor een derde verklaard door het opleidingsniveau. In hoeverre komt het effect van opleidingsniveau op cultuurdeelname overeen met de sportdeelname? En leiden een grotere hoeveelheid vrijetijd en een hoger inkomensniveau wel tot een beduidend hogere deelname aan sport of blijven de effecten ook bij sportdeelname matig?

Tabel 5.10 toont de resultaten van de analyses op de sportdeelname van autochtonen en allochtonen. Model 1 is weer het basismodel dat weergeeft hoe groot de verschillen in deelname zijn zonder dat rekening wordt gehouden met effecten van de hoeveelheid vrijetijd, het inkomens- of het opleidingsniveau. Zoals al eerder uit hoofdstuk 4 naar voren is gekomen, toont model 1 dat allochtonen met 1,262 punten minder sporten dan autochtonen. Model 1 laat ook zien dat geslacht en leeftijd beiden sterk van invloed zijn op sportdeelname; mannen sporten met 0,972 punten meer dan vrouwen en als men in een oudere leeftijdsgroep komt, daalt de sportdeelname met maar liefst 1,515 punten. Geslacht en leeftijd lijken daarmee veel sterker van invloed op de deelname aan sport dan op de deelname aan cultuur. Maar blijven deze effecten overeind wanneer bijvoorbeeld het opleidingsniveau in beeld komt? Om te meten in hoeverre de hoeveelheid vrijetijd, het inkomens- en het opleidingsniveau van invloed zijn, worden deze factoren weer samen met de basisfactoren in een apart model getoetst (model 2, 3 en 4).

De hoeveelheid beschikbare vrijetijd heeft net zoals op de algemene cultuurdeelname, een negatief effect op de algemene sportdeelname (model 2). Met name de drukke mensen nemen dus deel aan sport. Het verschil tussen autochtonen en allochtonen is met 0,123 punten afgenomen naar 1,139. De grotere hoeveelheid vrijetijd van allochtonen lijkt daarmee bijna 10% te verklaren van de hogere sportdeelname onder autochtonen.

Het inkomens- en het opleidingsniveau hebben zowel op de algemene cultuurdeelname als op de algemene sportdeelname een positief effect (model 3 en 4). Het effect van het opleidingsniveau is op sportdeelname echter veel kleiner dan op cultuurdeelname. Een stapje hoger op het opleidingsniveau leidt tot een hogere cultuurdeelname van 1,976 punten en ‘slechts’ tot een hogere sportdeelname van 0,961 punten. Het hogere opleidingsniveau van autochtonen verklaart dan ook niet 40%, maar 25% van de hogere sportdeelname onder autochtonen ten opzichte van allochtonen. Het hogere inkomen van autochtonen leidt nauwelijks tot een hogere sportdeelname. Het verschil in deelname tussen autochtonen en allochtonen is met amper 0,095 punten afgenomen.

Tabel 5.10 Regressie-analyse op sportdeelname van autochtoon/allochtoon
(ongestandaardiseerde b's).

Kenmerk	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
(Constante)	6,139**	6,891**	5,607**	3,589**	4,348**
Geslacht					
Man					
Vrouw	-0,972**	-1,101**	-0,986**	-1,069**	-1,169**
Leeftijd	-1,515**	-1,464**	-1,497**	-1,373**	-1,350**
Etniciteit					
Autochtoon					
Allochtoon	-1,262**	-1,139**	-1,167**	-0,938**	-0,872**
Hoeveelheid vrijetijd	/	-0,014**	/	/	-0,011*
Inkomensniveau	/	/	0,131**	/	0,041
Opleidingsniveau	/	/	/	0,961**	0,839**
N	1479	1343	1438	1446	1320
R Square	13,1	12,8	13,2	16,2	15,3
Adjusted R Square	12,9	12,5	13,0	16,0	14,9

Noot: * Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

Cursief: Cursief gedrukte variabelen geven de referentiegroep weer.

Met behulp van de bivariate correlatie-coëfficiënt Spearman's ρ is berekend dat er geen variabelen hoger dan 0,7 met elkaar correleren.

In de analyses worden missing values meegenomen als 'exclude cases listwise'. De resultaten in de tabel wijken niet dermate veel af van de resultaten wanneer 'exclude cases pairwise' was gekozen.

De variabele sportdeelname is niet geheel normaal verdeeld. Twee extra analyses naar de wel/niet sportdeelname en het aantal keer deelname, worden verderop uitgevoerd.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

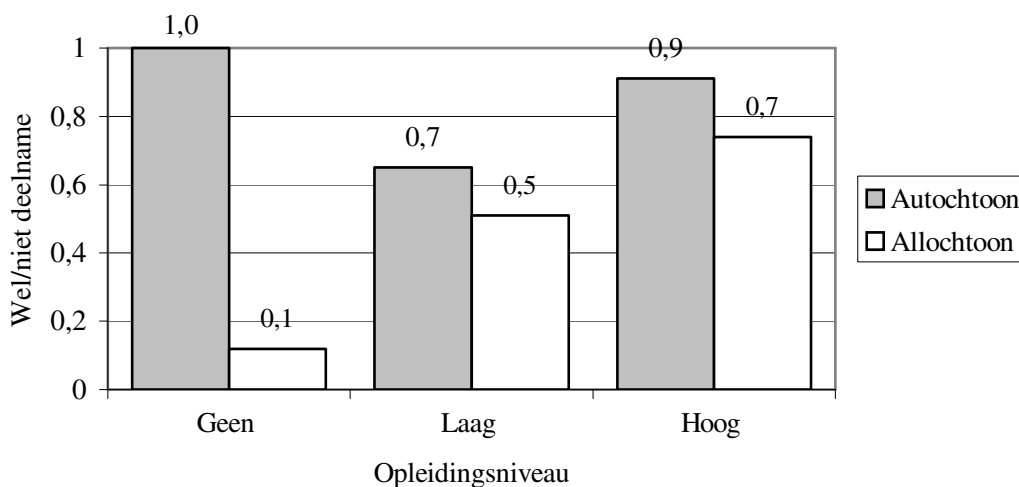
Tabel 5.10 toont ook nog een model 5. Uit het model komt naar voren dat het inkomensniveau geen significant effect heeft op sportdeelname. Men neemt niet meer deel aan sport, omdat men een hoger inkomen heeft maar een hoger opleidingsniveau. De effecten van de hoeveelheid vrijetijd en het opleidingsniveau zijn ook gedaald, maar in mindere mate. In hoeverre verklaren al deze factoren de verschillen in de sportdeelname van autochtonen en allochtonen? In model 1 namen autochtonen met 1,262 punten meer deel aan sport dan allochtonen. In model 5 is het verschil nog 0,872 punten. Autochtonen nemen dus voor 30% meer deel aan sport, omdat ze minder vrijetijd hebben, maar vooral een hogere opleiding.

Het is belangrijk op te merken dat geslacht en leeftijd de grootste invloed hebben op sportdeelname. De hoeveelheid vrijetijd, het inkomens- en het opleidingsniveau hebben respectievelijke beta's van -0,067, 0,021 en 0,146. Geslacht heeft daarentegen een beta van -0,192 en leeftijd een beta van -0,255. Mannen sporten meer dan vrouwen en jongeren sporten meer dan ouderen.

Heeft het opleidingsniveau dan echt zo weinig invloed op de sportdeelname in vergelijking met geslacht en leeftijd? Uit een additionele tests blijkt dat verschil moet worden gemaakt in verklaringen voor de keuze om wel of niet te sporten en voor het aantal sporten

dat iemand beoefent¹⁸. Bij de keuze om wel of niet te sporten spelen de hoeveelheid vrijetijd, het inkomen en de opleiding een belangrijke rol. De mindere hoeveelheid vrijetijd leidt voor 12%, het hogere inkomensniveau voor 10% en het hogere opleidingsniveau voor 30% tot een hogere deelname onder autochtonen ten opzichte van allochtonen. Samen verklaren deze factoren bijna 40% (37,8%) van de deelname dat autochtonen wel sporten en allochtonen niet. Echter, ook los van het opleidingsniveau sporten autochtonen nog altijd significant vaker dan allochtonen (fig. 5.4)¹⁹.

Fig. 5.4 Gemiddelde wel/niet sportdeelname per jaar, naar opleidingsniveau.

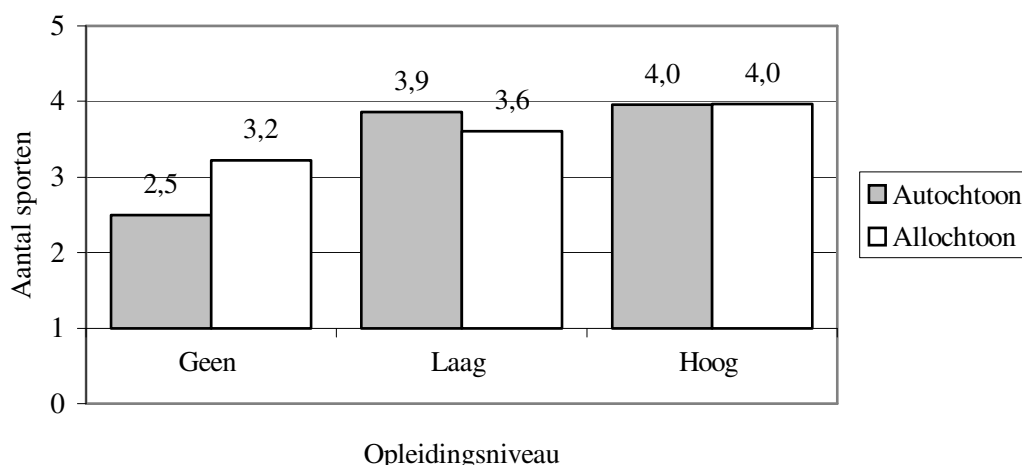
Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Wanneer de stap naar het sporten door allochtonen eenmaal is gemaakt, vallen de belemmeringen van de hoeveelheid beschikbare vrije tijd, het inkomens- en zelfs het opleidingsniveau weg. Figuur 5.5 toont nog kleine verschillen aan tussen autochtonen en allochtonen in het aantal sporten dat beoefend wordt, maar geen van deze verschillen is significant.

¹⁸ Aangezien sportdeelname niet normaal verdeeld is, kunnen vertekende beelden opduiken. Er zijn daarom twee additionele tests uitgevoerd (tabel I en II, bijlage IV). Eén test toont de determinanten voor het wel of niet deelnemen aan sport. De andere test toont de determinanten voor hoe vaak men sport, wanneer men eenmaal aan sport deelneemt.

¹⁹ Uit figuur 5.4 wordt tevens duidelijk dat er geen aanwijzingen zijn voor een interactie-effect van opleiding met etniciteit. Het verschil in wel/niet deelname tussen autochtonen en allochtonen wordt niet groter als het opleidingsniveau stijgt.

Fig. 5.5 Gemiddeld aantal sporten per jaar bij eenmaal deelname, naar opleidingsniveau.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Tabel 5.11 geeft de 5 modellen weer die laten zien welke factoren van invloed zijn op de sportdeelname van Surinamers, Turken en Marokkanen. Zoals in hoofdstuk 4 al is aangetoond, komt uit tabel 5.11 naar voren dat Surinamers en Marokkanen niet significant verschillen in sportdeelname (model 1). Surinamers en Turken verschillen daarentegen wel; Surinamers sporten met 0,429 procentpunten meer dan Turken (model 1). Dit effect verdwijnt echter geheel wanneer in model 4 het opleidingsniveau wordt getoetst. Dit betekent dat Surinamers meer sporten dan Turken, omdat ze hoger zijn opgeleid. De eerste en tweede generatie verschillen wel zeer sterk van elkaar in sportdeelname. De tweede generatie sport met 1,257 punten meer dan de eerste generatie (model 1). Dit verschil kan nauwelijks verklaard worden door de hoeveelheid vrijetijd, het inkomens- of het opleidingsniveau. Het is mogelijk dat op het verschil in deelname tussen de eerste en tweede generatie factoren als waarden en normen echter van grotere invloed zijn.

Het is noemenswaardig dat net zoals in tabel 5.10, ook in tabel 5.11 sterke invloeden naar voren komen van leeftijd en geslacht. Dus ook onder allochtonen sporten mannen meer dan vrouwen en neemt de sportdeelname af wanneer men in een oudere leeftijdsgroep komt. Het valt wel op dat onder allochtonen geslacht een sterker effect heeft dan leeftijd en dat tussen autochtonen en allochtonen leeftijd een sterker effect heeft dan geslacht.

Bij de verschillen in sportdeelname van autochtonen en allochtonen werd duidelijk dat er andere verklaringen gelden voor de keuze om wel of niet te sporten en voor het aantal sporten dat men beoefent. Uit extra tests blijkt dat dit ook geldt voor allochtonen onderling (tabel III en IV, bijlage IV). Tabel 5.11 geeft weer dat Surinamers en Marokkanen niet

verschillen in sportdeelname. Een additionele test laat zien dat zij wel degelijk verschillen in de keuze om wel of niet te sporten; Surinamers sporten eerder dan Marokkanen. Dit verschil verdwijnt echter geheel door het hogere opleidingsniveau van Surinamers. Surinamers nemen ook voor ruim 21% eerder deel aan sport dan Turken, omdat ze een hoger opleidingsniveau hebben. Het hogere opleidingsniveau van de tweede generatie leidt voor 25% tot de eerdere deelname ten opzichte van de eerste generatie. Is de stap om te sporten eenmaal gemaakt, dan gaan geen belemmeringen meer uit van het opleidingsniveau. Surinamers, Turken en Marokkanen verschillen zelfs niet van elkaar in het aantal sporten dat ze beoefenen. De tweede generatie beoefent wel meer sporten dan de eerste generatie.

Tabel 5.11 Regressie-analyse op sportdeelname van (eerste en tweede generatie) Surinamers, Turken en Marokkanen (ongestandaardiseerde b's).

Kenmerk	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
(Constante)	3,787**	4,386**	3,600**	1,982**	3,068**
Geslacht					
Man					
Vrouw	-1,138**	-1,330**	-1,185**	-1,219**	-1,400**
Leeftijd	-0,987**	-0,911**	-0,919**	-0,892**	-0,838**
Etniciteit					
Surinaams					
Turks	-0,429*	-0,458*	-0,478*	-0,318	-0,380
Marokkaans	-0,311	-0,188	-0,256	-0,083	-0,097
Hoeveelheid vrijetijd	/	-0,011*	/	/	-0,011*
Inkomensniveau	/	/	0,024	/	-0,064
Opleidingsniveau	/	/	/	0,776**	0,683**
Generatie					
Eerste generatie					
Tweede generatie	1,257**	1,345**	1,352**	1,122**	1,215**
N	1071	950	1036	1044	932
R Square	15,0	15,6	15,3	17,1	17,2
Adjusted R Square	14,6	15,0	14,8	16,7	16,5

Noot: * Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

Cursief: Cursief gedrukte variabelen geven de referentiegroep weer.

Met behulp van de bivariate correlatie-coëfficiënt Spearmans's Rho is berekend dat er geen variabelen hoger dan 0,7 met elkaar correleren.

In de analyses worden missing values meegenomen als 'exclude cases listwise'. De resultaten in de tabel wijken niet dermate af van de resultaten wanneer missing values als 'exclude cases pairwise' worden meegenomen. Alleen het effect van leeftijd in model 1 is 30% kleiner, de verschillen Sur-Tur en Sur-Mar zijn twee maal zo groot en Sur-Mar significant. In model 4 zijn de verschillen Sur-Tur en Sur-Mar resp. twee maal en zes maal zo groot en beiden significant. In model 5 is het verschil Sur-Tur 65% groter en significant en het effect van hoeveelheid vrijetijd niet significant.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Samenvattend: De hogere algemene sportdeelname onder autochtonen ten opzichte van allochtonen kan voor bijna vier tiende verklaard worden door de mindere hoeveelheid vrije tijd, het hogere inkomens- maar vooral het hogere opleidingsniveau van autochtonen. Het gaat hier om de keuze om wel of niet te sporten. Wanneer men eenmaal sport, spelen deze factoren geen belemmeringen meer in hoeveel sporten iemand beoefent. Onder de deelname van allochtonen geldt ook dat vooral het opleidingsniveau van invloed is op de wel/niet sportdeelname en dat de hoeveelheid vrije tijd, het inkomens- en het opleidingsniveau geen belemmering meer zijn wanneer eenmaal aan sport wordt deelgenomen. Tussen Surinamers, Turken en Marokkanen is geen verschil in het aantal beoefende sporten. De tweede generatie allochtonen neemt wel aan meer sporten deel dan de eerste generatie.

Het is belangrijk op te merken dat geslacht en leeftijd op sportdeelname sterke invloed hebben. Het valt op dat onder allochtonen geslacht een sterkere rol speelt dan leeftijd en dat tussen autochtonen en allochtonen leeftijd juist een sterker effect heeft.

5.2.2 Sportdeelname naar dimensies

De verschillen in het wel of niet sporten, worden vooral veroorzaakt door de hoogte van het opleidingsniveau. Wanneer eenmaal aan sport wordt gedaan, heeft het opleidingsniveau geen invloed meer. De hoeveelheid tijd en het inkomensniveau lijken nauwelijks van betekenis op sportdeelname. Maar zou hier verandering in komen wanneer specifiek gekeken wordt naar de verklaringen voor de verschillen in cultuurdeelname aan bijvoorbeeld dure sporten?

Dimensie Tijd: flexibel versus niet-flexibel

De aanname vanuit de tijdbestedingstheorie dat meer tijd tot een hogere cultuur- en/of sportdeelname leidt, is bij de algemene cultuur- en sportdeelname al verworpen. Ook gaat deze theorie niet geheel op bij de deelname aan flexibele en niet-flexibele culturele activiteiten. Men zou bijna niet durven verwachten dat de hoeveelheid tijd wel van invloed is op deelname aan flexibele en met name aan niet-flexibele sporten.

Tabel 5.12 toont de factoren die van invloed zijn op de deelname aan flexibele en niet-flexibele sporten. De tabel laat zien dat autochtonen meer deelnemen aan flexibele sporten en met name meer aan niet-flexibele sporten dan allochtonen (A, model 1). Ook de tweede generatie allochtonen neemt meer deel aan flexibele en net iets meer deel aan niet-flexibele sporten dan de eerste generatie (B, model 1). De tijdbestedingstheorie lijkt hier dus bevestigd. Voor verschillen in deelname tussen Surinamers, Turken en Marokkanen gaat deze theorie echter niet op. Surinamers nemen wel aan beide soort sporten meer deel dan Turken, maar het

verschil is niet groter onder niet-flexibele maar onder flexibele sporten. Tussen Surinamers en Marokkanen is er zelfs geen significant verschil in deelname aan niet-flexibele sporten (B, model 1).

Tabel 5.12 Regressie-analyse op sportdeelname naar dimensie Tijd: flexibele en niet-flexibele sporten (ongestandaardiseerde b's).

Kenmerk	Flexibel				Niet Flexibel			
	A model 1	A model 5	B model 1	B model 5	A model 1	A model 5	B model 1	B model 5
(Constate)	1,910**	1,245**	1,395**	1,038**	1,991**	1,181**	1,194**	0,700**
Geslacht								
Man								
Vrouw	-0,220**	-0,275**	-0,269**	-0,348**	-0,356**	-0,408**	-0,447**	-0,506**
Leeftijd	-0,446**	-0,370**	-0,330**	-0,265**	-0,414**	-0,347**	-0,275**	-0,208**
Etniciteit								
A Autochtoon								
Allochtoon	-0,364**	-0,233**			-0,518**	-0,352**		
B Surinaams								
Turks			-0,275**	-0,266**			-0,134*	-0,097
Marokkaans			-0,196**	-0,117			-0,068	0,023
Hoeveelheid vrijetijd		-0,003*		-0,003		-0,004**		-0,002
Inkomensniveau		0,017		-0,008		0,024		0,000
Opleidingsniveau		0,269**		0,235**		0,339**		0,251**
Generatie								
Eerste generatie								
Tweede generatie			0,330**	0,306**			0,376**	0,365**
N	1479	1320	1071	932	1479	1320	1071	932
R Square	9,6	10,9	12,3	13,7	12,4	15,6	14,6	16,7
Adjusted R Square	9,4	10,5	11,9	13,0	12,2	15,2	14,2	16,0

Noot: * Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

A: regressie-analyse op cultuurdeelname van autochtonen en allochtonen.

B: regressie-analyse op cultuurdeelname van Surinamers, Turken, Marokkanen en eerste en tweede generatie.

Cursief: Cursief gedrukte variabelen geven de referentiegroep weer.

Met behulp van de bivariate correlatie-coëfficiënt Spearmans's Rho is berekend dat er geen variabelen hoger dan 0,7 met elkaar correleren.

In de analyses worden missing values meegenomen als 'exclude cases listwise'. De resultaten in de tabel wijken deels af van de resultaten wanneer missing values als 'exclude cases pairwise' worden meegenomen.

Voor de deelname van aut-all aan flexibele sporten is in model 5 het effect van de beschikbare hoeveelheid vrijetijd niet significant. Voor de deelname aan flexibele sporten onder allochtonen is in model 5 het verschil Sur-Mar 60% groter en significant. Voor de deelname aan niet-flexibele sporten onder allochtonen, is in model 1 het verschil Sur-Tur ruim twee maal groter en Sur-Mar vier maal groter en significant; in model 5 is het verschil Sur-Tur ruim twee maal groter en significant en het effect van opleidingsniveau 30% groter.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Wat komt nu naar voren over de invloed van de hoeveelheid vrije tijd op bovengenoemde verschillen? Het is niet verrassend dat tabel 5.12 laat zien dat de hoeveelheid vrije tijd een significant negatief effect heeft op de deelname van autochtonen en allochtonen aan flexibele

en niet-flexibele sporten (A, model 5). De effecten op flexibele en niet-flexibele sporten zijn ongeveer even groot. Het is wel opmerkelijk dat er net zoals bij de deelname onder allochtonen aan flexibele en niet-flexibele cultuur, er ook hier geen significant effect uitgaat van de hoeveelheid vrije tijd op de deelname aan flexibele en niet-flexibele sporten (B, model 5). Voor allochtonen lijkt tijd dus geen rol te spelen. Het lijkt er dus op dat men moet gaan geloven dat de hoeveelheid tijd die inherent is aan bepaalde tijdrovende activiteiten als watersport, men er niet van weerhoudt om er minder aan deel te nemen. De tijdbestedingstheorie wordt weer verworpen.

Uit de beta's van model 5 blijkt dat het grootste effect uitgaat van het opleidingsniveau. Er is onder de deelname van autochtonen en allochtonen duidelijk een sterker positief effect op deelname aan niet-flexibele sporten dan op flexibele sporten. Dit kan verklaren waarom autochtonen en allochtonen meer van elkaar verschillen in deelname aan niet-flexibele sporten. Wanneer naar het hele model wordt gekeken, blijkt uit de beta's dat leeftijd en geslacht ook sterk van invloed zijn. Bij de deelname onder allochtonen aan niet-flexibele sporten en bij de deelname van autochtonen aan flexibele sporten hebben leeftijd en geslacht zelfs beiden een sterker effect dan het opleidingsniveau. Geslacht heeft bij de deelname aan niet-flexibele activiteiten onder allochtonen zelfs een bijna twee maal zo sterk effect als opleidingsniveau (B, model 5). Het hogere opleidingsniveau van Surinamers verklaart wel geheel waarom Surinamers meer deelnemen aan flexibele sporten dan Marokkanen en waarom Surinamers meer deelnemen aan niet-flexibele sporten dan Turken. Het opleidingsniveau heeft bij de eerste en tweede generatie een minimaal sterker effect op niet-flexibele dan flexibele sporten. Het opleidingsniveau kan echter amper verklaren waarom de tweede generatie meer deelneemt aan flexibele en met name meer aan niet-flexibele sporten dan de eerste generatie.

Zou het zo zijn dat ook bij de deelname aan flexibele en niet-flexibele sporten, het opleidingsniveau vooral van belang is bij de keuze om wel of niet deel te nemen? En dat het opleidingsniveau geen belemmering meer vormt voor het aantal sporten dat beoefend wordt? Een hoger opleidingsniveau verklaart voor ongeveer een vijfde waarom autochtonen (dan allochtonen), Surinamers (dan Turken en Marokkanen) en de tweede generatie (dan de eerste generatie) eerder aan sport deelnemen. Bij het verschil tussen Surinamers en Marokkanen heeft het hogere opleidingsniveau van Surinamers zelfs het gehele verschil in wel of niet deelname aan flexibele sporten op (tabel V, bijlage IV).

Wanneer de stap om te sporten eenmaal gemaakt is, gaan er onder Surinamers, Turken en Marokkanen geen belemmeringen meer uit van tijd, inkomen of opleiding. De tweede

generatie neemt nog wel meer deel aan zowel flexibele als niet-flexibele sporten dan de eerste generatie. Zouden andere normen en waarden kunnen leiden tot deze verschillen? Tussen autochtonen en allochtonen verklaren het opleidingsniveau en de hoeveelheid vrije tijd volledig waarom autochtonen vaker aan meer niet-flexibele sporten deelnemen dan allochtonen (tabel V, bijlage IV).

Samenvattend: Het is niet het verschil in de hoeveelheid vrije tijd, maar het verschil in het opleidingsniveau dat deels verklaart waarom autochtonen met name meer deelnemen aan niet-flexibele dan flexibele sporten ten opzichte van allochtonen. Het opleidingsniveau verklaart ook waarom Surinamers met name meer aan flexibele sporten deelnemen dan Marokkanen. Het is echter niet duidelijk waarom Surinamers met name meer deelnemen aan flexibele sporten dan Turken en waarom de tweede generatie met name meer deelneemt aan niet-flexibele sporten dan de eerste generatie. Het opleidingsniveau speelt voornamelijk een rol bij de wel/niet deelname van alle groeperingen. Wanneer eenmaal wordt deelgenomen, verklaren het opleidingsniveau en de hoeveelheid vrije tijd geheel waarom autochtonen vaker aan niet-flexibele sporten deelnemen dan allochtonen.

Dimensie Inkomen: duur versus niet-duur

Zoals in hoofdstuk 4 al is aangetoond, komt uit tabel 5.13 naar voren dat autochtonen meer deelnemen aan dure sporten zoals duiken en skiën, maar met name meer deelnemen aan niet-dure sporten zoals biljarten en hardlopen dan allochtonen (A, model 1). Ook allochtonen onderling verschillen sterker in niet-dure sporten (B, model 1). Er is zelfs geen significant verschil in deelname aan dure sporten tussen Surinamers, Turken en Marokkanen. Het inkomensniveau leidt dus niet tot sterkere verschillen in deelname aan dure sporten. Beter gezegd; uit tabel 5.13 komt naar voren dat het inkomensniveau onder zowel autochtonen als allochtonen geen significant effect heeft op dure én niet-dure sporten. Het opleidingsniveau verklaart deze effecten geheel weg. Men neemt dus niet meer aan sport deel, omdat men een hoger inkomen heeft, maar omdat men hoger is opgeleid. Dit effect van opleidingsniveau is op deelname aan niet-dure sporten ongeveer drie maal zo groot als op dure sporten (A, model 5; B, model 5) en kan daarmee verklaren waarom autochtonen en allochtonen meer verschillen in deelname aan niet-dure sporten dan in dure sporten.

Nog een enkele opmerking over de effecten van geslacht en leeftijd. Uit de beta's van model 5 (A) komt naar voren dat het opleidingsniveau (0,161) sterker van invloed is op dure sporten dan geslacht (-0,059) en leeftijd (-0,072). De deelname aan niet-dure sporten wordt daarentegen wel het sterkst beïnvloed door geslacht (-0,215) en leeftijd (-0,259) en niet door

opleidingsniveau (0,159). Ook onder allochtonen geldt dat leeftijd en geslacht een sterker effect hebben op de deelname aan niet-dure sporten en dat het opleidingsniveau de sterkste invloed heeft op deelname aan dure sporten (B, model 5). Zou het opleidingsniveau dan vooral een sterke rol spelen op de keuze om wel of niet aan dure sporten deel te nemen?

Tabel 5.13 Regressie-analyse op sportdeelname naar dimensie Inkomen: dure en niet-dure sporten (ongestandaardiseerde b's).

Kenmerk	Duur				Niet Duur			
	A model 1	A model 5	B model 1	B model 5	A model 1	A model 5	B model 1	B model 5
(Constante)	0,761**	0,289*	0,238**	-0,091	3,141**	2,173**	2,352**	1,829**
Geslacht								
Man								
Vrouw	-0,049	-0,071*	-0,078*	-0,093**	-0,526**	-0,613**	-0,638**	-0,761**
Leeftijd	-0,109**	-0,074**	-0,025	0,009	-0,751**	-0,642**	-0,580**	-0,481**
Etniciteit								
A <i>Autochtoon</i>								
Allochtoon	-0,319**	-0,228**			-0,564**	-0,357**		
B <i>Surinaams</i>								
Turks			0,005	0,027			-0,414**	-0,391**
Marokkaans			-0,008	0,038			-0,257*	-0,132
Hoeveelheid vrijetijd		-0,002*		-0,001		-0,005*		-0,005*
Inkomensniveau		0,019		0,116		0,022		-0,024
Opleidingsniveau		0,182**		0,120**		0,426**		0,366**
Generatie								
Eerste generatie								
Tweede generatie			0,182**	0,173**			0,524**	0,497**
N	1479	1320	1071	932	1479	1320	1071	932
R Square	6,8	9,8	4,4	6,3	14,3	16,3	18,2	20,5
Adjusted R Square	6,6	9,4	3,9	5,5	14,1	16,0	17,8	19,8

Noot: * Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

A: regressie-analyse op cultuurdeelname van autochtonen en allochtonen.

B: regressie-analyse op cultuurdeelname van Surinamers, Turken, Marokkanen en eerste en tweede generatie.

Cursief: Cursief gedrukte variabelen geven de referentiegroep weer.

Met behulp van de bivariate correlatie-coëfficiënt Spearmans's Rho is berekend dat er geen variabelen hoger dan 0,7 met elkaar correleren.

In de analyses worden missing values meegenomen als 'exclude cases listwise'. De resultaten in de tabel wijken deels af van de resultaten wanneer missing values als 'exclude cases pairwise' worden meegenomen. Alleen bij de deelname van aut-all aan dure sporten is in model 5 het effect van de beschikbare hoeveelheid vrijetijd niet significant. Voor de deelname aan dure sporten onder allochtonen is in model 1 het effect van geslacht niet significant en zijn de verschillen Sur-Tur en Sur-Mar resp. 30 en 20 maal groter en significant; in model 5 is het verschil Sur-Tur drie maal groter en significant. Voor de deelname aan niet-flexibele sporten onder allochtonen, zijn in model 1 de verschillen Sur-Tur ruim 30% groter, Sur-Mar ruim 50% en 1^egen – 2^egen 20%; in model 5 is het verschil Sur-Mar ruim 80% groter en significant en het effect van beschikbare hoeveelheid vrijetijd niet significant.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Er zijn inderdaad verschillen in de wel/niet deelname en in het aantal keer dat wordt deelgenomen, waar het opleidingsniveau op van invloed is (tabel VI, bijlage IV). Het opleidingsniveau verklaart echter niet meer van de verschillen in wel/niet deelname aan dure maar aan niet-dure sport. Als eenmaal aan niet-dure sport wordt deelgenomen, verschillen autochtonen en allochtonen niet meer van elkaar. In dure sport blijft een verschil bestaan, wat voor 17% veroorzaakt wordt door het hogere opleidingsniveau van autochtonen. Hier lijkt het opleidingsniveau dus sterker van invloed op dure dan op niet-dure sporten. Ook Surinamers, Turken en Marokkanen verschillen niet meer van elkaar na deelname aan niet-dure sporten. De tweede generatie neemt, na eenmaal deel te nemen, nog wel meer deel aan zowel dure als niet-dure sporten dan de eerste generatie. Aangezien van de hoeveelheid vrije tijd, het inkomens- en het opleidingsniveau geen effecten meer uitgaan, is het niet duidelijk waarom deze verschillen blijven bestaan.

Samenvattend: Het opleidingsniveau heeft op de deelname aan niet-dure sporten een bijna drie maal zo groot effect als op de deelname aan dure sporten. Hierdoor verschillen autochtonen en allochtonen onderling meer in niet-dure sporten dan in dure sporten. Hoewel het opleidingsniveau deels van invloed is, is het niet geheel duidelijk waarom autochtonen meer deelnemen aan dure sporten dan allochtonen, wanneer beide groepen eenmaal aan dure sporten deelnemen. Evenmin is het duidelijk waarom de tweede generatie aan zowel dure als niet-dure sporten meer deelneemt dan de eerste generatie, wanneer zij eenmaal aan deze sporten deelnemen.

Dimensie Opleiding/kennis: cognitief versus niet-cognitief

De informatieverwerkingstheorie stelt dat een hoger opleidingsniveau tot een hogere deelname aan niet-cognitieve maar met name tot een hogere deelname aan cognitieve sport leidt. Bij de deelname aan culturele activiteiten was het effect van opleidingsniveau inderdaad van grotere invloed op de hoge dan op de lage cultuurdeelname. Geldt dat ook voor de sport? Is het opleidingsniveau van sterkere invloed op de deelname aan sporten zoals bridge dan op sporten als bijvoorbeeld skeeleren?

Uit tabel 5.14 wordt duidelijk dat het al fout gaat bij de aanname dat een hoger opleidingsniveau tot een hogere sportdeelname leidt. Juist bij de deelname aan cognitieve sport waar het sterkste positieve verband wordt verwacht, heeft het opleidingsniveau geen enkele significante invloed op de deelname van zowel autochtonen als allochtonen. Op het kleine negatieve effect van de hoeveelheid vrije tijd onder allochtonen na (B, model 5), hebben de hoeveelheid vrije tijd, het inkomens- en het opleidingsniveau geen significant

effect op de deelname aan cognitieve sport. Autochtonen verschillen ook niet in hun deelname van allochtonen (A, model 1) en de tweede generatie verschilt niet van de eerste generatie (B, model 1). Surinamers nemen wel meer deel dan Turken en Marokkanen (B, model 1), maar deze verschillen zijn zeer klein. Ook leeftijd en geslacht zijn slechts minimaal van invloed op de deelname aan cognitieve sport (A, model 5; B, model 5).

Tabel 5.14 Regressie-analyse op sportdeelname naar dimensie Opleiding/kennis: cognitieve en niet-cognitieve sporten (ongestandaardiseerde b's).

Kenmerk	Cognitief				Niet Cognitief			
	A model 1	A model 5	B model 1	B model 5	A model 1	A model 5	B model 1	B model 5
(Constante)	0,209**	0,192**	0,260**	0,337**	3,692**	2,235**	2,329**	1,401**
Geslacht								
<i>Man</i>								
Vrouw	-0,065**	-0,072**	-0,074**	-0,086**	-0,510**	-0,611**	-0,642**	-0,768**
Leeftijd	-0,061**	-0,055**	-0,070**	-0,068**	-0,799**	-0,662**	-0,535**	-0,405**
Etniciteit								
<i>A Autochtoon</i>								
Allochtoon	0,008	0,017			-0,891**	-0,603**		
<i>B Surinaams</i>								
Turks			-0,056**	-0,059**			-0,353**	-0,304**
Marokkaans			-0,053*	-0,051*			-0,211	-0,043
Hoeveelheid vrijetijd		-0,001		-0,001*		-0,006**		-0,004
Inkomensniveau		0,000		-0,007		0,042		-0,001
Opleidingsniveau		0,016		0,006		0,592**		0,480**
Generatie								
<i>Eerste generatie</i>								
Tweede generatie			0,026	0,024			0,680**	0,647**
N	1479	1320	1071	932	1479	1320	1071	932
R Square	3,0	3,0	4,9	5,4	14,0	17,4	15,9	18,5
Adjusted R Square	2,8	2,6	4,4	4,6	13,9	17,0	15,5	17,8

Noot: * Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

A: regressie-analyse op cultuurdeelname van autochtonen en allochtonen.

B: regressie-analyse op cultuurdeelname van Surinamers, Turken, Marokkanen en eerste en tweede generatie.

Cursief: Cursief gedrukte variabelen geven de referentiegroep weer.

Met behulp van de bivariate correlatie-coëfficiënt Spearmans's Rho is berekend dat er geen variabelen hoger dan 0,7 met elkaar correleren.

In de analyses worden missing values meegenomen als 'exclude cases listwise'. De resultaten in de tabel wijken deels af van de resultaten wanneer missing values als 'exclude cases pairwise' worden meegenomen. Alleen bij de deelname aan cognitieve sporten onder allochtonen zijn in model 1 de verschillen Sur-Tur en Sur-Mar niet significant en het verschil 1^egen-2^egen wel significant!; in model 5 zijn de verschillen Sur-Tur en Sur-Mar niet significant en het effect van hoeveelheid beschikbare vrijetijd niet significant. Voor de deelname aan niet-cognitieve sporten onder allochtonen, zijn in model 1 de verschillen Sur-Tur ruim 90% groter, Sur-Mar ruim twee maal groter en significant en 1^egen – 2^egen ruim 20% groter; in model 5 is het verschil Sur-Tur ruim 60% groter, Sur-Mar ruim zes maal groter en significant en het effect van opleidingsniveau 17% groter.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

De resultaten van deelname aan niet-cognitieve sport staan daar recht tegenover. Autochtonen nemen meer deel dan allochtonen (A, model 1) en de tweede generatie neemt meer deel dan de eerste generatie (B, model 1). Surinamers nemen wel meer deel dan Turken, maar tussen Surinamers en Marokkanen is geen significant verschil in deelname (B, model 1). De informatieverwerkingstheorie gaat dus alleen op voor Surinamers en Marokkanen; zij verschillen meer in deelname aan cognitieve sport dan in deelname aan niet-cognitieve sport.

Is het opleidingsniveau wel van invloed op de deelname aan niet-cognitieve sport? Tabel 5.14 geeft weer dat een hoger opleidingsniveau tot een hogere deelname aan niet-cognitieve sport leidt van zowel autochtonen als allochtonen (A, model 5; B, model 5). Opleidingsniveau heeft echter niet het sterkste effect. Uit de beta's van model 5 (A) blijkt dat de deelname aan niet-cognitieve sporten van autochtonen en allochtonen voornamelijk bepaald wordt door leeftijd. Geslacht en opleidingsniveau zijn beide gelijk van sterkte. De deelname van allochtonen onderling wordt voornamelijk bepaald door geslacht. Ook hier zijn leeftijd en opleidingsniveau beide van gelijke sterkte.

Wat vertelt daarnaast een indeling naar wel/niet deelname en het aantal keer dat wordt deelgenomen (tabel VII, bijlage IV)? Het hogere opleidingsniveau verklaart voor ongeveer een vierde waarom autochtonen (dan allochtonen), Surinamers (dan Turken en Marokkanen) en de tweede generatie allochtonen (dan de eerste generatie) eerder deelnemen aan niet-cognitieve sport. Het verklaart zelfs geheel waarom Surinamers eerder deelnemen dan Marokkanen. Het is opvallend dat bij de cognitieve sport niet het opleidingsniveau, maar de hoeveelheid vrije tijd van invloed is op deelname onder allochtonen. De geringere hoeveelheid vrije tijd onder Surinamers verklaart voor slechts 2% waarom Surinamers eerder deelnemen aan cognitieve sport dan Turken, maar het verklaart geheel waarom Surinamers eerder deelnemen dan Marokkanen. Dit is opmerkelijk aangezien de hoeveelheid vrije tijd nog niet eerder een grotere rol heeft gespeeld dan het opleidingsniveau. Wanneer eenmaal aan sport wordt deel genomen²⁰, dan heeft het opleidingsniveau als enige nog een significant effect op de hogere deelname van autochtonen ten opzichte van allochtonen aan niet-cognitieve sport (18%). Surinamers, Turken en Marokkanen verschillen niet meer van elkaar in deelname aan niet-cognitieve sport. Waarom de tweede generatie ook nog steeds meer deelneemt dan de eerste generatie, kan niet met het model verklaard worden.

²⁰ Er is geen regressie-analyse mogelijk op het aantal keer dat aan cognitieve sport wordt deelgenomen. Cognitieve sport bestaat namelijk alleen uit de sport 'denksport'. Dus is het maximaal mogelijk hier een 1 (=ja) te scoren. Hierop is geen regressie-analyse op mogelijk.

Samenvattend: Het opleidingsniveau verklaart deels waarom autochtonen meer deelnemen aan niet-cognitieve sport dan allochtonen. Ook verklaart het deels waarom Surinamers (dan Turken) en de tweede generatie allochtonen (dan de eerste generatie) meer aan niet-cognitieve sport deelnemen. Het gaat hier met name om de keuze om wel of niet deel te nemen. Wanneer men eenmaal sport, leidt een hoger opleidingsniveau alleen nog tot een significant hogere deelname aan niet-cognitieve sport van autochtonen ten opzichte van allochtonen. Surinamers en Marokkanen verschillen meer van elkaar in cognitieve sport. De geringere hoeveelheid vrije tijd van Surinamers is hier in heel beperkte mate op van invloed.

5.3 Algemene samenvatting

De hogere deelname aan cultuur en sport onder autochtonen ten opzichte van allochtonen, wordt met name veroorzaakt door het hogere opleidingsniveau van autochtonen en nauwelijks door de geringere hoeveelheid vrije tijd of het hogere inkomensniveau. Bij sportdeelname is het belangrijk op te merken dat opleidingsniveau hoofdzakelijk alleen van invloed is op het wel of niet deelnemen en dat er geen belemmering meer van uit gaat wanneer eenmaal gesport wordt. Wanneer gekeken wordt naar de deelname naar dimensies, is het opvallend dat het opleidingsniveau bij de cultuurdeelname minder kan verklaren dan bij de sportdeelname. De hogere deelname van autochtonen ten opzichte van allochtonen aan niet-flexibele (dan flexibele) cultuur en hoge (dan lage) cultuur kan deels verklaard worden door het hogere opleidingsniveau, maar de hogere deelname aan dure (dan niet-dure) cultuur niet. Bij sport kan daarentegen de hogere deelname aan flexibele (dan niet-flexibele) sport, niet-dure (dan dure) sport en niet-cognitieve (dan cognitieve) sport wel deels verklaard worden door het hogere opleidingsniveau. Het gaat hier met name om de wel of niet deelname. Wanneer eenmaal aan deze soorten sport wordt deelgenomen, leidt een hoger opleidingsniveau alleen tot een hogere deelname aan niet-flexibele en niet-cognitieve sporten van autochtonen ten opzichte van allochtonen. Het is niet duidelijk waarom autochtonen vaker deelnemen aan dure sporten dan allochtonen.

Ook onder allochtonen verklaart het opleidingsniveau meer dan de hoeveelheid beschikbare vrije tijd en het inkomensniveau. Het opleidingsniveau is echter minder sterk van invloed op verschillen onder allochtonen dan op verschillen tussen autochtonen en allochtonen. Zo kan het hogere opleidingsniveau alleen deels verklaren waarom Surinamers meer aan cultuur deelnemen dan Marokkanen. Het is niet duidelijk waarom Surinamers meer aan cultuur deelnemen dan Turken. In sportdeelname verschillen Surinamers, Turken en Marokkanen zelfs niet. Wanneer men kijkt naar de dimensies van cultuurdeelname valt op dat

het hogere opleidingsniveau van autochtonen tot grotere verschillen in deelname aan flexibele (dan niet-flexibele) cultuur en niet-dure (dan dure) cultuur leidt. Het is niet duidelijk waarom allochtonen met name minder deelnemen aan lage (dan hoge) cultuur ten opzichte van autochtonen. Wanneer men kijkt naar de dimensies van sportdeelname valt op dat het hogere opleidingsniveau van Surinamers tot een groter verschil in deelname aan niet-dure (dan dure) sporten leidt ten opzichte van Turken en Marokkanen en tot een grotere deelname aan niet-cognitieve (dan cognitieve) sport van Surinamers ten opzichte van Turken. Ook leidt het hogere opleidingsniveau van Surinamers tot een groter verschil in deelname aan flexibele (dan niet-flexibele) sport ten opzichte van Marokkanen. Het is niet duidelijk waarom Surinamers meer deelnemen aan flexibele (dan niet-flexibele) sport ten opzichte van Turken en waarom Surinamers meer deelnemen aan cognitieve (dan niet-cognitieve) sporten ten opzichte van Marokkanen.

Tussen de eerste en tweede generatie heeft het opleidingsniveau een grotere invloed dan onder Surinamers, Turken en Marokkanen. Het hogere opleidingsniveau van de tweede generatie leidt tot een hogere deelname aan cultuur en sport ten opzichte van de eerste generatie. Bij de deelname naar de dimensies, leidt het hogere opleidingsniveau van de tweede generatie tot een groter verschil in deelname aan flexibele (dan niet-flexibele) cultuur en niet-dure (dan dure) cultuur. Ook leidt het hogere opleidingsniveau van de tweede generatie tot een groter verschil in deelname aan niet-dure (dan dure) sport en niet-cognitieve (dan cognitieve) sport. Het is niet duidelijk waarom de generaties met name verschillen in lage cultuur en flexibele sporten. Het is evenmin duidelijk waarom de eerste en tweede generatie nog steeds verschillen in dure en niet-dure sporten wanneer zij daar eenmaal aan deelnemen.

Het is opvallend dat geslacht en leeftijd bij cultuurdeelname nauwelijks van invloed zijn, terwijl ze op sportdeelname juist sterke effecten hebben; mannen sporten meer dan vrouwen en hoe ouder men wordt, hoe minder men sport. Leeftijd is vooral van invloed op verschillen tussen autochtonen en allochtonen en geslacht vooral onder allochtonen.

Hoofdstuk 6 Conclusie, Discussie en Aanbevelingen

In dit hoofdstuk komen de conclusie, discussie en aanbevelingen aan bod. Naar aanleiding van de resultaten uit hoofdstuk 4 en hoofdstuk 5, wordt in paragraaf 6.1 een antwoord gegeven op de onderzoeksvragen, de conclusie. Vervolgens wordt in paragraaf 6.2 de conclusie gekoppeld aan de literatuur uit hoofdstuk 1 en aan de theorie uit hoofdstuk 2 (de discussie) en worden aanbevelingen voor vervolgonderzoek en overheidsbeleid besproken.

6.1 Conclusie

In dit onderzoek staan twee vraagstellingen centraal. De eerste vraagstelling gaat in op de mate waarin autochtonen en allochtonen onderling verschillen in hun cultuur- en sportdeelname. De tweede vraagstelling gaat in op de mate waarin de etnische groepsverschillen verklaard kunnen worden door de hoeveelheid vrije tijd, het inkomens- en het opleidingsniveau.

Uit de resultaten is naar voren gekomen dat allochtonen significant minder deelnemen aan cultuur en sport dan autochtonen. De grootste verschillen tussen autochtonen en allochtonen liggen met name bij de minder populaire (de ‘elite’-) cultuur zoals museumbezoek en de opera/operette. Bij sport nemen allochtonen met name minder deel aan de meer uitzonderlijke sporten zoals ‘adventure sport’ en watersport.

De verschillen tussen autochtonen en allochtonen kunnen nauwelijks worden toegeschreven aan de hoeveelheid vrije tijd of het inkomensniveau. Meer vrije tijd leidt niet tot een hogere maar tot een lagere cultuur- en sportdeelname. Een hoger inkomen leidt wel tot een hogere deelname, maar dit kan het verschil tussen autochtonen en allochtonen nauwelijks verklaren. Het opleidingsniveau heeft daarentegen een sterker effect; allochtonen nemen met name minder deel aan cultuur en sport dan autochtonen, omdat ze lager opgeleid zijn.

Wanneer er wordt gekeken naar de verschillen in deelname naar dimensies, valt op dat allochtonen ten opzichte van autochtonen met name minder deelnemen aan niet-flexibele, dure en hoge cultuur. Ook deze verschillen kunnen deels verklaard worden door het hogere opleidingsniveau van autochtonen. Het opleidingsniveau heeft namelijk een sterker positief effect op deze soorten cultuur dan op de flexibele, niet-dure en lage cultuur. Bij sport nemen autochtonen met name meer deel aan niet-flexibele, niet-dure en niet-cognitieve sporten. Ook deze verschillen worden deels veroorzaakt door het hogere opleidingsniveau van autochtonen. Het is opvallend dat de grootste verschillen tussen autochtonen en allochtonen in soorten cultuur en sport niet met elkaar overeenkomen. Het is daarnaast opmerkelijk dat een hoger

opleidingsniveau wel tot een hogere deelname aan sport leidt, maar niet tot een hogere deelname aan cognitieve (dan niet-cognitieve) sport.

Onder allochtonen zijn de verschillen in cultuur- en sportdeelname tussen de eerste en tweede generatie min of meer gelijk aan de verschillen tussen autochtonen en allochtonen. De tweede generatie neemt namelijk aan zowel cultuur als sport meer deel dan de eerste generatie. De grootste verschillen bij de deelname naar dimensies liggen bij niet-flexibele, niet-dure en lage/niet-cognitieve cultuur en sport. Generaties lijken dus geen onderscheid te maken in hun deelname naar cultuur en sport. Het hogere opleidingsniveau van de tweede generatie leidt met name tot de hogere cultuur- en sportdeelname ten opzichte van de eerste generatie. Het hogere opleidingsniveau kan echter niet verklaren waarom de eerste en tweede generatie met name verschillen in lage cultuur. Het is noemenswaardig dat het cultuur- en sportgedrag van de tweede generatie sterk lijkt op het gedrag van autochtonen. Autochtonen en de tweede generatie allochtonen verschillen zelfs niet van elkaar in de algemene sportdeelname.

Bij Surinamers, Turken en Marokkanen is het verrassend dat zij niet van elkaar verschillen in sportdeelname. Surinamers nemen wel meer deel aan cultuur dan Turken en Marokkanen en met name meer aan niet-flexibele, niet-dure en lage cultuur. Het hogere opleidingsniveau van Surinamers verklaart waarom Surinamers meer aan cultuur deelnemen dan Marokkanen. Het is echter niet duidelijk waarom Surinamers meer aan cultuur deelnemen dan Turken.

Tot slot moet opgemerkt worden dat de hoeveelheid beschikbare vrije tijd, het inkomens- maar met name het opleidingsniveau hoofdzakelijk alleen van invloed zijn op het wel of niet deelnemen aan sport. Wanneer eenmaal gesport wordt, spelen deze factoren bijna geen rol meer.

Uit bovenstaande resultaten komt duidelijk naar voren dat bij zowel cultuur- als sportdeelname, de tijdbestedingstheorie niet opgaat; meer vrije tijd leidt niet tot een hogere maar tot een lagere deelname. De tijdbestedingstheorie wordt in dit onderzoek dus verworpen. De micro-economische theorie wordt daarentegen wel bevestigd, aangezien een hoger inkomen tot een hogere deelname leidt. De theorie wordt niet bevestigd wanneer men specifiek naar soort activiteit gaat kijken; een hoger inkomen leidt niet tot een groter verschil in deelname aan dure dan aan niet-dure activiteiten. De informatieverwerkingstheorie wordt het meest bevestigd; een hogere opleiding leidt tot een hogere cultuur- en sportdeelname. Bovendien is het effect van opleiding vele malen sterker dan het effect van inkomen. De

verschillen tussen autochtonen en allochtonen onderling worden dus met name veroorzaakt door een hoger opleidingsniveau.

6.2 Discussie en aanbevelingen vervolgonderzoek

Hoe komt het dat meer vrije tijd niet leidt tot een hogere deelname? Het is niet geheel verrassend dat de tijdbestedingstheorie wordt verworpen. Uit onderzoek is namelijk al vaker gebleken dat drukke mensen meer ondernemen dan niet-drukke mensen (o.a. Gershuny, 2000). Maar ongeacht de richting van het effect, verklaart de hoeveelheid vrije tijd weinig van de gevonden verschillen in deelname. Dit is verrassend, aangezien uit ander onderzoek naar voren komt dat de hoeveelheid tijd wel tot verschillen in deelname leidt (o.a. Van Wel, 1998; Jókovi, 1999). Een mogelijke verklaring zou zijn dat in deze onderzoeken de invloed van opleidingsniveau niet is getoetst. Het zijn namelijk met name de hoger opgeleiden die het druk hebben en het opleidingsniveau zou zo het effect van de hoeveelheid tijd weg kunnen verklaren. Ook zou het verschil in uitkomsten kunnen liggen aan de operationalisering van de vrije tijd. In deze scriptie wordt de hoeveelheid vrije tijd namelijk niet direct gemeten, maar indirect aan de hand van het aantal uren besteed aan werk, school en huishoudelijke taken. Dit geeft geen garantie voor de werkelijke vrije tijd zoals mensen die zelf erkennen.

Het is daarnaast opmerkelijk dat de micro-economische theorie slechts deels bevestigd wordt. Een hoger inkomen leidt wel tot een hogere cultuur- en sportdeelname, maar waarom heeft inkomen geen sterker effect op dure dan op niet-dure culturele en sportactiviteiten? Het verschil dure en niet-dure activiteiten zou duidelijk moeten zijn, aangezien de dure cultuur met name 'uitgaande cultuur' is en dus entree vereist en de dure sporten vereisen beduidend meer kosten voor uitrusting en materialen dan de niet-dure sporten. Zou het verschil dan toch niet geheel duidelijk zijn? Of spelen andere factoren een rol die hier niet getoetst zijn, zoals de afstand die moet worden afgelegd om deel te kunnen nemen. Duurdere activiteiten zijn over het algemeen verder weg gelegen en als men bijvoorbeeld geen vervoermiddel heeft, houdt deelname al snel op. Daarbij moet gezegd worden dat uit ander onderzoek wél naar voren komt dat inkomen een sterk effect heeft op deelname (o.a. Schmeink & Ten Wolde, 1999; Van der Hoogen en Van der Berg, 1997, in: Trienekens, 1999). Ook hier zou het opleidingsniveau een simpele verklaring kunnen zijn. Deze scriptie toont aan dat het opleidingsniveau een deel van het effect van inkomen wegverklaart en in bovenstaande onderzoeken is niet op de invloed van opleidingsniveau getoetst.

Daarnaast is het verrassend dat uit deze scriptie naar voren komt dat Surinamers, Turken en Marokkanen niet van elkaar verschillen in hun sportdeelname. Uit een eerder

onderzoek (Lagendijk & Van der Gugten, 1996, in: Janssens, 1996) kwam naar voren dat Surinamers en Antilianen meer sporten dan Turken en Marokkanen. Een mogelijke verklaring voor het verschil in uitkomsten zou de definitie van sportdeelname zijn. Het onderzoek van Lagendijk en Van der Gugten gaat over sportdeelname bij verenigingen, terwijl in dit onderzoek sportdeelname wordt gemeten aan de hand van het aantal sporten dat iemand het afgelopen jaar heeft beoefend. De steekproefpopulaties zijn dus ook verschillend; individuen van sportverenigingen tegenover individuen uit een stad die binnen- en buiten verenigingsverband sporten. Dit zou tot verschillende uitkomsten kunnen leiden.

Tot slot bevestigt dit onderzoek niet dat autochtonen en de tweede generatie allochtonen in gelijke mate deelnemen aan cultuur, na het controleren van factoren (in dit geval; verschillen in hoeveelheid tijd, inkomens- en opleidingsniveau). Uit onderzoeken van o.a. Van Wel (1998, in: Trienekens, 1999) en Jókovi (1999) komt naar voren dat autochtonen en de tweede generatie allochtonen niet meer van elkaar verschillen in cultuurdeelname. Wordt dit verschil in uitkomst veroorzaakt door de andere factoren (zoals de culturele activiteit van gezinsleden) waar deze onderzoeken wel voor controleren en deze scriptie niet? Het opleidingsniveau in deze scriptie verklaart over het algemeen een derde van de verschillen in cultuur- en sportdeelname. Er zijn dus nog meerdere factoren van invloed. Hiertoe zou de culturele activiteit van de gezinsleden kunnen behoren. Ook zou cultuur in het algemeen een rol kunnen spelen bij de verschillen in cultuur- en sportdeelname. Turken en Marokkanen hebben tenslotte hele andere gebruiken en gewoonten dan autochtonen en dit zou ook tot verschillen in deelname kunnen leiden.

Een eerste aanbeveling voor vervolgonderzoek zou zijn om de invloed van ouders en gezinsleden op de sportdeelname te onderzoeken. Het opleidingsniveau kan voor ongeveer een derde het verschil in deelname tussen autochtonen en allochtonen verklaren. En uit eerder onderzoek is gebleken dat de culturele activiteit van ouders de cultuurdeelname van allochtone kinderen positief beïnvloed (Van Wel, 1998, in: Trienekens, 1999; Van Iperen, 2002). Allochtonen en autochtonen verschillen niet in cultuurdeelname wanneer voor deze factor constant wordt gehouden. Het is te verwachten dat de sportieve activiteit van ouders ook van invloed is op hun kinderen, aangezien ouders als voorbeeld worden gezien.

Een tweede aanbeveling is om dieper in te gaan op de hogere cultuurdeelname onder Surinamers ten opzichte van Turken. Het is opmerkelijk dat het opleidingsniveau nauwelijks kan verklaren waarom Surinamers meer aan cultuur deelnemen dan Turken. Dit zou kunnen liggen aan de data. In dit onderzoek lijkt het opleidingsniveau van Turken meer op het

opleidingsniveau van Surinamers dan op die van Marokkanen. Dit geringe opleidingsverschil tussen Surinamers en Turken kan verklaren dat het opleidingsniveau niet tot verschillen in deelname tussen Surinamers en Turken leidt. Of zou de cultuur een rol spelen? Turken zouden “kuddedieren” zijn en Marokkanen “individualisten” (Van Amerongen, 2005). Marokkanen passen wat dat betreft beter in de Nederlandse (oftewel; westerse, individualistische) samenleving. Turken volgen meer hun eigen culturele gewoonten en dit maakt opleiding minder belangrijk. Zou deze meer collectivistische visie van Turken verklaren waarom opleiding het verschil in deelname tussen Surinamers en Turken niet kan verklaren? Om dit te achterhalen is het noodzakelijk om in vervolgonderzoek dieper in te gaan op de verschillen in culturele visies tussen Turken, Marokkanen en Surinamers en te onderzoeken in hoeverre deze visies van invloed zijn op de vrijetijdsbesteding.

Daarnaast zou het opnieuw meten van bepaalde variabelen, cognitieve en niet-cognitieve sport, tot betere resultaten kunnen leiden. Het opleidingsniveau is als belangrijkste factor naar voren gekomen voor cultuur- en sportdeelname. Het leidt echter niet tot grotere verschillen in cognitieve dan niet-cognitieve sporten. Dit zou kunnen liggen aan de meting. Allereerst is het moeilijk om in sport een onderscheid te maken naar opleidingsniveau, omdat er geen sporten zijn die een duidelijk verband hebben met opleidingsniveau. Daarnaast bestaat de cognitieve sport in dit onderzoek slechts uit één hoofdsport (denksport). Dit bemoeilijkt het kunnen uitvoeren van goede analyses. Om toch betrouwbare resultaten te verkrijgen, is het voor vervolgonderzoek belangrijk om een groter aantal cognitieve sporten te onderzoeken. Aangezien het onderscheid cognitief-niet cognitief echter moeilijk te maken is, zou ook gedacht kunnen worden aan een andere operationalisatie van intelligentie/opleiding. Naast het denken speelt bij intelligentie ook (praktisch) inzicht een rol. Als men in vervolgonderzoek intelligentie laat bepalen door deze twee facetten, ontstaat een andere indeling van sporten naar opleidingsniveau. Dit zou wellicht tot betere resultaten kunnen leiden.

Als beleidsaanbeveling geldt het blijven stimuleren van hoger onderwijs onder allochtonen. Het is in dit onderzoek nogmaals bewezen dat een hoger opleidingsniveau tot een hogere sport- en met name een hogere cultuurdeelname leidt. Aangezien het promoten van hoger onderwijs voornamelijk gericht is op de scholen en de leerlingen zelf, is het belangrijk dat allochtone ouders ook gestimuleerd worden. Zij staan vaak sceptisch tegenover (hoger) onderwijs van hun kind, omdat ze denken dat het kind dan haar eigen cultuur verliest. Allochtone ouders moeten meer betrokken worden in het onderwijs van hun kind en via speciale allochtone ouderavonden gewezen worden op het belang van onderwijs. Dan wordt het kind voortaan ook van thuis uit gestimuleerd om deel te nemen aan hoger onderwijs.

Literatuurlijst

Boeken en artikelen:

Bourdieu, P. (1984). Distinction : a social critique of the judgement of taste, Londen: Routledge & Kegan Paul.

Breedveld, K., Goossens, R., Van Bottenburg, M., Ooijendijk, W., Hildebrandt, V., Stiggelbout, M., Lucassen, J. & Van der Poel, H. (2003). Rapportage Sport 2003, Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Centraal Bureau voor de Statistiek, (2004). Allochtonen in Nederland: 2004, Den Haag: OBT bv.

Drenth, P.J.D. & Sijtsma, K. (1990). Testtheorie: Inleiding in de theorie van de psychologische test en zijn toepassingen, Houten/Antwerpen: Bohn Stafleu Van Loghum.

Dagevos, J., Gijsberts, M. & Van Praag, C. (2003). Rapportage Minderheden: Onderwijs, arbeid en sociaal-culturele integratie, Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Fennema, M., Tillie, J., Van Heelsum, A., Berger, M. & Wolff, R. (2001). De politieke integratie van etnische minderheden in Nederland. Migrantenstudies, vol.17, p.142-157.

Ganzeboom, H. (1989). Cultuurdeelname in Nederland, Assen: Van Gorcum.

Ganzeboom, H. (2003). Cultuur en Educatie 7: Jaren van onderscheid. Trends in cultuurdeelname in Nederland, Utrecht: Cultuurnetwerk Nederland

Gershuny, J. (2000). Changing times: Work and leisure in postindustrial society, Oxford: Oxford University Press.

Janssens, J. (1996). Sport en allochtonen: Een themaprogramma voor verenigingskader over opvang van en omgang met allochtonen in de sportvereniging, Arnhem: NOC*NSF.

Jókovi, M. (1999). Vrijtijdsbesteding van de 1e en 2e generatie Turken, Marokkanen en

Surinamers. Vrijetijdstudies, vol.17, p. 7-24.

Latten, J., Nicolaas, H. & Wittebrood, K. (2005). Concentratie allochtonen toegenomen, CBS, 2005.

Linder, S.B. (1970). The harried leisure class, New York: Columbia University Press.

Mulder, S. & Van Kleef, P. (1999). Turken en Marokkanen als doelgroep - Beschrijving van een recent onderzoek naar communicatie met allochtonen. Hoeveel weten we eigenlijk van deze doelgroep en is een specifieke benadering vereist?. Comma, vol.11, p.18-21

Van der Poel, H. (1999). Tijd voor Vrijheid: Inleiding tot de studie van de vrijetijd, Amsterdam: Boom.

Roode, A. & Rhee, M. (2004). Staat van Rotterdam 2004, Rotterdam: COS.

Schmeink, H. & Ten Wolde, S. (1999). Recreatiewensen allochtonen. Recreatie en toerisme: maandblad voor recreatie, toerisme, milieu en landschap, (January) p. 6-9.

Scott, P. & Spencer, C. (1998). Psychology : a contemporary introduction, Malden: Blackwell.

Stiglitz, J.E. & Driffill, J. (2000). Economics, New York: W.W. Norton & Company, Inc.

Trienekens, S. (1999). Kunst, cultuur en allochtonen - Cultuurparticipatie van allochtonen. Vrijetijdstudies, vol. 17, p. 47-61.

Trienekens, S. (2002). 'Colourful' distinction: the role of ethnicity and ethnic orientation in cultural consumption. Poetics, vol. 30, p. 281-298.

De Valk, H. (2001). Oude en nieuwe allochtonen in Nederland: een demografisch profiel, Den Haag: WRR.

De Valk, H., Esveldt, I., Henkens, K. en Liefbroer, A.C. (2001). De een is de ander niet: patronen van gezinsvorming onder allochtonen in Nederland. Bevolking en gezin, nr.3, p.67-96.

Veenman, J. & Roelandt, Th. (1994). Onzeker bestaan : de maatschappelijke positie van Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen in Nederland, Amsterdam: Boom.

Verhoeff, R. & Ganzeboom, H. (1992). Cultuur en publiek : multidisciplinaire opstellen over de publieke belangstelling voor kunst en cultuur in Nederland, Amsterdam: SISWO.

Weijters, G. & Scheepers, P. (2003). Verschillen in sociale integratie tussen etnische groepen: beschrijving en verklaring. Mensch en maatschappij, vol.78, p.144-157.

Internet:

Nederlandse Vereniging van Bioscoopexploitanten, (2005). Filmfonds slaat plank volledig mis, gevonden op www.nvbinfo centrum.nl/?id=1629.

Centraal Bureau voor de Statistiek, (2003). Allochtonen in Nederland: Demografie van allochtonen, historie en prognose, gevonden op www.cbs.nl (webmagazine CBS).

Centraal Bureau voor de Statistiek, (2004). Bevolking grote steden verandert in hoog tempo, gevonden op www.cbs.nl (webmagazine CBS).

Centraal Bureau voor de Statistiek (2005). Tabel 'Beroepsbevolking; naar regio', 1996-2004, gevonden op www.statline.cbs.nl.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2005). Tabel 'Participatie vrije tijd', 1997-2004, gevonden op www.statline.cbs.nl.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2005). Tabel 'Personen met laag inkomen; personen in huishoudens rond de lage inkomensgrens en het sociaal minimum naar inkomensgroep van het huishouden en persoonskenmerken', 2000-2003, gevonden op www.statline.cbs.nl.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2005). Tabel 'Personen gemiddelde inkomens; aantal personen en gemiddeld jaarinkomen naar geslacht, sociaal economische categorie, persoonskenmerken en inkomensbegrip', 2001-2003, gevonden op www.statline.cbs.nl.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2005). Tabel 'Regionale Kerncijfers Nederland', 1995-2005, gevonden op www.statline.cbs.nl.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2005). Tabel 'Tijdsbesteding per dag', in 2003, gevonden op www.statline.cbs.nl.

Centrum voor Onderzoek en Statistiek (2004). Tabel 'Opleidingsniveau van de bevolking van Rotterdam naar etniciteit', 1994-2004, gevonden op www.onderwijsalmanak.nl.

Sociaal Cultureel Planbureau en partners (2001). Uitkomsten Tijdsbestedingsonderzoek 1975-2000, gevonden op www.tijdsbesteding.nl.

Sociaal Cultureel Planbureau (2003). Tabel 'Deelname aan sport, exclusief fiets-/wandelsport', 1979-1999, gevonden op www.scp.nl.

Krant:

Van Amerongen, A. (2005, 29 september). Haakneuzen, hebben we dat niet eerder gehoord?, *Het Parool*.

Bijlage I: Achtergrond van de vrijetijd

De verdeling van de vrijetijd

In Nederland is de hoeveelheid vrijetijd per week de laatste jaren sterk afgenomen (tabel I.I). Hoewel het gemiddelde aantal uren vrijetijd in de periode 1975-1985 is gestegen van 47,9 uur tot 49,0 uur, is het aantal uren vanaf 1985 alleen maar gedaald. In 2000 heeft de gemiddelde Nederlander 44,8 uren vrijetijd per week.

Tabel I.I Hoeveelheid vrijetijd van de bevolking vanaf 12 jaar, 1975-2000, in aantal uren vrijetijd per week.

	1975	1980	1985	1990	1995	2000
Vrijetijd	47,9	46,9	49,0	47,2	47,3	44,8

Bron: SCP en partners, 2001.

Deze uren vrijetijd per week gelden niet voor iedereen in dezelfde mate. Het aantal uren verschilt naar geslacht, leeftijd en maatschappelijke positie (zie tabel I.II).

Allereerst het verschil naar geslacht. Vanaf 1975 is bekend dat mannen gemiddeld over meer vrijetijd beschikken dan vrouwen. In 1975 hadden mannen 49,6 uur vrijetijd per week en vrouwen 46,2 uur. In 2000 is dit aantal terug gelopen naar 45,5 uur voor mannen en 44,1 uur voor vrouwen. Het verschil is dus terug gelopen van 3,4 uur in 1975 naar 1,4 uur in 2000, maar mannen hebben gemiddeld nog altijd meer vrijetijd per week dan vrouwen.

Ten tweede zijn er verschillen naar leeftijd. Uit tabel I.II komt naar voren dat in 2000 geldt; hoe ouder men wordt, hoe meer uren vrijetijd per week men heeft. Zo heeft de categorie 12- tot 19-jarigen gemiddeld 36,8 uur vrijetijd per week en de categorie 65 jaar en ouder gemiddeld 58,6 uur. Verder valt op dat ten opzichte van 1975 de hoeveelheid vrijetijd is gedaald voor alle categorieën behalve voor de 65-plussers. Zij hebben in 2000 meer vrijetijd dan in 1975. De categorie 50- tot 64-jarigen kent slechts een kleine daling. Het is de bevolking van 12 tot en met 49 jaar die beduidend minder vrijetijd per week heeft en dan met name de groep 12- tot 19-jarigen.

Ten derde bestaan er verschillen in de hoeveelheid vrijetijd naar maatschappelijke positie. Tabel I.II laat duidelijk zien dat de minste vrijetijd per week toekomt aan de mensen met arbeid en aan de schoolgaande/studerende jeugd (resp. 39,9 uur en 38,5 uur per week). De meeste vrijetijd hebben de AOW-ers en gepensioneerden (59,3 uur). Daar tussen liggen de huisvrouwen met 49,1 uur en de werklozen en arbeidsongeschikten met 55,1 uur. Verder valt op dat ten opzichte van 1975 de hoeveelheid vrijetijd in 2000 van alle groepen is gedaald, behalve van de groep huisvrouwen. Huisvrouwen hebben in 2000 meer vrijetijd per week dan in 1975. De groep werklozen en arbeidsongeschikten hebben met 13,2 uur de meeste vrijetijd moeten inleveren.

Tabel I.II Hoeveelheid vrijetijd naar geslacht, leeftijd en maatschappelijke positie van de bevolking vanaf 12 jaar, 1975-2000, in aantal uren vrijetijd per week.

	1975	1980	1985	1990	1995	2000
Mannen	49,6	48,7	50,4	48,2	47,9	45,5
Vrouwen	46,2	45,2	47,6	46,2	46,8	44,1
12-19 jr	44,2	41,6	42,6	39,6	40,9	36,8
20-34 jr	44,8	43,8	45,0	43,1	39,4	39,4
35-49 jr	46,9	44,8	46,4	44,3	41,0	41,0
50-64 jr	50,5	51,5	54,5	55,4	49,5	49,5
65 jr en ouder	57,0	57,4	61,6	59,3	58,6	58,6
Werkend	45,1	43,3	43,7	42,5	41,1	39,9
AOW-gepensioneerd	62,5	62,6	65,4	62,2	63,8	59,3
Werkloos, arbeidsongeschikt	68,3	62,3	64,2	60,4	59,7	55,1
Huisvrouw	48,2	47,8	51,5	49,8	51,6	49,1
Studerend-schoolgaand	42,6	42,4	43,0	41,0	42,1	38,5

Bron: SCP en partners, 2001.

Waaraan wordt deze vrijetijd besteed? In 2003 brengt 75% van de Nederlandse bevolking zijn of haar vrijetijd door met de televisie, video, radio, cd's en cassettes. 33% besteedt deze tijd aan lezen, 23% aan spelletjes, knutselen, musiceren en toneel en 5% aan musea en theater (CBS, 2005). Kijkt men naar de rol van sport, dan kan gezegd worden dat 42% van de Nederlandse bevolking per week 1 tot 4 uur sport (CBS, 2005).

Aangezien in deze scriptie wordt gekeken naar de cultuur- en sportdeelname van autochtonen en allochtonen, zal hieronder specifiek ingegaan worden op de deelname aan deze twee vormen van vrijetijdsbesteding en de verschillen die er bestaan naar geslacht en leeftijd. Verschillen naar maatschappelijke positie worden hier buiten beschouwing gelaten, aangezien de maatschappelijke positie bij het theoretisch kader aan bod komt.

Cultuur

Het is niet makkelijk om uitspraken te doen over de algemene cultuurdeelname van de Nederlandse bevolking. Er bestaat namelijk niet één definitie van cultuurdeelname en daarom is het niet duidelijk welke culturele activiteiten wel en welke niet tot cultuurdeelname behoren. Hieronder zal de deelname aan enkele willekeurige culturele activiteiten worden beschreven; toneel, bioscoop, musea en concerten (tabel I.III).

Allereerst het toneelbezoek. Toneel wordt sinds 1997 veel minder door de Nederlandse bevolking bezocht dan bioscoop, musea of concerten. In 2004 ging 7% van de Nederlandse bevolking meer dan 3 keer naar een toneelvoorstelling. Dit percentage

schommelt sinds 1997 rond 7 á 9 %, maar ligt vanaf 2001 constant op 7%. De bioscoop trekt daarentegen de meeste Nederlanders. In 2004 ging 19% meer dan 3 keer per jaar naar de bioscoop. Dit percentage ligt sinds 1997 rond de 18 á 20%. Met deze percentages is bioscoopbezoek de grootste culturele activiteit waaraan wordt deelgenomen. Het museum- en concertbezoek ligt hier tussen in. In 2004 gaat 13% van de Nederlandse bevolking 3 tot 11 keer naar het museum en 1% gaat 11 keer of vaker. In 2004 gaat ook 13% van de Nederlanders meer dan 3 keer naar een concert. In 1997 lag dit percentage nog op 16%. Een onderverdeling naar “popconcert”, “klassiek concert” en “ander concert” maakt duidelijk dat in 2004 de meeste Nederlanders een popconcert bezoeken (7%) en dat een klassiek concert (1%) of een ander concert (2%) veel minder worden bezocht.

Tabel I. III Cultuurdeelname van de bevolking vanaf 12 jaar, 1997-2004, in procenten.

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Museum (3-11 pj)	13	14	14	14	13	14	14	13
Museum (>11 pj)	3	3	3	3	1	1	1	1
Concert (>3 pj)	16	16	16	16	14	13	13	13
Popconcert (>3 pj)	8	-	-	-	8	-	7	-
Klassiek concert (>3 pj)	2	-	-	-	2	-	1	-
Ander concert (>3 pj)	2	-	-	-	3	-	2	-
Toneel (>3 pj)	7	8	8	9	7	7	7	7
Bioscoop (>3 pj)	18	20	19	20	17	18	20	19

Bron: CBS, 2005.

Cultuur en geslacht

De deelname aan cultuur is niet gelijk voor mannen en vrouwen (tabel I.IV). Zo gaan in 2004 over het algemeen net wat meer vrouwen dan mannen naar het museum. Ook bezoeken in 2004 meer vrouwen dan mannen toneelvoorstellingen. Bij het bezoeken van een concert bestaat geen verschil tussen mannen en vrouwen. Van de mannen en vrouwen brengt 13% in 2004 hier een bezoek aan. Wanneer echter specifieker naar popconcerten en klassieke concerten wordt gekeken, kan gezegd worden dat mannen vaker een popconcert bezoeken dan vrouwen (resp. 9% en 6%) en vrouwen vaker een klassiek concert dan mannen (resp. 2% en 1%). Bij bioscoopbezoek is er over de jaren heen weinig verschil op te merken. Beide groepen gaan in deze periode ongeveer even vaak naar de bioscoop. In 2004 gingen echter iets meer vrouwen dan mannen naar de bioscoop.

Tabel I.IV Cultuurdeelname naar geslacht van de bevolking vanaf 12 jaar, in 2004, in procenten.

	Museum 3-11 pj	Concert >3 pj	Toneel >3 pj	Bioscoop >3 pj
Man	13	13	6	18
Vrouw	14	13	8	19

Bron: CBS, 2005.

Cultuur en leeftijd

Niet alleen zijn verschillen in cultuurdeelname op te merken tussen mannen en vrouwen, maar ook zijn er verschillen naar leeftijd (tabel I.V). Zo bezoeken in 2004 vooral de oudere mensen tot 75 jaar musea en toneelvoorstellingen. Daarentegen bezoeken de meeste jongeren in 2004 de bioscoop en concerten. De grootste leeftijdsverschillen zijn merkbaar bij bioscoopbezoek. Zo gaat 40% van de 18- tot 24-jarigen en slechts 5% van de 55-plussers meer dan 3 keer per jaar naar de bioscoop. Bij bioscoopbezoek geldt dat hoe ouder men is, hoe minder men naar de bioscoop gaat.

Tabel I.V Cultuurdeelname naar leeftijd van de bevolking vanaf 12 jaar, in 2004, in procenten.

	Museum 3-11 pj	Concert >3 pj	Toneel >3 pj	Bioscoop >3 pj
12-17 jarigen	13	8	6	40
18-24 jarigen	10	15	6	40
25-34 jarigen	9	15	7	28
35-44 jarigen	12	13	6	20
45-54 jarigen	16	14	9	15
55-64 jarigen	19	14	9	5
65-74 jarigen	17	12	7	3
75 jaar en ouder	9	9	3	1
Totaal	13	13	7	19

Bron: CBS, 2005.

Sport

Over het algemeen kan gezegd worden dat het aantal sportende Nederlanders de afgelopen jaren is gestegen (tabel I.VI). Nam in 1979 52,5% van de Nederlandse bevolking deel aan sport, in 1999 is dit percentage opgelopen tot 64,9%. Als fietsen en wandelen ook tot sportdeelname worden gerekend, sport in 1999 zelfs 68,9%.

Tabel I.VI Sportdeelname van de bevolking van 6-79 jaar, 1979-1999, in procenten.

	1979	1983	1987	1991	1995	1999
Exclusief fiets-/wandelsport	52,5	58,8	58,5	62,6	63,5	64,9
Inclusief fiets-/wandelsport	-	-	-	65,9	67,2	68,9

Bron: SCP, 2003.

De gegevens van het CBS lopen verder dan de gegevens van het SCP. Tabel I.VII toont dat in 2004 42% van de Nederlanders sport. Dit percentage is lichtelijk toegenomen ten opzichte van 1999. In dat jaar nam 41% van de Nederlandse bevolking deel aan sport²¹.

Tabel I.VII (Lichamelijke) sportdeelname van de bevolking vanaf 12 jaar, 1999-2004, in procenten.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Sport	41	41	42	42	42	42

Bron: CBS, 2005

Sport en geslacht

Mannen en vrouwen verschillen in sportdeelname (tabel I.VIII en I.IX). In 1979 sportten mannen 5% meer dan vrouwen en vanaf 1995 sporten vrouwen net wat meer dan mannen. Het aantal sportende vrouwen is namelijk in de periode 1979-1999 met 15,6% toegenomen en het aantal sportende mannen met slechts 9,1%. In 1999 sporten vrouwen met 65,1% net 0,5% meer dan mannen.

Tabel I.VIII Sportdeelname naar geslacht van de bevolking van 6-79 jaar, 1979-1999, in procenten.

	1979	1983	1987	1991	1995	1999
Man	55,5	61,4	59,8	62,9	63,1	64,6
Vrouw	49,5	56,3	57,3	62,2	63,9	65,1

Bron: SCP, 2003.

De gegevens van het CBS reiken ook hier verder dan de gegevens van het SCP. In 2004 sporten vrouwen nog altijd meer dan mannen. Bij de vrouwen neemt 45% deel aan sport en bij de mannen 39%²².

Tabel I.IX (Lichamelijke) sportdeelname naar geslacht van de bevolking vanaf 12 jaar, 1999-2004, in procenten.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Man	38	39	39	39	39	39
Vrouw	43	43	44	44	44	45

Bron: CBS, 2005

²¹⁺²²Opmerkelijk is dat de percentages van het CBS lager liggen dan de percentages van het SCP. Dit komt doordat het onderzoek van het SCP op een andere manier wordt uitgevoerd dan het onderzoek van het CBS. Zo telt het SCP onder andere de Nederlandse bevolking vanaf 6 jaar en alleen de wel of niet deelname. Het CBS telt de Nederlandse bevolking echter pas vanaf 12 jaar en telt sportdeelname pas wanneer minstens 1 tot 4 uur per week wordt gesport.

De grootste verschillen tussen mannen en vrouwen liggen bij veldvoetbal, zwemmen, gymnastiek/turnen en fitness/aerobic. Vooral bij veldvoetbal is het verschil opvallend. 16,6% van de mannen en slechts 2,5% van de vrouwen doet aan veldvoetbal. Daarentegen nemen meer vrouwen deel aan zwemmen (36,3% tegenover 28,3%), aan gymnastiek/turnen (9,1% tegenover 2,8%) en aan fitness/aerobic (16,3% tegenover 9,4%) (SCP, 2003).

Als gekeken wordt naar het aantal keer deelname, dan nemen mannen in 1999 1 keer meer aan sport deel dan de vrouw. De grootste verschillen in aantal keer deelname zijn bij auto-/motorsport, veldvoetbal en zaalvoetbal. De mannen doen 4,2 keer meer aan auto-/motorsport, 6,6 keer meer aan veldvoetbal en 12,9 keer meer aan zaalvoetbal dan de vrouwen (SCP, 2003).

Sport en leeftijd

Niet alleen verschilt sportdeelname naar geslacht, maar ook naar leeftijd (tabel I.X). Over het algemeen sport 80,7% van de jongeren en 52,1% van de oudere mensen (SCP, 2003). Dit komt ook naar voren uit tabel 2.9. In de periode 1979-1999 nemen de personen in de leeftijdscategorieën 6-11jr., 12-19jr. en 20-34jr. het meeste deel aan sport. In 1999 liggen de deelnamepercentages van deze “jonge” categorieën boven het algemene sportgemiddelde van 64,9%. Hoewel de personen in de leeftijdscategorieën 35-49jr., 50-64jr. en 65-79jr. minder sporten, zijn het wel deze categorieën die over de periode 1979-1999 de grootste toename in sportdeelname laten zien. Zo is het aantal sportende personen in de leeftijd van 50-64 jr. gestegen met 27,4% en in de leeftijd van 65-79 jr. met 26,3%. De grootste toename bij de jongere categorieën is op te merken bij de kinderen in de leeftijd van 6-11jr. en bedraagt ‘slechts’ 12,4%. De verschillen in sportdeelname tussen jong en oud nemen dus af, maar ze zijn er nog wel.

Tabel I.X Sportdeelname naar leeftijd van de bevolking van 6-79 jaar, 1979-1999, in procenten.

	1979	1983	1987	1991	1995	1999
6-11 jr	79,1	85,6	85,0	87,9	88,7	91,5
12-19 jr	80,8	84,7	81,6	83,8	84,5	86,0
20-34 jr	65,9	72,9	72,0	76,4	73,5	74,2
35-49 jr	46,2	56,6	58,0	62,2	63,6	63,2
50-64 jr	20,3	28,7	31,1	39,0	44,7	47,7
65-79 jr	8,2	14,6	19,1	23,4	25,6	34,5

Bron: SCP, 2003.

De grootste verschillen tussen de jongere en oudere mensen komen naar voren bij skaten/skeeleren, veldvoetbal en zwemmen. Zo neemt 20,4% van de jongeren deel aan skaten/skeeleren tegenover 3,3% van de oudere mensen. Bij veldvoetbal zijn de percentages respectievelijk 17,6% en 2,9% en bij zwemmen respectievelijk 42,6% en 23,9% (SCP, 2003).

Als ook hier gekeken wordt naar het aantal keer deelname, dan nemen jongeren in 1999 1,5 keer meer aan sport deel dan de ouderen. De grootste verschillen in aantal keer deelname zijn bij basketbal en honk-/softbal. Jongeren doen 16 keer meer aan basketbal en 12 keer meer aan honk-/softbal dan oudere mensen.

Bijlage II: Operationalisatie cultuurvariabelen

Tabel II.I Culturele- en sportactiviteiten naar voorwaarden van flexibele activiteiten.

	Kan elk moment van de dag gedaan worden (geen toegangstijden, zoals alleen 's avonds)	Kan mee gestopt worden zonder de rest van de activiteit te moeten missen (en weer opgepakt worden wanneer men wil)
Cultuur:		
Balletvoorstelling		
Bioscoop		
Boek lezen	X	X
Cabaret		
Dance- of houseparty		
Filmhuis		
Jazzconcert		
Concert Klas. Muz.		
Krant lezen	X	X
Museum	X	X
Musical		
Opera/Operette		
Popconcert		
Radio luisteren	X	X
Televisie kijken	X	X
Toneelvoorstelling van beroepsgezel.		

Bron: eigen bevindingen.

In tabel II.II staan de entreekosten die gemaakt moeten worden voor de uitgaande culturele activiteiten. Deze entree is gebaseerd op de entree van verschillende voorstellingen van de desbetreffende culturele activiteit. Welke voorstellingen worden meegenomen, is willekeurig gekozen. Aangezien prijzen per instelling kunnen variëren, is gekozen om per culturele activiteit drie instellingen van verschillende grootte te onderzoeken. Bij voorstellingen als musicals is er sprake van verschillende rangen van verschillende prijzen. Bij deze activiteiten is de gemiddelde rang en dus de gemiddelde prijs meegenomen. In tabel II.III staan gemiddelde prijzen per uur per activiteit.

Tabel II.II Culturele activiteiten naar gemiddelde kosten per voorstelling, vergeleken over 3 instellingen van verschillende grootte.

	1 ^e	2 ^e	3 ^e	4 ^e
Balletvoorstelling €30	Muziektheater A'dam -Notenkraker €35 -Het Zwanenmeer €35 -Lines 1 €25	Schouwburg Eindhoven -Ballet and Broadway €31 -De Notenkraker €33	Schouwburg R'dam -Scapino Ballet €16 -Koninklijk ballet van Vlaanderen €27 -Het Zwanenmeer €27	Koninklijk Theater Carré -Het Zwanenmeer €43
Bioscoop €6,78	Onderzoek NVB, 2004: €6,78			
Boek lezen €11,90	Onderzoek Speurwerk Boeken Omnibus (NIPO), 1999: f26,10 (€11,90).			
Cabaret €20	Chassé Theater -Lebbis/Jansen €20 -André van Duin €45 -Acda /Munnik €22 -Kaandorp €22	Schouwburg Tilburg -Bruers €13 -Kaandorp €23	Blauwe Kei Veghel -Schaap €14 -Impro cabaret €14 -Youp van het Hek €16	
Dance- of houseparty €38,50	-Trance Energy Utrecht €37 -Extrema Best €50 -Unique Sexy City, A'dam €28,50			
Filmhuis €7,50	Filmhuis Den Haag - €7,50	Cinecitta Tilburg - €7,50	Blauwe Kei Veghel - €7,50	
Jazzconcert €19	De Doelen R'dam -Rein de Graaff €18 -Portrait of.. €20 -Greetje Kauffeld €18			

Concert Klas. Muz. €24	Concertgebouw A'dam -Melnikov/Rudin €27,50 -Gutman/Wirsal. €27,50 -Tretiakov/Loba. €27,50	De Doelen R'dam/Kerk -Orkest vd 18 ^e eeuw €23 -Magdal. Kozena €27 -RPHO €18 t/m 35 -Orchestre €23 -2 voorstellingen in kerk: €14 en €19	Schouwburg Tilburg -Brabants Ork. €23 -Beethoven/Mozart €20 -Haydn €20	
Museum €3,16	Onderzoek CBS, 2003 €3,16			
Musical €35	Joop van den Ende -Mamma Mia €45 -Lion King €64 -Jesus Chr. Sup. €33,50 -Cabaret €45	Schouwburg Tilburg -Turks Fruit €29 -Pietje Bell €30	Blauwe Kei Veghel -Turks Fruit €32 -De wereldband €16 -West Side Story €20	
Opera/Operette €29	Chassé Theater -De Kift €14 -Barbiere di €32 -Opera Zuid €33 -Boevenkoning €14	Schouwburg Tilburg -Stichting Int. Opera €29 -Opera Zuid €35 -Die Sauberflöte €35	Schouwburg Eindhoven -Thyeste €30,50 -Carmen €35 -Barbiere di ... €37,50	Operette Zoetermeer: Operette €20
Popconcert €32	Top TicketLine Ahoy -K3 €35 -Queen in concert €27 -80's & 90's party in HMH €35			
Toneelvoorstelling van beroepsgezel. €20	Top TicketLine Ahoy -One flew over the cuckoo's	Chassé Theater: -All the great books	Schouwburg R'dam: -Robinson Crusoe, de	

nest €30	€ 19,50	vrouw en de neger €16
	-Paris Texas €20	-Phedre €14,50
	-Mama! €19,50	

Bron: eigen bevindingen.

Tabel II.III Culturele activiteiten naar kosten per uur, rangorde meest duur-minst duur.

Activiteit	Kosten per uur
Duur	
Musical	€17,50
Concert van klassieke muziek	€16,00
Balletvoorstelling	€15,00
Opera/operette	€14,50
Cabaret	€13,00
Jazzconcert	€13,00
Popconcert	€10,50
Dance- of houseparty	€10,00
Toneelvoorstelling van beroepsgezel.	€10,00
Uitgaan	€10,00
-----	-----
Niet-duur	
Filmhuis	€ 5,00
Bioscoop	€ 4,52
Boek lezen	€ 4,00
Museum	€ 1,58
Radio luisteren	€<1
Tv kijken	€<1
Krant lezen	€<1

Bron: eigen bevindingen.

Tabel II.IV Culturele activiteiten naar voorwaarden van hoge culturele activiteiten.

	Upperclass	Massa
Balletvoorstelling	X	
Bioscoop		X
Boek lezen	X	
Cabaret		X
Dance- of houseparty		X
Filmhuis	X	
Jazzconcert	X	
Concert Klas. Muz.	X	
Krant lezen	NRC, Trouw, Volkskrant	Overig
Museum	X	
Musical		X
Opera/Operette	X	
Popconcert		X
Radio luisteren	Radio 1, Radio 4	Overig
Televisie kijken	Ned. 3	Overig
Toneelvoorstelling van beroepsgezel.		X

Bron: eigen bevindingen.

Tabel II.V Sportactiviteiten naar voorwaarden van flexibele sporten.

	Kan men doen wanneer men zelf wil (dwz, zonder veel te moeten ondernemen zoals naar de locatie gaan, uitrusting voor gebruik klaar maken)
Adventure sport	
Balsport	
Cafésport	X
Denksport	X
Duursport	X
Fitheidsport	X
Vechtsport	
Watersport	
Overig	

Bron: eigen bevindingen.

Tabel II.VI Sportactiviteiten naar voorwaarden van dure sporten.

	Extra kosten voor een uitrusting, reisafstand, materialen ed.
Adventure sport	X
Balsport	
Cafésport	
Denksport	
Duursport	
Fitheidsport	
Vechtsport	
Watersport	X
Overig	

Bron: eigen bevindingen.

Tabel II.VII Sportactiviteiten naar voorwaarden van cognitieve sporten.

	Het denken heeft een prominente plaats
Adventure sport	
Balsport	
Cafésport	
Denksport	X
Duursport	
Fitheidsport	
Vechtsport	
Watersport	
Overig	

Bron: eigen bevindingen.

Bijlage III: Correlatie-matrixen

Tabel III.I Correlatiematrix met de 6 dimensies van cultuur.

Cultuur N=1479	Flexibel	Niet Flexibel	Duur	Niet Duur	Hoog	Laag
Flexibel	1	0,409**	0,366**	0,899**	0,605**	0,581**
Niet Flexibel		1	0,972**	0,640**	0,761**	0,854**
Duur			1	0,524**	0,737**	0,817**
Niet Duur				1	0,701**	0,731**
Hoog					1	0,514**
Laag						1

Noot: * Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Tabel III.II Correlatiematrix met de 6 dimensies van sport.

Sport N=1479	Flexibel	Niet Flexibel	Duur	Niet Duur	Cognitief	Niet Cognitief
Flexibel	1	0,557**	0,426**	0,922**	0,519**	0,852**
Niet Flexibel		1	0,816**	0,768**	0,430**	0,877**
Duur			1	0,469**	0,190**	0,736**
Niet Duur				1	0,591**	0,919**
Cognitief					1	0,357**
Niet Cognitief						1

Noot: * Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Tabel III.III Correlatiematrix (Spearman's Rho) voor de afhankelijke en onafhankelijke variabelen.

	Cult. Deelname	Sport Deelname	Geslacht	Leeftijd	Hoeveelheid Tijd	Inkomens niveau	Opleidings niveau	Dummy aut/all	Dummy Surinaams	Dummy Turks	Dummy Marokkaans	Dummy 1 ^e /2 ^e generatie
Cultuurdeelname (N=1479)	1	0,526**	0,037	-0,169**	-0,224**	0,212**	0,432**	-0,334**	0,066	-0,250**	-0,163**	0,338**
Sportdeelname (N=1479)		1	-0,120**	-0,270**	-0,162**	0,162**	0,317**	-0,236**	-0,013	-0,143**	-0,088*	0,324**
Geslacht (N=1479)			1	-0,093**	-0,028	-0,030	0,071**	0,010	0,057*	-0,028	-0,018	0,091**
Leeftijd (N=1479)				1	0,023	-0,016	-0,116**	-0,112**	0,040	-0,106**	-0,049	-0,657**
Hoeveelheid Tijd (N=1343)					1	-0,220**	-0,218**	0,180**	-0,013	0,162**	0,036	-0,112**
Inkomensniveau (N=1438)						1	0,235**	-0,170**	-0,013	-0,007	-0,188**	0,152**
Opleidingsniveau (N=1446)							1	-0,279**	-0,004	-0,140**	-0,152**	0,256**
Dummy aut/all (N=1479)								1	0,348**	0,395**	0,302**	/
Dummy Surinaams (N=1479)									1	-0,360**	-0,275**	-0,009
Dummy Turks (N=1479)										1	-0,313**	0,039
Dummy Marokkaans (N=1479)											1	-0,034
Dummy 1 ^e /2 ^e gen. (N= 1071)												1

Noot: * Sign. effect $p < 0.05$ ** Sign. effect $p < 0.01$

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Bijlage IV: Additionele tests sportdeelname

Tabel IV.I Regressie-analyse van wel/niet sportdeelname van autochtoon/allochtoon.

Kenmerk	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
(Constante)	1,227**	1,320**	1,070**	0,601**	0,627**
Etniciteit					
<i>Autochtoon</i>					
Allochtoon	-0,283**	-0,249**	-0,254**	-0,198**	-0,176**
Hoeveelheid vrijetijd		-0,003**			-0,001
Inkomensniveau			0,037**		0,018*
Opleidingsniveau				-0,138**	0,214**
Geslacht					
<i>Man</i>					
Vrouw	-0,122**	-0,139**	-0,121**	-0,194**	-0,148**
Leeftijd	-0,224**	-0,192**	-0,216**	0,237**	-0,170**
N	1479	1343	1438	1446	1320
R Square	13,5	12,4	14,2	19,8	18,1
Adjusted R Square	13,3	12,2	14,0	19,6	17,7

Noot: * Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

Cursief: Cursief gedrukte variabelen geven de referentiegroep weer.

Met behulp van de bivariate correlatie-coëfficiënt Spearmans's Rho is berekend dat er geen variabelen hoger dan 0,7 met elkaar correleren.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Tabel IV.II Regressie-analyse van hoe-vaak-sportdeelname van autochtoon/allochtoon.

Kenmerk	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
(Constante)	6,559**	7,071**	6,388**	5,642**	6,499**
Etniciteit					
<i>Autochtoon</i>					
Allochtoon	-0,496*	-0,442*	-0,464*	-0,425	-0,390
Hoeveelheid vrijetijd	/	-0,009	/	/	-0,011
Inkomensniveau	/	/	0,051	/	0,007
Opleidingsniveau	/	/	/	0,363	0,238
Geslacht					
<i>Man</i>					
Vrouw	-0,849**	-0,920**	-0,882**	-0,952**	-0,999**
Leeftijd	-1,354**	-1,339**	-1,366**	-1,320**	-1,299**
N	879	831	862	859	816
R Square	7,1	7,3	7,1	7,6	7,7
Adjusted R Square	6,8	6,8	6,7	7,2	7,0

Noot: * Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

Cursief: Cursief gedrukte variabelen geven de referentiegroep weer.

Met behulp van de bivariate correlatie-coëfficiënt Spearmans's Rho is berekend dat er geen variabelen hoger dan 0,7 met elkaar correleren.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Tabel IV.III Regressie-analyse van wel/niet sportdeelname onder allochtonen.

Kenmerk	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
(Constante)	0,920**	0,982**	0,836**	0,424**	0,486**
Etniciteit					
<i>Surinaams</i>					
Turks	-0,156**	-0,164**	-0,162**	-0,122**	-0,142**
Marokkaans	-0,119**	-0,097*	-0,098*	-0,065	-0,065
Hoeveelheid vrijetijd	/	-0,002*	/	/	-0,001
Inkomensniveau	/	/	0,018	/	0,000
Opleidingsniveau	/	/	/	0,219**	0,201**
Generatie					
<i>Eerste generatie</i>					
Tweede generatie	0,162**	0,173**	0,171**	0,125**	0,134**
Geslacht					
<i>Man</i>					
Vrouw	-0,176**	-0,200**	-0,179**	-0,187**	-0,206**
Leeftijd	-0,179**	-0,143**	-0,163**	-0,158**	-0,129**
N	1071	950	1036	1044	932
R Square	14,1	13,6	14,2	18,6	17,2
Adjusted R Square	13,7	13,0	13,7	18,1	16,5

Noot: * Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

Cursief: Cursief gedrukte variabelen geven de referentiegroep weer.

Met behulp van de bivariate correlatie-coëfficiënt Spearmans's Rho is berekend dat er geen variabelen hoger dan 0,7 met elkaar correleren.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Tabel IV.IV Regressie-analyse van hoe-vaak-sportdeelname onder allochtonen.

Kenmerk	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
(Constante)	4,676**	5,232**	4,629**	4,120**	5,462**
Etniciteit					
<i>Surinaams</i>					
Turks	0,209	0,237	0,141	0,201	0,246
Marokkaans	0,098	0,171	0,074	0,150	0,205
Hoeveelheid vrijetijd	/	-0,011	/	/	-0,017*
Inkomensniveau	/	/	-0,005	/	-0,067
Opleidingsniveau	/	/	/	0,247	0,108
Generatie					
<i>Eerste generatie</i>					
Tweede generatie	1,283**	1,408**	1,388**	1,255**	1,395**
Geslacht					
<i>Man</i>					
Vrouw	-1,060**	-1,208**	-1,122**	-1,167**	-1,285**
Leeftijd	-0,929**	-0,902**	-0,888**	-0,906**	-0,842**
N	562	522	550	547	511
R Square	10,4	11,6	10,8	11,0	12,3
Adjusted R Square	9,6	10,6	9,8	10,0	10,9

Noot: * Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

Cursief: Cursief gedrukte variabelen geven de referentiegroep weer.

Met behulp van de bivariate correlatie-coëfficiënt Spearmans's Rho is berekend dat er geen variabelen

hoger dan 0,7 met elkaar correleren.
Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Tabel IV.V Regressie-analyse op sportdeelname naar dimensie Tijd: flexibele en niet-flexibele sporten.

Kenmerk	Flexibel				Niet Flexibel			
	A1 model 5	A2 model 5	B1 model 5	B2 model 5	A1 model 5	A2 model 5	B1 model 5	B2 model 5
(Constante)	0,615**	2,024**	0,440**	2,249**	0,595**	1,991**	0,397**	1,591**
Geslacht								
Man								
Vrouw	-0,90**	-0,244**	-0,132**	-0,305**	-0,201**	-0,176*	-0,253**	-0,282**
Leeftijd	-0,172**	-0,191**	-0,113**	-0,213*	-0,168**	-0,209**	-0,116**	-0,113
Etniciteit								
A <i>Autochtoon</i>								
Allochtoon	-0,172**	0,072			-0,187**	-0,104		
B <i>Surinaams</i>								
Turks			-0,150**	-0,054			-0,080*	0,083
Marokkaans			-0,074	-0,015			0,000	0,036
Hoeveelheid vrijetijd	-0,001	-0,002	-0,001	-0,004	-0,001	-0,005*	-0,001	-0,003
Inkomensniveau	0,015	-0,007	0,000	-0,010	0,018*	-0,001	0,008	-0,014
Opleidingsniveau	0,153**	0,062	0,148**	0,015	0,174**	0,157*	0,144**	0,108
Generatie								
Eerste generatie								
Tweede generatie			0,129**	0,224*			0,151**	0,329**
N	1320	675	932	419	1320	633	932	382
R Square	12,0	4,4	12,0	8,4	16,5	4,3	16,3	7,3
Adjusted R Square	11,6	3,6	11,2	6,6	16,1	3,3	15,5	5,3

Noot: * Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

A: regressie-analyse op sportdeelname van autochtonen en allochtonen.

B: regressie-analyse op sportdeelname van Surinamers, Turken, Marokkanen en eerste en tweede generatie.

1: regressie-analyse van wel/niet sportdeelname.

2: regressie-analyse van hoe-vaak-sportdeelname.

Cursief: Cursief gedrukte variabelen geven de referentiegroep weer.

Met behulp van de bivariate correlatie-coëfficiënt Spearmans's Rho is berekend dat er geen variabelen hoger dan 0,7 met elkaar correleren.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Tabel IV.VI Regressie-analyse op sportdeelname naar dimensie Inkomen: dure en niet-dure sporten.

Kenmerk	Duur				Niet Duur			
	A1 model 5	A2 model 5	B1 model 5	B2 model 5	A1 model 5	A2 model 5	B1 model 5	B2 model 5
(Constante)	0,206*	1,291**	-0,039	0,906**	0,647**	3,262**	0,544**	3,201**
Geslacht								
<i>Man</i>								
Vrouw	-0,037	-0,102*	-0,059*	-0,132*	-0,177**	-0,387**	-0,239**	-0,517**
Leeftijd	-0,045*	-0,111**	0,003	0,006	-0,184**	-0,462**	-0,151**	-0,382**
Etniciteit								
<i>A Autochtoon</i>								
Allochtoon	-0,151**	-0,137**			-0,168**	-0,025		
<i>B Surinaams</i>								
Turks			0,016	0,059			-0,158**	-0,119
Marokkaans			0,018	0,067			-0,068	0,009
Hoeveelheid vrijetijd	-0,001	-0,001	0,000	-0,001	-0,001	-0,005	-0,001	-0,007*
Inkomensniveau	0,014	0,013	0,010	0,022	0,016	-0,001	-0,003	-0,013
Opleidingsniveau	0,132**	0,093*	0,093*	0,068	0,207**	0,025	0,198**	-0,029
Generatie								
<i>Eerste generatie</i>								
Tweede generatie			0,122**	0,173*			0,107**	0,521**
N	1320	369	932	205	1320	785	932	493
R Square	8,2	7,2	4,9	9,9	18,0	6,4	18,0	12,8
Adjusted R Square	7,8	5,7	4,1	6,2	17,6	5,7	17,3	11,3

Noot: * Sign. effect $p < 0.05$ ** Sign. effect $p < 0.01$

A: regressie-analyse op sportdeelname van autochtonen en allochtonen.

B: regressie-analyse op sportdeelname van Surinamers, Turken, Marokkanen en eerste en tweede generatie.

1: regressie-analyse van wel/niet sportdeelname.

2: regressie-analyse van hoe-vaak-sportdeelname.

Cursief: Cursief gedrukte variabelen geven de referentiegroep weer.

Met behulp van de bivariate correlatie-coëfficiënt Spearmans's Rho is berekend dat er geen variabelen hoger dan 0,7 met elkaar correleren.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Tabel IV.VII Regressie-analyse op sportdeelname naar dimensie Opleiding: cognitieve en niet-cognitieve sporten.

Kenmerk	Cognitief				Niet Cognitief			
	A1 model 5	A2 model 5 ^a	B1 model 5	B2 model 5 ^a	A1 model 5	A2 model 5	B1 model 5	B2 model 5
(Constante)	0,192**	/	0,337**	/	0,648**	3,336**	0,501**	2,566**
Geslacht								
Man								
Vrouw	-0,072**	/	-0,086**	/	-0,148**	-0,410**	-0,204**	-0,567**
Leeftijd	-0,055**	/	-0,068**	/	-0,173**	-0,452**	-0,134**	-0,241
Etniciteit								
A <i>Autochtoon</i>								
Allochtoon	0,017	/			-0,181**	-0,251*		
B <i>Surinaams</i>								
Turks			-0,059**	/			-0,136**	0,022
Marokkaans			-0,051*	/			-0,055	0,121
Hoeveelheid vrijetijd	-0,001	/	-0,001*	/	-0,001*	-0,005	-0,001	-0,004
Inkomensniveau	0,000	/	-0,007	/	0,017*	0,012	-0,001	0,018
Opleidingsniveau	0,016	/	0,006	/	0,209**	0,189	0,197**	0,092
Generatie								
Eerste generatie								
Tweede generatie			0,024	/			0,133**	0,631**
N	1320	/	932	/	1320	816	932	510
R Square	3,0	/	5,4	/	18,2	5,6	17,1	9,9
Adjusted R Square	2,6	/	4,6	/	17,8	4,9	16,4	8,5

Noot: ^a Het is niet mogelijk om hoe-vaak-deelname voor cognitieve sport te berekenen, omdat cognitieve sport uit slechts één hoofdsport bestaat.

* Sign. effect $p < 0.05$

** Sign. effect $p < 0.01$

A: regressie-analyse op sportdeelname van autochtonen en allochtonen.

B: regressie-analyse op sportdeelname van Surinamers, Turken, Marokkanen en eerste en tweede generatie.

1: regressie-analyse van wel/niet sportdeelname.

2: regressie-analyse van hoe-vaak-sportdeelname.

Cursief: Cursief gedrukte variabelen geven de referentiegroep weer.

Met behulp van de bivariate correlatie-coëfficiënt Spearmans's Rho is berekend dat er geen variabelen hoger dan 0,7 met elkaar correleren.

Bron: eigen bevindingen, uit VTO'99.

Bijlage V: Vragenlijst VTO'99